

የኢትዮጵያ ፡ ባህል ፡ ጥናት ፡

ከብላቴን ፡ ጌታ ፡ ማኅተመ ፡ ሥላሴ ፡ ወ ፡ መ ፡ ተዘጋጀ ፡

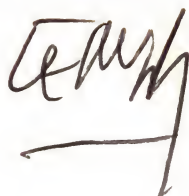
ባለን ፡ እንወቅበት ፡

(Apprenons à connaître ce que nous possédons)

አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡

የኢትዮጵያ : ባህል : ጥናት ::

ባለን : እንወቅበት ::

(Apprenons à connaître ce que nous possédons)

ከብላቴን : ጌታ : ማኅተመ : ሥላሴ : ወ : መ : ተዘጋጅቶ ፤

ለዓለም : አቀፍ : የኢትዮጵያ : ጥናት : ጉባዔ ፤

በጥር : ፳፮ : ቀን : ፲፱፻፶፰ : ዓ : ም : የቀረበ ።

አዲስ : አበባ : ሐምሌ : ፲፱፻፷፩ ዓ : ም :

በአርቲስቲክ : ማተሚያ : ሊሚትድ : ታተመ ።

From the Library of

ፍጥሐ አጥላው ወልደ ዮሀንስ

FESSEHA ATLAH WOLDE YOHANNES

Vergrößerung des Wertes

CONCLUSIONS

ማ ው ጫ ።

	ገጽ ፡
ማስገንዘቢያ ፡	5
መግቢያ ፡	7—8
አንደኛ ፡ ክፍል ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ጠባይ ፤	9—12
ሁለተኛ ፡ ክፍል ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ የተፈጥሮ ፡ ችሎታ ፤	
1 ፤ ምሳሌ ፡	12
(ሀ) ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትምሕርት ፡ የሚሰጡ ፡ ምሳሌዎች ፡	12—14
(ለ) በፍርድ ፡ ይጠቀሱ ፡ የነበሩ ፡ ምሳሌዎች ፡ ከነማብራሪያቸው ፡	14—18
2 ፤ አማርኛ ፡ ቅኔ ፡	18—25
3 ፤ ተረት ፡	25—26
(ሀ) ያውሬ ፡ ሁሉ ፡ ገበያ ፡	26—29
(ለ) ስለ፡አንዲት፡የቆቅ፡ልጅ፡በወጥመድ፡መያዝ፡	29—30
4 ፤ ቧልት ፡	30—32
5 ፤ ዕንቁቅልሽ ፡	32—38

ሦስተኛ ፡ ክፍል ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ያገር ፡ ባህሎች ፤

ሀ ፤ በአንደበት ፡ የሚገለጡ ፤

1 ፤ ቀረርቱ ፡ ወይም ፡ ሽለላ ፤	38—41
2 ፤ ፉከራ ፡ ወይም ፡ ድንፋታ ፤	41—43
3 ፤ የጠበቆች ፡ ውርድ ፤	44—47
4 ፤ የደስታና ፡ የሐዘን ፡ ግጥም ፤	47—48
4/ ሀ ፤ የወርግ ፡ ዘፈን ፤	48—50
4/ ለ ፤ የዓውደ ፡ ዓመት ፡ ዘፈን ፤	50
1 ፤ የእንቁጣጣሽ ፡ »	50—51
2 ፤ የመስቀል ፡ »	51—52

4/ ሐ ፤ የማኅበራዊ ፡ ሥራ ፡ ደቦ ፡ ዘፈን ፤	.....	52—53
ባዝመራ ፡ ወቅት ፡ የሚዘፈን ፡	.....	53
4/ መ ፤ የአዳኞች ፡ ዘፈን ፤	.....	53—55
4/ ሠ ፤ የእረኞች ፡ ዘፈን ፤	.....	35
4/ ረ ፤ መንፈሳዊ ፡ ግጥም ፡ (የታቦት) ፤	.....	55—58
4/ ሰ ፤ የልመና ፡ ግጥም ፤	.....	58—59
4/ ሸ ፤ የልቅሶ ፡ ግጥም ፤	.....	59—63
ለ ፤ ኃይልንና ፡ ልምምድን ፤ ማሰላሰልንና ፡ ቅልጥፍ		
ናን ፤ የተፈጥሮ ፡ ስጦታን ፡ ወይም ፡ ዝንባሌን ፤		
የሚጠይቁ ፡ ባህሎች ፤	.....	63—64
(ሀ) ፤ ኃይልንና ፡ ልምምድን ፡ የሚጠይቁ ፤	.....	64—65
(ለ) ፤ ማሰላሰልንና ፡ ቅልጥፍናን ፡ የሚጠይቁ ፤	.....	65
(ሐ) ፤ የተፈጥሮ ፡ ስጦታን ፡ ወይም ፡ ዝንባሌን ፡		
የሚጠይቁ ፤	.....	65

ማስገንዘቢያ ።

«ባለን ፡ እንወቅበት» ፡ የተባለውን ፡ መጽሐፍ ፡ ያዘጋጀሁት ፡ በ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ በተደረገው ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጥናት ፡ ጉባዔ ፡ ላይ ፡ እንዲነበብ ፡ ነበር ። ሀሳቡም ፡ በሀገራችን ፡ ጠቃሚ ፡ የሆኑ ፤ ከጥንት ፡ ሲያያዙ ፡ መጥተው ፡ ለኛ ፡ የደረሱ ፡ ብዙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ባህሎችና ፡ ልምዶች ፡ ያሉን ፡ መሆናቸውን ፡ ለመግለጽ ፡ ነበር ። ምክንያቱም ፡ ኢትዮጵያ ፡ ለምርምር ፡ የተመቸች ፡ ሀገር ፡ በመሆኗ ፤ ግራና ፡ ቀኝ ፤ ፊትና ፡ ኋላ ፡ ቢሄዱ ፡ የማያደናቅፉ ፡ ሰፋፊ ፡ የጥናት ፡ መስኮች ፡ አሏት ፡ ስል ፡ በዚሁ ፡ ዓመት ፤ ቀደም ፡ ብዬ ፤ በሽልማቱ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ጊዜ ፡ ተናግሬ ፡ ነበርና ፤ ይህንኑ ፤ በተሰበሰቡት ፡ ሰዎች ፡ መኸከል ፡ ለማረጋገጥ ፡ ስል ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ላንዳንዱ ፡ ተናጋሪ ፡ ተመድቦ ፡ የነበረው ፡ ሰዓት ፡ ከ፳ ፡ ደቂቃዎች ፡ የማይበልጥ ፡ ሆነ ። ስለዚህም ፡ የተዘጋጀውን ፡ ለማንበብ ፡ ባለመቻሉ ፡ በመጭመቅና ፡ በማሳጠር ፡ «የቀድሞው ፡ ዘመን ፡ ጨዋ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ጠባይና ፡ ባህል» ፡ የተባለችውን ፡ ጽሑፍ ፡ ማዘጋጀት ፡ ግድ ፡ ሆነብኝ ። ሆኖም ፡ ይህ ፡ «ባለን ፡ እንወቅበት» ፡ የተባለውም ፡ መጽሐፍ ፡ በተጨማሪ ፡ መቅረቡና ፡ በጉባዔው ፡ ላይ ፡ ለተሰበሰቡት ፡ ተጋባዦች ፡ ሁሉ ፡ መታደሉ ፡ አልቀረም ።

አሁን ፡ አንባቢዎቼን ፡ የምጠይቃቸው ፡ ወይም ፡ የምለምናቸው ፡ ጥናቱ ፡ የተሻለ ፡ መልክ ፡ እንዲይዝ ፡ ምንም ፡ የሁለቱም ፡ ዓላማ ፡ አንድ ፡ ቢሆን ፡ ሁሉንም ፡ እንዲመለከቷቸው ፡ ነው ። ካሁን ፡ በፊት ፡ ሁለቱም ፡ መጽሐፎች ፡ ተዘጋጅተው ፡ የነበረው ፡ «በእስቴንሲል» ፡ ነበር ፤ ስለዚህም ፡ ቁጥሩ ፡ የተወሰነ ፡ ስለሆነ ፡ ባሁኑ ፡ ሰዓት ፡ ማግኘት ፡ አዳጋች ፡ ነው ። በዚህ ፡ ላይ ፡ የፈላጊውና ፡ የጠያቂው ፡ ብዛት ፡ (ይልቁንም ፡ ከውጭ ፡ ሀገር) ፡ እየጨመረ ፡ ስለሄደ ፡ እነሆ ፡ በደንበኛው ፡ አሠራር ፡ በማተሚያ ፡ ቤት ፡ እንዲታተም ፡ ተደርጓል ። ይህም ፡ ከተፈለገ ፡ ለማግኘት ፡ አዳጋች ፡ አይሆንም ፡ ማለት ፡ ነው ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ማኅተመ ፡ ሥላሴ ፡ ወልደ ፡ መስቀል ።

አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ ዓ ፡ ም ።

መ ግ ቢ ያ ።

የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴን ፡ የ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የሥነ ፡ ጽሑፍ ፡
ሽልማት ፡ በተቀበልኩበት ፡ ዕለት ፡ ባደረግሁት ፡ ንግግር ፡ ላይ ፡ ሀገራ
ችን ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ቢሄዱ ፡ የማያደናቅፍ ፡ ለጥናት ፡ የተመቻ ፡ ሰፊ ፡
መስክ ፡ ስለ ፡ አላት ፡ ወጣቶቻችን ፡ «ባለን ፡ እንወቅበት» ፡ የሚለውን ፡
ዓላማ ፡ በመከተል ፡ ተግተው ፡ መሥራትና ፡ ውጤቱን ፡ ለኛም ፡ ሆነ ፡
ለዓለም ፡ መግለጽ ፡ ይኖርባቸዋል ፡ ስል ፡ መናገሬን ፡ አስታውሳለሁ ።
ይህም ፡ ምን ፡ ማለት ፡ እንደሆነ ፡ በንግግር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የሚጨበጡ ፡
ማስረጃዎችን ፡ በመስጠት ፡ ጭምር ፡ ማስረዳት ፡ አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡
ይታያል ።

የሀገራችን ፡ ሕዝብ ፡ ጠባይ ፤ የተፈጥሮ ፡ ችሎታና ፡ ልምድ ፡ በዝዬ ፡
የተለያዩና የበዙም ፡ እንደመሆናቸው ፡ መጠን ፡ ጥልቅ ፡ የሆነ ፡ ምርመራ ፡
ቢደረግ ፤ አጥኝዎችን ፡ የሚያረኩ ፡ የባህል ፡ መረጃዎች ፡ እንደሚገኙ ፡
ጥርጥር ፡ የለውም ፤ ይህንኑም ፡ በመመልከት ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡
ጠቅላላ ፡ የሆኑ ፡ መግለጫዎችን ፡ አቅርቤአለሁና ፡ አስተውለው ፡ እን
ዲመለከቷቸው ፡ አንባቢዎቼን ፡ አስቀድሜ ፡ እለምናቸዋለሁ ።

ከሁሉ ፡ በፊት ፡ «ባለን ፡ እንወቅበት» ፡ ያልኩበት ፡ ምክንያት ፡
ምንም ፡ የታሪክ ፡ ቅርሳችን ፡ ሰፊና ፡ አጥጋቢ ፡ ቢሆን ፡ ከባህላችንም ፡
የሚበልጠው ፡ በዓሠርቱ ፡ ቃላት ፡ አራትና ፡ በስድስቱ ፡ ቃላት ፡ ወንጌል ፡
ላይ ፡ የተመሠረተ ፤ በጎ ፡ ሥራን ፡ የተጎናጸፈ ፡ ሆኖ ፡ ቢገኝ ፡ ከዚህም ፡
በላይ ፡ ተወዳጅነት ፡ ያላቸው ፡ ጠባዮችና ፡ ልምዶች ፡ ከሚያኮራ ፡ ግብረ ፡
ግብነት ፡ ጋራ ፡ ያልተለዩን ፡ ቢሆኑ ፡ እነዚህን ፡ በትክክል ፡ አላወቅ
ናቸውምና ፡ እየተመራመርን ፡ እንድንረዳቸውና ፡ እንድንጠቀምባቸው ፡
ለማለት ፡ ነው ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ ዓለም ፡ «በቴክኖሎጂ» ፡ እና ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጥበ
ባት ፡ ረገድ ፡ በአለበት ፡ ሳይቆይ ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ በመራቀቅ ፡ በአ

ሁኑ ፡ ሰዓት ፡ እስከ ፡ ዓለመ ፡ ጨረቃ ፡ የሚደርስበት ፡ ዕውቀት ፡ ለማ
ግኘት ፡ የበቃ ፡ ቢሆንም ፤ በሰው ፡ ልጅ ፡ ዘንድ ፡ በሞራል ፡ በኩል ፡
መሻሻል ፡ የማያሻቸውና ፡ ባሉበት ፡ ሁኔታ ፡ ለዘለዓለም ፡ መጠበቅ ፡
የሚገባቸው ፡ ብዙ ፡ ጠቃሚ ፡ ጠባዮች ፡ አሉ ። እንዳሉ ፡ ማቆየት ፡ ይጠ
ቅማል ፡ የምለውም ፡ በደህና ፡ መጥፎን ፡ መለወጥ ፡ ጉዳታችን ፡ ስለሚ
ሆን ፡ ነው ። እነዚህም ፡ በሀገራችን ፡ ይልቁንም ፡ በአንዳንድ ፡ የገጠር ፡
ነዋሪ ፡ ሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ ተጠብቀው ፡ ሳይከለሱ ፡ ይገኛሉ ።

አሁን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ስለማይገኝ ፡ ንግግሬን ፡ በመግታትና ፡ በማሳ
ጠር ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ጠባይ ፡ ስለተፈጥሮው ፤ ስለችሎታው ፡
ስለባህሎቹና ፡ ስለጨዋታዎቹ ፡ ትንሽ ፡ መግለጫና ፡ ማሳሰቢያ ፡ ባጭሩም ፡
ቢሆን ፡ ለአንባቢዎቹ ፡ አቅርቤአለሁና ፡ መልካም ፡ ፈቃዳቸው ፡ ሆና ፡
ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈውን ፡ እንዲመለከቱልኝ ፡ በትህትና ፡ አሳስባለሁ ።

ባለምባራስ ፡ ማኅተመ ፡ ሥላሴ ፡ ወልደ ፡ መስቀል ።

ጥር ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡

አንደኛ : ክፍል :

የኢትዮጵያ : ሕዝብ : ጠባይ ።

ፈሪሃ : እግዚአብሔር :

የኢትዮጵያ : ሕዝብ : ትንሣኤ : ሙታንን : ስለሚያምን ፤ ደግ : በመሥራት : ጽድቅ ፤ ክፉ : በመሥራት : ኩነኔ : እንዳለ : ያውቃል ። ስለዚህም : «የጥበብ : መጀመሪያ : እግዚአብሔርን : መፍራት : ነው» : የሚለውን : መሠረታዊ : ሕግ : ጠብቆ : ሕሊናውን : ንጹሕ : አድርጎ : ለመኖር : ይጣጣራል ፤ የፈጣሪው : ረድኤት : እንዳይለየውም : ጸምና : ጸሎትን : ማዘውተር : ይወዳል ። ይህንን : በመፈጸም : ክፉ : ከማሰብና : ከመሥራት : ታጋሽነትን : እንደሚአገኝ : ያምናል ።

ትሕትና ፤

የኢትዮጵያ : ሕዝብ : በተፈጥሮው : ትሕትና : ሰው : አክባሪ : ነው ። እንኳን : የሚያውቀውን : የማያውቀውንም : ቢሆን : በዕድሜ : ከበለጠው : እጅ : በመንሳት : ሰላምታ : ሰጥቶ ፤ እርስዎ : ብሎ : ቦታ : ይለቃል ። ተቀምጦም : እንደሆነ : ተነስቶ : ያነጋግራል ፤ በከብት : ላይ : እንደሆነ : ይወርዳል ። በማዕረጋቸውና : በጨዋነታቸው : ሊከበሩ : የሚገባቸውን : ሰዎች : ጌታዬ ፤ እመቤቴ ፤ እንዲሁም : በዕድሜ : ታላቅ : የሆኑትን : አያ ፤ እንኮዬ ፤ እያለ : ማነጋገር : የተለመደ : ተግባሩ : ነው ። ወጣቶች : እንኳን ፤ እርስ : በርሳቸው : ሲከባበሩ : ጋሼ ፤ አብዬ ፤ አበባዬ ፤ እትዬ ..... ይባላሉ ።

ርኅራሄ ፤

የኢትዮጵያ : ሕዝብ : ርኅራሃ : ነው ፤ ወገኑ : በተቸገረ : ጊዜ : ያለውን : ክፍሎ : ይሰጣል ፤ ታስሮም : እንደሆነ : ዋስ : ሆኖ : ወይንም : እንደ : አቅሙ : ዕዳውን : በመክፈል : ያስፈታል ። የታመመን : ይጠይቃል ፤ የታረዘን : ያለብሳል ፤ የተራበን : ያበላል ፤ የተጠማን : ያጠጣል ።

ታማኝነት ፤

የኢትዮጵያ : ሕዝብ : በጣም : ታማኝ : ነው ፤ ጓደኛውን : እንደ : ወንድሙ : ይወዳል ፤ የጌታውን : ውለታ : አይዘነጋም ፤ አሳዳሪው :

ቢደኸይ ፡ እንኳን ፡ በነበረው ፡ ጊዜ ፡ በልቼ ፡ ሲቸግረው ፡ አልለ
ይም ፤ አልከዳም ፡ ብሎ ፡ ተጎድቶም ፡ ቢሆን ፡ አብሮት ፡ ይቀመ
ጣል ። አንዳንድ ፡ አሽከር ፡ ጌታው ፡ ሲሞት ፡ ውለታ ፡ ለመመለስ ፡
ብሎ ፡ ከልጅየው ፡ ጋር ፡ መኖርን ፡ ይቀጥላል ፤ ብዙ ፡ የውጭ ፡
አገር ፡ ሰዎች ፡ ከመጀመሪያ ፡ ሎሌዎቻቸው ፡ ጋር ፡ ረዥም ፡ ዘመን ፡
የሚኖሩ ፡ ይገኛሉ ። አሽከሮቹም ፡ ጌታቸውን ፡ ዘመድ ፡ በሞተው ፡
ጊዜ ፡ የኃዘኑ ፡ ተካፋይ ፡ በመሆን ፡ ያጽናኑታል ። ይህም ፡ የኢትዮ
ጵያን ፡ ሰው ፡ ታማኝነት ፡ ከሚገልጹት ፡ ማስረጃዎች ፡ አንዱ ፡
ነው ።

ቃል ፡ ኪዳን ፡ መጠበቅ ፤

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ቃሉን ፡ አክባሪ ፡ ነው ፤ በጽሕፈትም ፡ ባይ
ሆን ፡ ያደረገውን ፡ ስምምነት ፡ ይጠብቃል ። በጋብቻም ፡ ሆነ ፡
በንብረት ፡ ግዢና ፡ ሽያጭ ፡ ላይ ፡ የወረቀት ፡ ስምምነት ፡ ሳያስፈ
ልገው ፡ በሰጠው ፡ ቃል ፡ ብቻ ፡ ይጸናል ። በዱሮ ፡ ጊዜ ፡ ከአባቶቻ
ችን ፡ እንደሰማነው ፡ ብዙ ፡ መኳንንትና ፡ ሀብታሞች ፡ ገንዘባቸ
ውን ፡ ለነጋዴ ፡ እንዲሠራበት ፡ ሲሰጡ ፡ ያለጽሑፍና ፡ ያለምስክር ፡
ነበር ፡ ይባላል ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ቃሉን ፡ የማያ
ከብር ፡ ሰው ፡ ባይጠፋም ፡ በጠቅላላው ፡ በአንድ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡
ላይ ፡ የሚገኘው ፡ ታማኝነት ፡ መጠኑ ፡ በቀላሉ ፡ የሚገመት ፡ አይ
ደለም ።

እንግዳ ፡ ተቀባይነት ፤

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ እንግዳ ፡ በመቀበል ፡ የታወቀና ፡ ስመ ፡ ጥሩ ፡
ነው ። ይልቁንም ፡ ለውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ ባይተዋር ፡ በመሆኖ
ቸው ፡ የተለየ ፡ ክብርና ፡ አስተያየት ፡ ይሰጣቸዋል ፤ ሰው ፡ ወደ ቤቱ ፡
በመጣ ፡ ጊዜም ፡ መብሉን ፡ መጠጡን ፡ ከብቱን ፡ ለእርድ ፡ ያቀር
ባል ። የአንዳንድ ፡ ክፍለ ፡ ሀገር ፡ ሕዝብ ፡ ደግሞ ፡ እንግዳ ፡ ባየ ፡
ጊዜ ፡ ተሽቀዳዊ ፡ ከቤቱ ፡ እንዲገባለት ፡ ይለምናል ። ኃሣቡ ፡
ሳይፈጸምለት ፡ ቢቀር ፡ ግን ፡ ያዝናል ፤ ይቀየማል ፤ ይህም ፡ በእው
ነቱ ፡ እጅግ ፡ የሚያስደስትና ፡ የሚያኮራ ፡ ደግነትና ፡ ርኅሩኅነት ፡
የተመላበት ፡ የተቀደሰ ፡ ተግባር ፡ ስለሆነ ፡ ሊያስመስግነው ፡ ይገ
ባል ። በኤኮኖሚም ፡ ረገድ ፡ ቢሆን ፡ እንኳን ፡ ዝናን ፡ አትርፎ ፡
ወዳጅ ፡ ስለሚገዛበት ፡ ያለ ፡ አግባብ ፡ ሃብት ፡ ባከነ ፡ የሚያሰኝ ፡
አይደለም ።

እውነተኛነትና ፡ ሐቀኝነት ፤

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በጣም ፡ ሐቀኛ ፡ ነው ፤ ሙት ፡ ካለ ፡ ቃሉን ፡
አያጥፍም ፤ በራሱ ፡ ይመሰክራል ፤ ቅጣት ፡ የሚያስከትልበትም ፡

ቢሆን ፡ ያደረገውን ፡ አይክድም ፤ በነፍስ ፡ ግዳይ ፡ የተያዘ ፡ ቢሆን ፡
 እንኳ ፡ «ቢያናድደኝ ፤ ቢዝትብኝ ፡ ገደልኩት» ፡ ይላል ፡ እንጂ ፡
 አልታየሁም ፡ በማለት ፡ የሚያከራክርና ፡ የሚያንትት ፡ ነገር ፡ አያ
 መጣም ። ይህም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እውነተኛ ፡
 መሆኑን ፡ ያስረዳል ። ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ አንዳንዶች
 ቼን ፡ ብጠቅስም ፡ በሀገራችን ፡ የሚገኙት ፡ የሚያኮሩን ፡ ጠባዮችና ፡
 ልምዶች ፡ አያሌ ፡ ናቸው ፤ እነዚህም ፡ ከማናቸውም ፡ የበለጡ ፡
 የሰው ፡ ልክ ፡ መገመቻና ፡ መመዘኛ ፡ መሆናቸውን ፡ ማመን ፡ አለ
 ብን ፤ ስለዚህም ፡ አንድ ፡ በአንድ ፡ እየተከታተሉ ፡ የነበሩበትንና ፡
 አሁንም ፡ ያሉበትን ፡ ሁኔታ ፡ ጠንቅቆ ፡ ማወቅ ፡ የአስተዋይ ፡ ተመ
 ራማሪዎች ፡ ፋንታ ፡ መሆን ፡ ይገባዋል ። ሆኖም ፡ በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡
 አንዳንድ ፡ የከተማ ፡ ነዋሪዎች ፡ ያኮሩናል ፡ የምንላቸውን ፡ የተፈ
 ጥሮ ፡ ጠባዮች ፡ ውርደት ፡ እንደሚያስከትሉባቸውና ፡ የበታችነ
 ትም ፡ እንደሚያመጡባቸው ፡ ቆጥረው ፡ ማን ፡ ከማን ፡ ይበልጣል ፡
 በሚል ፡ የተሳሳተ ፡ ኃሳብ ፡ እየተመሩ ፡ በመንቀፍና ፡ በመሠረዝ ፡
 ላይ ፡ እንደሚገኙ ፡ ለመረዳት ፡ ተችሏል ። ይህም ፡ በእውነቱ ፡ መላ ፡
 ኢትዮጵያውያንን ፡ እንደሚያስቆጣና ፡ እንደሚያሳዝን ፡ ጥርጥር ፡
 የለውም ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ የገለጽኩት ፡ በጠባይና ፡ በባሕርይ ፡ በኩል ፡ ያለ
 ውን ፡ ስለሆነ ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ የተፈጥሮ ፡ ችሎታውን ፡ ስለሚመለከ
 ቱት ፡ አንዳንድ ፡ መግለጫዎች ፡ አቀርባለሁ ። የተፈጥሮ ፡ ችሎታውንም ፡
 ስል ፡ የግብርናውን ፡ ወይም ፡ የተግባረ ፡ ዕድን ፡ ሁኔታ ፡ ለመናገር ፡
 አይደለም ፤ የተፈጥሮ ፡ ችሎታው ፡ የምለው ፡ ግን ፡ ምሳሌውን ፤ አማ
 ርኛ ፡ ቅኔውን ፤ ተረቱን ፤ ቧልቱን ፤ ዕንቆቅልሹን ፤ ሽለላውንና ፡ ፉከራ
 ውን ፤ ተጠየቅ ፡ ልጠየቅ ፡ የሚባለውን ፡ ጥያቄና ፡ መልሱን ፤ በላ ፡
 ልበልህ ፡ የሚባለውን ፡ ውርዱን ፡ ዘፈኑን ፡ ልቅሶውን ፡ ይህንና ፡ ይህንን ፡
 የመሰለውን ፡ ሁሉ ፡ ነው ። ስለ ፡ እያንዳንዱም ፡ በዝርዝር ፡ ቢጠና ፡ የተ
 ስፋፋና ፡ የተሟላ ፡ መግለጫ ፡ ለመስጠት ፡ የሚያዳግት ፡ አይሆንም ።
 እኔ ፡ ግን ፡ ልገልጸው ፡ የምፈልገው ፡ ስለዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ብቻ ፡ ያለኝን ፡
 ጠቅላላ ፡ አስተያየት ፡ ነው ። ጠልቆ ፡ መመራመር ፤ አርቆ ፡ መመልከት ፤
 አስፋፋቶ ፡ መረዳት ፡ እና ፡ ተራቅቆ ፡ መድረስ ፡ የአጥኝዎችና ፡ የመም
 ህራኑ ፡ ፋንታ ፡ ስለሆነ ፡ ትቼዋለሁ ። ወደፊት ፡ በምስጠው ፡ መረጃ ፡
 ላይ ፡ ጥልቅ ፡ ምሥጢር ፡ የያዙትን ፡ ግጥሞች ፡ እንዳይቃወሱ ፡ በማሰብ ፡
 ያለ ፡ ትርጉም ፡ እንዳሉ ፡ ለማቅረብ ፡ ተገድጃለሁ ። እነዚህንም ፡ በውጭ ፡
 አገር ፡ ቋንቋ ፡ ለመፍታት ፡ ምን ፡ ያህል ፡ አስቸጋሪ ፡ እንደሆነ ፡ በሁሉም ፡
 ዘንድ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። እያንዳንዱ ፡ ቃል ፡ የሚሰጠውን ፡ ስሜት ፡ ከነወ
 ዙና ፡ ከነለዛው ፡ ተርጉሞ ፡ ለማሰማት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ችግር ፡ የሚያስከ
 ትል ፡ ነው ። ከሞላ ፡ ጎደል ፡ በንግግር ፡ መግለጥ ፡ የሚቻል ፡ ቢሆን ፡

እንኳ : ጣዕሙና : ለዛው : እንደሚቀነስ : ጥርጥር : የለውም ። ስለዚህ :
አሁን : ከዚህ : የበለጠ : ማስረዳት : ስለማያሻኝ : የተነሣሁበትን : ዓላ
ማዬን : ተከትሎ : አሳቤን : እቀጥላለሁ ።

ሁለተኛ : ክፍል ።

የኢትዮጵያ : ሕዝብ : የተፈጥሮ : ችሎታ ።

1. ምሳሌ ።

ምሳሌዎች : አንዳንድ : ጊዜም : ተረቶች : የምንላቸው : በልዩ :
ልዩ : ሁኔታ : የሀገራችንን : ጠቅላላ : መልክ : የሚያሳዩ : ናቸው ፤ እነዚህም : በሕዝብ : እጅ : ገብተው : በዘመን : ብዛት : መልካቸው : ቢለወጥም : ከተመራማሪዎች ፤ ከአርቆ : ተመልካቾች ፤ ከአስተዋዮች : በዕውቀት : ከበሰሉ : ሰዎች : ማለት : ከመምህራን : ከአዋቆች : የተገኙ : መሆናቸው : የማያጠራጥር : ነው ።

የአባቶች : ቅርስ : ተብሎ : በተሰየመው : መጽሐፍ : ውስጥ : ተሰብስበው : የሚገኙት : ተረቶች : ወይም : ምሳሌዎች : የሚሰጡት : ትምሕርት : ከፍ : ያለ : ግምት : ያለው : ነው ። የሚበልጡትም : በአሠርቱ : ቃላት : አራትና : በስድስቱ : ቃላት : ወንጌል : የተደነገጉትን : መለኮታዊ : ትእዛዞችን : ከመከተላቸው : ሌላ : ከኦሪትም : ከሐዲስም : የተወጣጡ : አንዳንድ : ሃሳቦችን : የሚመለከቱ : መስለው : ይታያሉ ።

በተለይም : በሕሊና : ርትዕን : መሠረት : በማድረግ : የሚነገሩት : ምሳሌዎች : ምን : ያህል : የማስረዳት : ኃይል : ቃል : እንዳላቸው : መገንዘብ : አስቸጋሪ : አይደለም ፤ እነዚህም : ከአባት : ለልጅ : እየተላለፉ : ለእኛ : የደረሱን : ምሳሌዎች ፤ በአለፈው : ጊዜ : የሕግ : አንቀጾች : ሆነው : በየአደባባዩ : ሲሠራባቸው : ቆይተዋል ።

ስለዚህም : በፍርድ : ረገድ : በቀድሞ : ዘመን : በነገሥታቱ : ችሎታ : ላይ : ፍትሐ : ነገሥት : በአለው : ኃይል : መጠን : በዳኞችም : ሆነ : በጠበቆች : ዘንድ : ታላቅ : አገልግሎት : አበርክቷል : ለማለት : እችላለሁ ፤ ከላይ : የተነገረውን : ለማስረዳት : ለምሳሌ : ያህል : እነሆ : በአጭሩ : የሚቀጥለውን : መግለጫ : ለመስጠት : እሞክራለሁ ።

ሀ ፤ ልዩ : ልዩ : ትምህርት : የሚሰጡ : ምሳሌዎች ።

፩ ፤ ሞኝ : ወርውረው : ቢስቱት : ያልወገት : ይመስለዋል ።

ማስተዋልና : ማመዛዘን : ያነሰው : ሰው : ባይመታም ፤ ባይረታም ፤ በአቅም : ማነስ : ወይም : በልዩ : ምክንያት : ቢሳትም :

ድርጊቱን ፡ እንዳልተፈጸመበት ፡ ያህል ፡ ይቆጥረዋል ፤ እንደ ፡
እውነቱ ፡ «የወጋ ፡ ቢረሳ ፡ የተወጋ ፡ አይረሳ» ፡ የተባለውን ፡
ምሳሌ ፡ መዘንጋት ፡ አይገባም ።

፩ ፤ ዋስ ፡ ካለው ፡ ዱቄትኸን ፡ ለነፋስ ፡ አበድረው ።

ብድር ፡ ጠያቂው ፡ ያልታመነ ፡ ወይም ፡ ንብረቱ ፡ ዝቅተኛ ፡
ቢሆንም ፤ ዋሱ ፡ አጥጋቢ ፡ ከሆነ ፡ በርሱ ፡ አማካይነት ፡
ብድሩ ፡ ይሰጠው ፡ ማለት ፡ ነው ።

፪ ፤ ከአፍ ፡ የወጣ ፡ ቃል ፡ ከእጅ ፡ የወደቀ ፡ እንቁላል ።

ከእጅ ፡ የወደቀ ፡ እንቁላል ፡ መፍረጡ ፡ መፍረሱና ፡ መሰበሩ ፡
እንደማይጠረጠር ፡ ሁሉ ፡ ከአፍ ፡ የወጣውን ፡ ቃልም ፡ እሰው
ጆሮ ፡ ስለሚደርስ ፡ ማስቀረት ፡ አለመቻሉን ፡ ስለመግለጥ ።

፫ ፤ ዓሣ ፡ ጉርጓሪ ፡ ዘንዶ ፡ ያወጣል ፤ የሰው ፡ ፈላጊ ፡ የራሱን ፡ ያጣል ።

ዓሣ ፡ በመቃጥን ፡ እና ፡ በመረብ ፡ ሲያዝ ፡ አልጠግብ ፡ ባይ ፡
በእጅ ፡ ለመያዝ ፡ ዐለቱን ፡ በመፈንቀል ፡ ዘንዶ ፡ እንዲያ
ወጣ ፤ ከአምላክ ፡ ያልታደሉትን ፡ የሰው ፡ ሃብት ፡ አንጋጦ ፡
ማየትም ፡ የራስን ፡ እስከማጣት ፡ ያደርሳል ።

፬ ፤ ሳይበሉ ፡ ማግሳት ፡ ልክበር ፡ ብሎ ፡ መጓጓት ።

ሳይበሉ ፡ ማግሳት ፡ እንደማይቻል ፤ ሳይሠሩ ፡ ለመክበር ፡
መመኘትም ፡ በሃሳብ ፡ ውቅያኖስ ፡ ተውጦ ፡ እንደመቅረት ፡
ያለ ፡ ነው ።

፭ ፤ ሳይተርፋት ፡ አበደረች ፡ ሳትቀበል ፡ ሞተች ።

ለብልጭልጭ ፡ እና ፡ ለከንቱ ፡ ነገር ፡ እንዲሁም ፡ ለይወቁ
ልኝ ፡ የሚሠራ ፤ ራሱን ፡ እንኳ ፡ እንደማይጠቅም ፤ ለውዳሴ ፡
ከንቱ ፡ ያበደረችም ፡ ሳትቀበለው ፡ ሞተች ።

፮ ፤ የወጋ ፡ ቢረሣ ፡ የተወጋ ፡ አይረሳ ።

ሞት ፡ ቢዘገይ ፡ እንደማይቀር ፡ ሁሉ ፡ በደል ፡ ቢቆይም ፡
አይረሳም ፤ በነገር ፡ የወጋው ፡ ቢዘነጋ ፡ እንኳ ፡ የተበደለው ፡
ሲቆረቁረው ፡ ይኖራል ፤ ቁስሉ ፡ ቢሸርም ፡ መዳው ፡ አይጠ
ፋም ።

፳፫ ፤ አመልና ፡ ቀንድ ፡ በስተኋላ ፡ ይበቀላል ።

የእንሰሳት ፡ ቀንድ ፡ ቆይቶ ፡ እንደሚወጣ ፡ ሁሉ ፤ ሰውንም ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ የሚአስከትለው ፡ ነገር ፡ ስለማይታወቅ ፡ ፍጻሜውን ፡ ሳታይ ፡ በመጀመሪያ ፡ አትውደደው ፡ አታመስግነው ።

፳፬ ፤ እወቁኝ ፡ ዝሎ ፡ ደብቁኝ ።

ወረተኛ ፡ ሰው ፡ በመጀመሪያ ፡ አለሁ ፡ አለሁ ፡ በማለት ፡ ባለሟል ፡ ወይም ፡ ዘመድ ፡ ይመስልና ፡ በኋላ ፡ የአገዳ ፡ መብራት ፡ ሲሆን ፡ ይታያል ። እንዲሁም ፡ በሰላም ፡ ጊዜ ፡ ፎካሪና ፡ ባለጉራ ፡ ሆኖ ፡ ጦርነት ፡ ሲመጣ ፡ ለሚርበደበድና ፡ በነገር ፡ ሰው ፡ ሲያጠቃ ፡ ቆይቶ ፡ በተገለጠበት ፡ ጊዜ ፡ እንዳልሰማ ፡ ለመሆን ፡ ለሚጣጣር ፡ ወስላታ ፡ ሊጠቀስ ፡ ይችላል ።

፳፭ ፤ ጥንቱን ፡ ባልዘፈንሽ ፡ ከዘፈንሽም ፡ ባላሳፈርሽ ።

ቀድሞውኑ ፡ አለመጀመር ፡ አቅምን ፡ ማወቅ ፡ በጉዳዩ ፡ አለመግባት ፡ ደግ ፡ ነው ፤ ከጀመሩ ፡ ግን ፡ በነገሩ ፤ በሁኔታው ፡ መዝለቅ ፡ ይገባል ።

፳፮ ፤ ወስፌ ፡ ሲለግም ፡ ቀቤ ፡ አይወጋም ።

ሰው ፡ ያለፈቃዱ ፡ ቢሠራ ፡ ፈር ፡ አያወጣም ፤ የሚያውቀውን ፡ እንኳን ፡ አላውቅም ፡ ሊል ፡ ይችላል ፤ ጉዳዩንም ፡ ከፍጻሜ ፡ አያደርስም ።

፳፯ ፤ ዕንባ ፡ ሲሻኝ ፡ ጢስ ፡ ወጋኝ ። (ላለቀስ ፡ ስፈልግ ፡ ጢስ ፡ ዓይኔን ፡ መታው) ፡

ስፈልገው ፡ ተወሳልኝ ፤ ስመኘው ፡ ሳለ ፡ ሆነልኝ ፤ ወይም ፡ እንደፍላጎቴ ፡ ታዘዝሁ ።

ለ ፤ በፍርድ ፡ ላይ ፡ ይጠቀሱ ፡ የነበሩ ፡ ምሳሌዎች ፡ ከነማብራሪያቸው ።

፩ ፤ ለዳኛ ፡ አመልክት ፡ አንዲሆን ፡ መሠረት ።

ሕግ ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ኑሮ ፡ መሠረት ፡ ስለሆነና ፡ ዳኞችም ፡ የሕግ ፡ ባለአደራነት ፡ ስለተሰጣቸው ፤ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ ክርክርን ፡ የሚያስከትል ፡ ነገር ፡ ሲያጋጥም ፡ ወዲያውኑ ፡ ለዳኛ ፡ ማመልከት ፡ ጠቃሚነቱን ፡ ስለማስገንዘብ ፡ የተነገረ ።

፪ ፡ ማን ፡ ይመስክር ፡ የነበር ፡ ማን ፡ ያርዳ ፡ የቀበር ።

የአንድን ፡ ሰው ፡ ሞት ፡ የአሟሟቱን ፡ ታሪክ ፡ አጣርቶና ፡
አውቆ ፡ ነበርኩ ፡ ብሎ ፡ ማርዳት ፡ እንደሚገባ ፤ የምስክርነት
ትም ፡ ቃል ፡ በቂ ፡ ሆኖ ፡ የሚገኘው ፤ ሲሸጥ ፤ ሲገዛ ፤ ወይም ፡
ሲመታ ፡ ሲገደል ፡ አይቻለሁ ፡ በማለት ፡ በተረጋገጠ ፡ ጊዜ ፡
መሆኑን ፡ ለማስገንዘብ ፡ ነው ።

፫ ፡ ምስክር ፡ ለበለጠ ፡ ውድማ ፡ ለመለጠ ።

ዓውድማውን ፡ በቀደምትነት ፡ ያዘጋጀ ፡ ገበሬ ፡ ባለመብት ፡
እንደመሆኑ ፡ መጠን ፤ በፍርድም ፡ ረገድ ፡ የበለጠ ፡ ምስክር ፡
የነገረለት ፡ የሚረታ ፡ መሆኑን ፡ ለማስረዳት ።

፬ ፡ ምስክር ፡ ከተጠራ ፡ መሥዋዕት ፡ ከተሠራ ።

ምሥዋዕት ፡ ከተዘጋጀ ፡ በኋላ ፡ ለቁርባን ፡ መቅረብ ፡ እንዳ
ለበት ፡ ሁሉ ፤ ምስክርም ፡ እችሎት ፡ ከቀረበ ፡ በኋላ ፡ ቃሉን ፡
ሰጥቶ ፡ ይሄዳል ፡ እንጂ ፡ በአንድ ፡ መሰናክል ፡ ምክንያት ፡
መመለስ ፡ እንደማይገባው ፡ ለማስረዳት ።

፭ ፡ ሰማንያ ፡ ለማገጃ ፡ ስለት ፡ ለማረጃ ።

እንስሳት ፡ በስለት ፡ እንደሚታረዱ ፡ ሁሉ ፡ የማናቸውም ፡
ክርክር ፡ ነክ ፡ የሆነ ፡ ነገር ፡ ማቆሚያውና ፡ ማገጃው ፡ ባጭሩ ፡
መቆረጫው ፡ በ «ንጉሥ ፡ ይሙት» ፡ ሰማንያ ፡ ወይም ፡
መፈጠም ፡ መሆኑን ፡ ለማስገንዘብ ።

፮ ፡ በሰማንያ ፡ ያለቀ ፡ በፀሐይ ፡ የደረቀ ።

በፀሐይ ፡ የደረቀ ፡ ቅጠል ፡ ተመልሶ ፡ እንደማይለመልም ፡
ሁሉ ፤ በሰማንያ ፡ የተረታም ፡ እንደገና ፡ ወደ ፡ ክርክር ፡ ለመ
መለስ ፡ አለመቻሉን ፡ ለማስረዳት ።

፯ ፡ በቆረጡት ፡ በትር ፡ ቢመቱ ፡ ባወጡት ፡ ዳኛ ፡ ቢረቱ ፡ የእግዚር ፡ ገቡ ፡
ከብቱ ።

አንዱ ፡ ሌላውን ፡ አጠቃለሁ ፡ ብሎ ፡ በትር ፡ ይዞ ፡ ሔዶ ፡
ጠብ ፡ ካጫረ ፡ በኋላ ፡ በራሱ ፡ ዱላ ፡ ቢደበድብ ፤ እንደማይ
ታዘንለት ፡ ሁሉ ፡ እንዲሁም ፡ በመረጠው ፡ ዳኛ ፡ ቢረታ ፡
በእግዚአብሔር ፡ ሊያማርር ፡ እንደማይገባው ፡ ለማሳሰብ ።

፳ ፤ በተለመው ፡ ያርሷል ፡ በጀመሩ ፡ ይጨርሷል ።

ገበሬ ፡ የመሬቱን ፡ አቀማመጥና ፡ የጎርፉን ፡ አወራረድ ፡
ተመልክቶ ፤ ምቹ ፡ በሆነው ፡ አቅጣጫ ፡ ተልሞ ፡ አዝመራ
ውን ፡ ለመጨረስ ፡ እንደሚችል ፤ የክርክር ፡ ጭብጥንም ፡
ሆነ ፡ ድርሰትን ፤ ማንኛውንም ፡ ትችት ፡ መነሻውንና ፡ መድ
ረሻውን ፡ አገናዝቦ ፡ መናገር ፡ ማዘጋጀት ፡ ማስፈለጉን ፡
ለማስረዳት ።

፱ ፤ ባጉራ ፡ ጠናኝ ፡ የተረታ ፡ ማህል ፡ አገዳውን ፡ የተመታ ።

ማህል ፡ አገዳውን ፡ ወይም ፡ ቅልጥሙን ፡ የተሰበረ ፡ መራ
መድ ፡ እንደማይችል ፤ ከዳኛ ፡ ቀርቦ ፡ ሲከራከር ፡ አጉራህ ፡
ጠናኝ ፡ ካለው ፡ ውርርዱን ፡ አንስቶ ፡ ክርክሩ ፡ መቆሙን ፡
ለማስረዳት ።

፲ ፤ ባፈሳ ፡ ይታፈሳል ፡ በነጠር ፡ ይመለሳል ።

በደል ፡ የሌለበት ፡ ሰው ፡ ገንዘብ ፡ ከበደለኞቹ ፡ ንብረት ፡
ጋራ ፡ ወይም ፡ ራሱ ፡ ባለቤቱ ፡ በወረራ ፡ ይያዝና ፡ ጥፋተኛ ፡
አለመሆኑ ፡ ከነጠረ ፡ በኋላ ፡ የተወሰደው ፡ ሀብት ፡ የሚመ
ለስለት ፡ ወይም ፡ ራሱ ፡ የሚለቀቅ ፡ መሆኑን ፡ ለማስረ
ዳት ፡ የተነገረ ።

፲፩ ፤ በአፍ ፡ ይጠፉ ፡ በለፈለፉ ።

በማያውቁት ፡ በማይገፉበት ፡ ጉዳይ ፡ ገብቶ ፡ መናገር ፡ ከት
ልቅ ፡ ውርደትና ፡ ቅሌት ፡ የሚያደርስ ፡ መሆኑን ፡ ለመግ
ለጽ ፡ የሚጠቀስ ።

፲፪ ፤ ንጉሥ ፡ የፈረደው ፡ ሠይፍ ፡ የቀረጠው ።

በሠይፍ ፡ አንገቱን ፡ የተቆረጠ ፡ እንደማይድን ፡ ሁሉ ፤ በዙ
ፋን ፡ ችሎት ፡ የተፈረደበትም ፡ ይግባኝ ፡ የሌለው ፡ መሆኑን ፡
ለማስረዳት ፡ የተነገረ ።

፲፫ ፤ አንድ ፡ አይነድ ፡ አንድ ፡ አይፈርድ ።

አንድ ፡ እንጨት ፡ ብቻውን ፡ እንደማይነድ ፤ አንድ ፡ ዳኛም ፡
ብቻውን ፡ አስችሎ ፡ መፍረድ ፡ እንደማይገባው ፡ ለማስረ
ዳት ፡ የሚሰጥ ፡ ምሳሌ ።

፲፬ ፤ ከራስ ፡ ወዲያ ፡ መስካሪ ፡ ከእግዚር ፡ ወዲያ ፡ ፈጣሪ ።

ከእግዚአብሔር ፡ በላይ ፡ ፈጣሪ ፡ አለ ፡ ብሎ ፡ ማመን ፡ እንደ
ማይቻል ፡ ሁሉ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ራሱ ፡ ገድያለሁ ፤ መትቻ
ለሁ ፤ ሠርቁአለሁ ፤ በጠቅላላው ፡ አጥፍቻለሁ ፡ ካለ ፡ ሌላ ፡
ሳያስፈልግ ፡ ነገሩ ፡ ፍጻሜ ፡ ሊያገኝ ፡ መቻሉን ፡ ለመግለጥ ፡
ነው ።

፲፭ ፤ ከአነጋገር ፡ ይፈረዳል ፡ ከአያያዝ ፡ ይቀደዳል ።

ለምሳሌ ፡ ጨርቅ ፡ በሚገባ ፡ ከአልያዙት ፡ በትክክል ፡ እንደ
ማይቀደድ ፡ ሁሉ ፤ እንዲሁም ፡ በክርክር ፡ ጊዜ ፡ ጉዳዩ ፡ በየ
መልኩ ፡ ተዘርዝሮ ፡ ለዳኛው ፡ ካልተነገረ ፡ ፍርዱ ፡ እንዳ
ቀራረቡ ፡ የሚወሰን ፡ መሆኑን ፡ ለማስረዳት ፡ የሚነገር ፡
ጥቅስ ።

፲፮ ፤ የሞተ ፡ አይከሰስ ፡ የፈሰሰ ፡ አይታፈስ ።

የፈሰሰ ፡ ውሃ ፡ እንደማይታፈስ ፤ እንደዚሁም ፡ በሞተ ፡ ሰው ፡
ላይ ፡ ክስ ፡ ሊቀርብ ፡ አለመቻሉን ፡ ለመግለጽ ፡ የሚጠቀስ ።

፲፯ ፤ የሥራት ፡ መቋሚያው ፡ ፈጠም ፡ የሥጋ ፡ መቋሚያው ፡ ቀልጥም ።

ጠቅላላውን ፡ አካል ፡ የሚሸከመው ፡ ቅልጥም ፡ እንደመሆኑ ፡
መጠን ፤ ፈጠምም ፡ የሥርዓት ፡ መጨረሻ ፤ የክርክር ፡ ማለ
ቂያ ፡ መሆኑን ፡ የሚገልጽ ።

፲፰ ፤ የተበደለ ፡ ከነጋሽ ፡ የተጠማ ፡ ከፈሳሽ ።

የተጠማ ፡ ውሃን ፡ እንደሚሻ ፡ የተበደለ ፡ ሁሉ ፡ ጉዳቱን ፡
ለንጉሡ ፡ አሰምቶ ፡ የቀና ፡ ፍርድን ፡ ሊያገኝ ፡ ስለመቻሉ ፡
የሚነገር ።

፲፱ ፤ የአባት ፡ ዕዳ ፡ ለልጅ ፡ የአፍንጫ ፡ እድፍ ፡ ለእጅ ።

ከአፍንጫ ፡ የሚወጣ ፡ እድፍ ፡ ለእጅ ፡ እንደሚተርፈው ፡
ሁሉ ፤ አባትየው ፡ ተበድሮና ፡ ተለቅቶ ፡ በበላው ፡ ገንዘብ ፡
ልጁ ፡ በባለዕዳነት ፡ የሚጠየቅ ፡ መሆኑን ፡ ማስገንዘቢያ ።

፳ ፤ ገድሎ ፡ ባለቃዩ ፡ ከሶ ፡ በጠበቃዩ ።

ሰውን ፡ ገድሎ ፡ በአለቃዩ ፡ ማለት ፡ እንደማይቻል ፡ ሁሉ ፤
ከሳሽ ፡ ያስፈለገው ፡ እንደሆነም ፡ ጠበቃውን ፡ አስቀድሞ ፡

አዘጋጅቶ ፡ ከፍርድ ፡ አደባባይ ፡ መቅረብ ፡ እንጂ ፡ በከሰሰ
በት ፡ ነገር ፡ ከጠበቃዬ ፡ ብሎ ፡ ነገሩን ፡ እንዲያድር ፡ ማድ
ረግ ፡ የማይገባ ፡ መሆኑን ፡ የሚያስገነዝብ ።

፳፩ ፡ በልቶ ፡ መጠጥ ፡ ያጣ ፡ ተበድሎ ፡ ፍርድ ፡ ያጣ ።

ምግብን ፡ ተመግቦ ፡ መጠጥ ፡ ያጣ ፡ ሰው ፡ የበላው ፡ እንደ
ማይስማማው ፡ ሁሉ ፡ ተበድሎ ፡ ፍርድ ፡ ያጣም ፡ የተጎዳ ፡
መሆኑን ፡ ለመግለጽ ፡ የተነገረ ።

፳፪ ፡ በርጥብ ፡ አደቃጥሎ ፡ በሰማኒያ ፡ አይቀጥሎ ።

በእርጥብ ፡ ጭራሮ ፡ ወይም ፡ በእርጥብ ፡ ሣር ፡ እንጨት ፡
ሊቀጣጠል ፡ እንደማይችል ፡ የተፈረደበት ፡ ሰውም ፡ እከፍ
ላለሁ ፤ እለቃለሁ ፡ ብሎ ፡ ከተፈጠመ ፡ በኋላ ፡ ለክርክሩ ፡
ምክንያት ፡ መፍጠር ፡ አለመቻሉን ፡ ለማስረዳት ፡ የተነገረ ።

፳፫ ፡ በዋስ ፡ ያለ ፡ ከብት ፡ በጣት ፡ ያለ ፡ ቀለበት ።

በጣት ፡ ያለ ፡ ቀለበት ፡ በእጅ ፡ የተጨበጠ ፡ ጥሪት ፡ እንደ
መሆኑ ፤ ንብረትና ፡ ሀብት ፡ በአለው ፡ ዋስ ፡ አማካይነት ፡
በብድር ፡ የተሰጠ ፡ ገንዘብ ፡ ተበዳሪው ፡ አልከፍልም ፡ ቢል ፡
እንኳን ፡ በዋሱ ፡ አማካይነት ፡ የሚገኝ ፡ መሆኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡
የተሰጠ ፡ ምሳሌ ።

፳፬ ፡ አለዳኛ ፡ ሙግት ፡ አለገመድ ፡ እክት ።

እክት ፡ በገመድ ፡ ካልታበተ ፡ እንደሚበታተን ፡ ሁሉ ፤ ከሳሽና ፡
ተከሳሽ ፡ ዳኛ ፡ በሌለበት ፡ ሸንጎ ፡ ሲጨቃጨቁ ፡ ቢውሉ ፡
ለነገራቸው ፡ ውሳኔ ፡ የማይገኝለት ፡ ስለ ፡ መሆኑ ፡ የሚነገር ፡
ጥቅስ ።

፪ ፡ አማርኛ ፡ ቅኔ ።

ሕዝባችን ፡ ብልህ ፡ ነው ፤ ፈጥኖ ፡ የመረዳትና ፡ የማስረዳት ፡
ችሎታ ፡ አለው ፤ የነገርን ፡ አካሄድ ፡ ይመረምራል ፤ አስተዳደር ፤ ምክር ፤
ክርክር ፤ ዳኝነትና ፡ ፖለቲካ ፡ የተፈጥሮ ፡ ገንዘቡ ፡ ናቸው ፤ ስለዚህም ፡
ብዙ ፡ ሰው ፡ ያለ ፡ ትምህርት ፡ አእምሮው ፡ በስሎ ፡ ይታያል ።

ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ ነገር ፡ ሲያስረዳ ፤ ግጥም ፡ ሲገጥም ፤ ሙሾ ፡
ሲያወርድ ፤ ሲመክር ፡ እና ፡ በንግግር ፡ ላይ ፡ ምሳሌ ፡ ሲሰጥ ፤ ለተመልካች ፡
ያስደንቃል ። በግጥሞቹም ፡ ውስጥ ፡ ጣዕም ፡ ያላቸው ፡ ጥልቅ ፡ የሆኑ ፡

ስሜቶችንና ምሥጢሮችን ፡ የያዙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መንፈሳዊና ፡ ሥጋዊ ፡ ምክሮች ፡ ይገኛሉ ።

የባለ ፡ ቅኔዎቹ ፡ ስም ፡ በሙሉ ፡ ባይታወቅም ፡ ሲነገሩ ፡ የሚሰሙት ፡ ጎብረ ፡ ግጥሞች ፡ ከትንሽ ፡ እስከ ፡ ትልቅ ፤ ማለት ፡ ከተራ ፡ ሰው ፡ እስከ ፡ ንጉሥ ፡ ተካፋይ ፡ የሆኑባቸው ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡ እንደጊዜው ፡ ሁናቴ ፡ እና ፡ እንደስልቱ ፡ ዓይነት ፡ በበገና ፤ በመሰንቆና ፡ በክራር ፡ ድምፃውያን ፡ ተጫዋቾች ፡ ወይም ፡ ደራስያኑ ፡ ራሳቸው ፡ በአዜሚቸው ፡ ጊዜ ፡ የተለየ ፡ ስሜትና ፡ ጣዕም ፡ የሚሰጡ ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ ነው ፡ እኔ ፡ የሰበሰብኳቸውን ፡ ጎብር ፡ ግጥሞች ፡ የያዘውን ፡ መጽሐፍ ፡ «አማርኛ ፡ ቅኔ» ፡ ብዬ ፡ የሰየምኩት ። ምክንያቱም ፡ እንደቅኔ ፡ ብዙ ፡ መንገዶችን ፡ የያዙ ፡ ባለ ፡ ጎብር ፡ ቃላት ፡ ወይም ፡ ስምና ፡ ወርቅ ፡ በመሆናቸው ፡ ነው ። «ሰም ፡ ብለን ፡ የምንገልጠው ፡ ደራሲው ፡ ሊናገረው ፡ የአሰበው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ የተሸፈነበትን ፡ የምሥጢሩን ፡ መጋረጃ ፡ ነው ። «ወርቅ» ፡ የተባለው ፡ ደግሞ ፡ አንድን ፡ ቃል ፡ በማጥበቅ ፤ በማላላት ፡ ወይም ፡ አጠገቡ ፡ ካለው ፡ ከሌላው ፡ ጋር ፡ በማያያዝና ፡ በማናበብ ፤ በላንቃና ፡ በትናግ ፤ በድምፅና ፡ በንግግር ፤ የሚያጋጥመውን ፡ ስልት ፡ በመመርመር ፡ የሚገኘው ፡ ምሥጢር ፡ ወይም ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ከእነዚህም ፡ አስደሳች ፡ ከሆኑ ፡ ጎብረ-ቃላት ፡ ውስጥ ፡ ከኃዘን ፡ የሚያጽናኑ ፡ ከብስጭት ፡ የሚመልሱ ፤ ትዕግሥትን ፡ የሚሰጡ ፤ የሰውን ፡ ግብዝነት ፡ የሚያስረዱና ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉትን ፡ ሁሉ ፡ የሚገልጹ ፡ ሃሳቦች ፡ እናገኝባቸዋለን ።

ከዚህም ፡ በቀር ፡ ማግኘት ፡ ማጣትን ፤ መክበር ፡ መዋረድን ፤ መሾም ፡ መሻርን ፤ መታመም ፡ መሞትን ፡ በጠቅላላው ፡ በዕድሜ ፡ ላይ ፡ እየተከታተሉ ፡ የሚደርሱትን ፡ ማናቸውንም ፡ ተለዋዋጭ ፡ የሆኑ ፡ ድርጊቶችን ፡ የያዙ ፡ መሆናቸውን ፡ መረዳት ፡ ይችላል ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ የግጥሞቹ ፡ ስልትና ፡ ያነጋገሩ ፡ ሁናቴ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መልክን ፡ የያዘ ፡ ቢሆንም ፡ ዋናው ፡ ዓላማ ፡ የሰውን ፡ ልቡና ፡ ከክፉ ፡ ኃሳብ ፡ ለመመለስና ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ መንገድ ፡ ለመምራት ፡ ስለሆነ ፡ በአማርኛ ፡ ቅኔ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ ቃላት ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ቅዱሳን ፡ መጻሕፍትን ፡ የተከተሉ ፡ ናቸው ።

የምሥጢሩንም ፡ ርቀትና ፡ ጥልቀት ፡ ለመገንዘብ ፡ እንዲቻል ፤ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ጥቂት ፡ ግጥሞችን ፡ እንጠቅሳለን ።

ከመዲና ።

፩ ፤ ገድሎ ፡ ማዳኑን ፡ አየነው ፤
—ለወልድ ፡ አብነት ፡ አለው ።

ምስጢር ፡ ሥላሴ ፡

ሠ ፤ ወልድ ፡ ከሞት ፡ አፋፍ ፡ የደረሰውን
የሚያድን ፡ መድኃኒት ፡ አለው ፤

ወ ፤ እኔ ፡ በአብ ፤ አብም ፡ በኔ ፡ አለ ፤
ያለውን ፡ ያንድነት ፡ ቃል ፡ ያስረዳል ።

፪ ፤ እረ ፡ እርዳኝ ፡ እባክህ ፤
—አንተ ፡ ሰው ፡ በናትህ ።

ሠ ፤ በምትወዳት ፡ በምታፈቅራት ፡ እናትህ ፡
ብለህ ፡ እባክህ ፡ እርዳኝ ፡ አግዘኝ ።

ምስጢር ፡ ሥጋዊ ፡

ወ ፤ እግዚአብሔር ፡ ወልድ ፡ ከእመቤታችን ፡ መወ
ለዱንና ፡ ሰውም ፡ መሆኑን ፡ ለማስረዳት ።

፫ ፤ የዛሬ ፡ ሳምንት ፡ ዓርብ ፡ ቀን ፡
ትልቅ ፡ ነጭ ፡ በግ ፡ አርደን ፡
የታመሙ ፡ ሁሉ ፡ መላው ፡ ዳኑ ፡
—በሥጋውና ፡ በደሙ ።

ምስጢር ፡ ቁርባን ፡

ሠ ፤ ነጭ ፡ በግ ፡ ለጭዳ ፡ አርደን ፡ ሥጋውን ፡ በልተው ፡
ደሙንም ፡ ጠጥተው ፤ የታመሙት ፡ ሁሉ ፡ ዳኑ ።

ወ ፤ ዓርብ ፡ ዕለት ፡ ተሰቅሎ ፡ ለሰው ፡ ዘር ፡ መድኃኒት ፡
የተሰጠውን ፡ ሥጋውንና ፡ ደሙን ፡ ተቀብለው ፡
ከነፍስ ፡ ሕመም ፡ ዳኑ ።

፬ ፤ ዛሬ ፡ አላዝንብህም ፡ ባታድለኝ ፡ ጠጅ ፡
—ኋላ ፡ በትንሣኤ ፡ አትበድለኝ ፡ እንጅ ።

ሠ ፤ በፋሲካ ፡ እንዳትረሳኝ ፡ እንጂ ፡ ዛሬ ፡
በግብዣው ፡ ላይ ፡ መጠጥ ፡ ባትሰ
ጠኝም ፡ አላዝንም ፡ አልቀየምም ።

ምስጢር ፡ ትን

ሣኤ ፡ ሙታን ፡

ወ ፤ በትንሣኤ ፡ ሙታን ፡ ከወዳጆችህ ፡ ቆጥረህ ፡
ጽድቅን ፡ አድለኝ ፤ በግራ ፡ አታውለኝ ።

፭ ፤ ትናንት ፡ ተኝተው ፡ ሌሊት ፡
አንቀዣበረኝ ፡ ያሉት ፡
ሀሰትም ፡ አይደል ፡ እውነት ፡
—ይህ ፡ ሁሉ ፡ ያለሙት ።

ሠ ፤ ሕልምዎ ፡ እውነት ፡ ነው ፤ ቅዠት ፡
አይደለም ፤ ይደርሳል ፤ እርግጥ ፡ ይሆናል ።

ስለሰው ፡ ሚቶነት ፡
ከንቱነት ፡

ወ ፤ ይህ ፡ ሁሉ ፡ ቋሚ ፡ (ሕያው) ፡ ቀኑን ፡ የሚ
ጠብቅ ፡ ሙት ፡ ነው ፤ የጊዜው ፡ ጊዜ ፡
ሁሉም ፡ ከሞት ፡ አይቀርም ።

፩ ፤ የተቆጠረው ፡ ምስክር ፡
ይንገር ፡ ካላችሁ ፡ ይንገር ፡
እኔ ፡ የማምናቸው ፡ ሁለቱን ፡
—እናትና ፡ ልጁን ።

ሰው ፡ በእግዚአብሔርና ፡ በእ
መቤታችን ፡ ስላለው ፡ እምነት ፡

ሠ ፤ እናትና ፡ ልጁን ፡ አምናቸዋለሁ ፤ ምስ
ክርነታቸውንም ፡ እቀበላለሁ ።

ወ ፤ ማርያምንና ፡ ጌታን ፡ አምናለሁ ፤ በሁለቱ ፡
ላይ ፡ ተስፋ ፡ አለኝ ፡ እነሱን ፡ ተማጥኛለሁ ።

፪ ፤ የኔ ፡ ቤት ፡ እዚህ ፡ ሳለልሽ ፤
ለምን ፡ ምድረ ፡ ግብፅ ፡ ወረድሽ ፤
ማልደሽ ፡ ይዘሽ ፡ ነይ ፡ ልጆሽን ፤
—ስሞት ፡ አደራሽን ።

በመቤታችን ፡ ስለመማፀን ፡

ሠ ፤ በኔ ፡ ሞት ፡ እንዳትቀራብኝ ፡ ልጅሽን ፡
ይዘሽ ፡ እንድትመጪ ።

ወ ፤ በጊዜ ፡ ሞቴ ፡ እንዳትረሽኝ ፡ አደራሽን ፡
እንድታማልጅኝ ።

፫ ፤ የጌታችንን ፡ ጠባይ ፤
ያለእኔ ፡ የሚያውቀው ፡ አለ ፡ ወይ ፤
ማታ ፡ ለግብር ፡ መልካም ፡ ነው ፤
—ቀን ፡ ሲቆጣ ፡ ክፉ ፡ ነው ።

ቀን ፡ ሲገድል ፡ ስለሚያ
ስከትለው ፡ ችግር ፡

ሠ ፤ ቀን ፡ ቀን ፡ ይቆጣል ፤ ሲመሽ ፡ ትዕግ
ሥተኛ ፡ ነው ፤ ማታ ፡ እንደ ፡ ቀን ፡
አያስፈራም ።

ወ ፤ ዘመን ፡ ሲጣላ ፡ ጊዜ ፡ ሲጥል ፡ ክፉ ፡
ነው ፤ አያድርስ ፡ ነው ።

፱ ፤ ይህ ፡ ሁሉ ፡ ድግስ ፡ ተደግሶ ፤
እንዳንሰደብ ፡ ዝገን ፡ አንሶ ፤
ነፍሴ ፡ ለሥጋ ፡ አትሰጢ ፤
—ገና ፡ ፍሪዳ ፡ አለልኪ ።

ከሥራ ፡ ይልቅ ፡ ለንፍስ ፡

ሠ ፤ ፍሪዳ፡ተዘጋጅቶልሻል፤ሥጋ፡አለልኸ ፤
ትበያለኸ ፤ ጮማ ፡ ትቆርጫለኸ ።

ማሰብ ፡ የተገባ ፡ መሆኑን ፡
ስለማስገንዘብ ፡

ወ ፤ ሞት ፡ ከኑኔ ፡ አለብኸ ፤ ነፍሴ ፡ ፍሪ ፤
ለኋለኛው ፡ ዘመን ፡ አስቢ ፤ ዕለተ ፡
ሞትን ፡ አስታውኸ ፤ ዕዳ ፡ አለብኸ ።

፲ ፤ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ልንገርህ ፤
የእንጆራ ፡ አባቴ ፡ ነህ ፤
ምን ፡ ጊዜም ፡ አትከፋ ፤
—አንተ ፡ ብልህ ፡ በይፋ ።

መግሳ ፡

ሠ ፤ በገሀድ ፡ አንተ ፡ ብዬ ፡ ብጠራህ ፡ አንቱ ፡
ሳልልህ ፡ ብቀር ፤ አትቆጣ ፤ አይክፋህ ።

ወ ፤ ብልህ ፡ አስተዋይ ፡ ነህ ፤ አርቆ ፡ መመል
ከት ፡ ትችላለህ ።

፲፩ ፤ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ በፈረስ ፤
ብከተልህም ፡ አልደርስ ፤
አንተ ፡ ቁምልኝ ፡ እባክህ ፤
—በሞቴ ፡ ልቅደምህ ።

መልካም ፡ ምኞት ፡

ሠ ፤ እባክህ ፡ እፈት ፡ እፈትህ ፡ ቀድሜህ ፡
ልሂድ ፤ ወደኋላ ፡ አልቅር ።

ወ ፤ በሞቴ ፡ ልቅደምህ ፤ ከአንተ ፡ በፊት ፡
እኔ ፡ ልሙት ፤ ሞትህን ፡ አያሳየኝ ።

፲፪ ፤ ረዥም ፡ አይደል ፡ አጭር ፤
ወፍራም ፡ አይደል ፡ ቀጭን ፤
ታግሎ ፡ የጣለኝ ፡ ከሰው ፡ ደጅ ፤
—እኔን ፡ ያህል ፡ ነው ፡ እንጅ ።

ረኃብ ፡ ስለሚያመ
ጣው ፡ ውርደት ፡

ሠ ፤ ከእኔ ፡ የማይበልጥ ፤ የአካል ፡ ግዝፈት ፡
የሌለው ፤ አጭር ፡ ቀጭን ፡ ሲሆን ፤ ታግሎ ፡
ጣለኝ ፤ እኩያዬ ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ አሸነፈኝ ።

ወ ፤ እኔን ፡ ያደከመኝና ፡ ያብረከረከኝ ፡ ረኃብ ፡
ነው፤ የትም ፡ ወድቄ ፡ የቀረሁት ፡ ችጋር ፡ ጠን
ቶብኝ ፤ የምበላው ፡ እኸል ፡ አጥቼ ፡ ነው ።

፲፫፤ የተመተረውን ፡ ለዝግን ፤
ማን ፡ አፈሰሰው ፡ ይሆን ፤
አፍሰን ፡ በሰፊው ፡ እኛ ፡ አንልም ፤
—ሥጋና ፡ ነፍስ ፡ አይሆንም ።

የሥጋና፣የነፍስ፣ሥራ፡

ሠ ፤ ሥጋን ፡ ማንፈስ ፡ ማበጠር ፤ ከአፈር ፡
መለየት ፡ አይቻልም ፤ ችግር ፡ ነው ።

በአንድነት ፡ ሊመራ ፡
ስለአለመቻሉ ፡

ወ ፤ የሥጋና ፡ የነፍስ ፡ ሥራ ፡ ለየብቻው ፡
ነው ፤ ሁሉንም ፡ በየመልኩ ፡ መያዝ ፡
ያስፈልጋል ።

ከዘለለኛ ።

፲፬፤ መስፍን ፡ የመስፍን ፡ ልብስ ፡ መልበስ ፡ ሲገባው ፤
—ትንሽ ፡ መጠቃቀም ፡ ነበረ ፡ ሥራው ።

ውለታን፡ስለማስታወስ፡

ሠ ፤ ሥራው ፡ ጨርቃ ፡ ጨርቁን ፡ መስፋት ፡
መጠቃቀም ፡ ነበር ።

ወ ፤ ልዑል ፡ መኰንን ፡ የተቸገረ ፡ መርዳት ፡
የአዘነ ፡ ማረጋገጥ ፡ የሚወድ ፡ ትልቅ ፡
ትንሹን ፡ ደጋፊ ፡ ነበር ።

፲፭፤ ቆመህ ፡ ስትሟገት ፡ ዳኛው ፡ እያደላ ፤
—ባረረዱህ ፡ እንጅ ፡ አትህ ፡ ምን ፡ ልበላ ።

ጸጸትና ፡ ኃዘን ፡

ሠ ፤ ፍርድ ፡ በአዩልህ ፤ በመረመሩልህ ፡ ነበር ፡
እንጂ ፡ ፍርድ ፡ ከአዛቡብህ ፡ እኔ ፡ ምን ፡
ላድርግህ ? ምን ፡ ልረዳህ ፡ እችላለሁ ?
እግዚአብሔር ፡ ይየው ፡ እንጂ ።

ወ ፤ ፩/ በአፉ ፡ አረዱህ ፤ ከለሉህ ።
፪/ በአፍ ፡ አረዱህ ፤ ሸነገሉህ(ደለሉህ)
አታለሉህ ።

፲፮፤ ባልቆም ፡ ይሻለኛል ፡ ብሄድ ፡ ቶሎ ፡ ቶሎ ፤
—ያ ፡ የተማመንኩት ፡ ከጠፋብኝ ፡ በቅሎ ።

መቆጫት ፤ መበላጫ
ት፤ማዘን ፤ መተከዝ ፤

ሠ ፤ ልጭነው ፡ ያሰብሁት ፡ በቅሎ ፡
ከጠፋብኝ ፤ በጊዜ ፡ ላዝግም ።

ወ ፤ ይጠረኛል ፡ ይቀብረኛል ፡ ብዬ ፡ የተማመንኩ
ትና ፡ የተመካሁበት ፡ ልጄ ፡ እንዲህ ፡ ሆኖ ፡
ከተለየኝ ፤ ባልቆም ፡ ይሻለኛል ።

፲፮፤ ወገራ ፡ ለሳላፊ ፡ ደንቢያ ፡ እንጆራ ፡ ጣይ ፤
—ተበላህ ፡ ጉንደሬ ፡ አትነሳም ፡ ወይ ።

ጦር፡ ስለማስታወቅ፡

ሠ ፤ ምግብ ፡ ከተመገብህ ፡ በኋላ ፡ መነሳት ፡ አት
ችልምን ? ።

ወ ፤ የጎንደር ፡ ሕዝብ ፡ ጠላት ፡ ሊይዝህ ፡ ነው ፡
ተነስተህ ፡ እጅህን ፡ አውጣ ፤ አምረህ ፡ ሽሽ ።

፲፱፤ የራስ ፡ ዓሊማ ፡ ጣት ፡ እጅግ ፡ ረዘመ ፤
—ለየውም ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ በጣም ፡ አስገረመ ።

አግኝቶ ፡ በማ
ጣት፡መገረም፡

ሠ ፤ የራስ ፡ ዓሊ ፡ ጣት ፡ እጅግ ፡ ረዥም ፡ ነው ፤
አለንጋ ፡ ይመስላል ።

ወ ፤ እጅግ ፡ አድርገው ፡ አስደስተው ፡ የሚያበ
ሉት ፡ የሚያጠጡት ፡ ራስ ፡ ዓሊ ፡ እስከማ
ጣት ፡ መድረሳቸው ፡ በጣም ፡ አስገረመ ።

፲፱፤ —ዘውዴ ፡ ለጎጃሞች ፡ ሲደገሥላቸው ፤
ከቤትም ፡ አይደለ ፡ ከሜዳ ፡ ሰጣቸው ።

የጀብዱ ፡ ሥራ ፡
ስለመግለጥ ፡

ሠ ፤ ዘውዴ ፡ ለጎጃሞች ፡ ያዘጋጀውን ፡ ግብዣ ፡
ከሜዳ ፡ ላይ ፡ አበላቸው ፤ እዱር ፡ ጋበዛቸው ።

ወ ፤ ዘውዴ ፡ ጎጃሞችን ፡ ጨፈጭፋቸው ፡ ረብር
ቧቸው ፡ አመለጠ ፤ ገድሎ ፡ ከሜዳ ፡ ላይ ፡
አንጥፋቸው ፡ ሄደ ።

፲፱፤ የዱር ፡ መድኃኒት ፡ ኮሶ ፡ ምን ፡ አላችሁ ፤
—ምንም ፡ አያስቀምጥ ፡ ይኸስ ፡ ቀጪሟችሁ ።

አለማስተዋልንና ፡ ጨ
ካኝነትን፡ ስለመንቀፍ፡

ሠ ፤ የቀጨዋ ፡ ፍሬ ፡ እንደኮሶ ፡ ሆድን ፡ አያጠራም ፡
ተቅማጥ ፡ የለውም ፤ ደስ ፡ አያሰኝም ።

ወ ፤ የቀጨዋ ፡ አርጨሜ ፡ ትዕግሥት ፡ ያስጨርሳል ፡
አያስቀምጥም ፤ በለበቅ ፡ የሚቆነድዱ ፡ ከልካዮች ፡
እያሉ ፤ ወደ ፡ ግብር ፡ መግባት ፡ አይቻልም ።

፳፩፤ አፈር ፡ መልሱ ፡ እንጂ ፡ ድንጋይ ፡ ለምናችሁ ፤
—የቀለም ፡ ቀንድ ፡ ነው ፡ ትሰብሩታላችሁ ።

ብዙ፡ በተማረና፡ በ
ዐዋቂ፡ ሰው፡ ሞት፡
ስለመጸጸት ፡

ሠ ፤ የቀለም ፡ መበጥበጫውን ፡ ቀንድ ፡ እን
ዳትሰብሩት ፡ ተጠንቀቁ ።

ወ ፤ ድንጋዩንና ፡ አፈሩን ፡ ዝግ ፡ ብላችሁ ፡
መልሱ፤የዕውቀት ፡ ምንጭ ፡ የነበረው ፡
የሊቁን ፡ አስከሬን ፡ ትጎዱታላችሁ ።

፳፩፤ ቢነገሩሽ ፡ አትሰማ ፡ ቢጠቅሱሽ ፡ አታዩ ፤
—ዝግ ፡ ብለሽ ፡ ሂጂ ፡ ብር ፡ ብር ፡ አትበዩ ።

ያለማስተዋልንና ፡ ገን
ዘብ ፡ ብቻ ፡ መውደድን ፡
ስለውንቀፍ ፡ ተግሣፅ ፡

ሠ ፤ ቢጠሩሽ ፡ ምልክት ፡ ቢያደርጉልሽ ፡
አታስተውይም ፤ እንደ ፡ ልጅ ፡ ትሮ
ጫለሽ ፤ ትቸኩያለሽ ።

ወ ፤ በምታደርገውና ፡ በምትሠራው ፡ ሁሉ ፡
ማስተዋልን ፡ ጨምሪበት ፤ ለገንዘብ ፡
ብለሽ ፡ አትቅበዝበዝ፤ ለብር ፡ ብለሽ ፡
ጤናሽን ፡ አታበላሽ ።

፳፫፤ ያን ፡ የነገርኩሽን ፡ የተውሸው ፡ እንደሆነ ፤
—አንቺም ፡ ዘውድ ፡ አይደለሽ ፡ እኔም ፡ አክሊል ፡ አልሆን ።

ተነግሮ ፡ የነበረ
ውን ፡ ትንቢት ፡
ስለማስታወስ ፡

ሠ ፤ የተነጋገርነው ፡ ቃል ፡ ከተዘነጋ ፡ በእውነቱ ፡
ቁም ፡ ነገረኞች ፡ አንባልም ፤ የአቺም ፡ ዘው
ዲቱነት ፤ የእኔም ፡ አክሊሉነት ፡ ከንቱ ፡
ነው ።

ወ ፤ የለመንኩሽን ፡ ሹመት ፡ የማትፈጽሟልኝ ፡
ከሆንሽ ፤ ንግሥትነትሽ ፡ ለመቼ ፡ ነው ።

፳፬፤ እስቲ ፡ ጠይቁልኝ ፡ ርቃ ፡ ሳትሂድ ፤
—እቲጌ ፡ ተዋበች ፡ ሚስት ፡ ናት ፡ ገረድ ።

ውለታን ፡ ስለ
ማስታወስ ፡

ሠ ፤ ሚስት ፡ ወይስ ፡ ገረድ ፡ መሆኗን ፡ ርቃ ፡ ሳትሂድ ፡
አረጋግጣችሁ ፡ ጠይቁልኝ ።

ወ ፤ እትም ፡ እናትም ፡ ገረድም ፡ ነበረች ፤
በአዛኝነቷ ፡ እንደ ፡ እናት ፡ በአገልግሎቷ ፡
እንደ ፡ ገረድ ፡ ትጠብቀኝ ፡ ነበር ።

፫. ተረት ፤

ተረት ፡ እንደ ፡ ጉዳዩ ፡ ሁኔታ ፡ በሰውና ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ እንሰሳት ፡
እየተመሰለ ፡ የሚነገር ፡ ልብ ፡ ወለድ ፡ ታሪክ ፡ ነው ። ይህም ፡ እጅግ ፡
አድርጎ ፡ ደስ ፡ በማሰኘቱ ፡ በመኝታ ፡ ጊዜ ፡ ሕጻናትን ፡ እንቅልፍ ፡ ይከ

ለክላቸዋል ፤ እኔም ፡ ይህንኑ ፡ በመመልከት ፡ ስለተረት ፡ የጸፍኩትን ፡ መጽሐፍ ፡ «እንቅልፍ ፡ ለምኔ» ፡ ብዬ ፡ ሰይሚዋለሁ ።

ተረት ፡ አነጋገሩ ፡ እንደቧልት ፡ ዓይነት ፡ ሆኖ ፡ የሚያስቅ ፤ የሚያስለቅስ ፤ የሚያስገርምና ፡ የሚያስደንቅ ፡ በሆንም ፤ መነሻና ፡ መድረሻ ፡ ያለው ፡ ሙሉ ፡ ታሪክን ፡ የያዘ ፡ ነው ። ከውስጡም ፡ ትምሕርት ፡ የሚሆን ፡ ጠቃሚ ፡ ተግባራትና ፡ ምክር ፡ ይገኝበታል ። የሀገራችን ፡ ሽማግሌዎችና ፡ ባልቴቶች ፡ ማታ ፡ ማታ ፡ ለሕፃናት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሆኑ ፡ ተረቶችን ፡ ማሰማት ፡ ልማዳቸው ፡ ነው ፤ እንዲያውም ፡ ሕፃናትን ፡ ወደ ፡ ሽማግሌዎች ፡ ከሚቀርቧቸው ፡ ከሚሰቧቸው ፡ እንዲሁም ፡ ከሚያላምዷቸው ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ ዋናዎቹ ፡ እነዚህ ፡ ናቸው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ።

ተረቶች ፡ ሕፃናትን ፡ የማር ፤ የወተትና ፡ የስኳር ፡ ያህል ፡ ስለሚያረካቸው ፡ በሚነገርበት ፡ ወቅት ፡ ከሥር ፡ ጀምረው ፡ በፈገግታና ፡ በደስታ ፡ ያዳምጧቸዋል ።

ለልጆች ፡ ደግነትን ፤ ርኅሩኅነትንና ፡ ታዛዥነትን ፡ ለማስተማር ፤ ተግባሪ ፡ ለማድረግና ፡ ጠቃሚ ፡ ምክሮችን ፡ ለመስጠት ፤ በአጭሩ ፡ ግብረ ፡ ገብነትን ፡ ለማስለመድ ፡ ተፈላጊነት ፡ ያላቸው ፡ ናቸው ። እስከሁን ፡ ተረቶችን ፡ በቃል ፡ በመቀባበል ፡ እንጂ ፡ እምብዛም ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ ተዘጋጅተው ፡ አናገኛቸውም ። ስለዚህ ፡ አነጋገሩ ፡ እንደየክፍለ ፡ ሀገሩ ፡ ሊለዋወጥ ፡ ይችላል ፤ በሆንም ፡ ፍሬ ፡ ነገሩ ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ከታወቀ ፡ በኋላ ፡ ሥዕሉን ፡ አስተካክሎ ፡ መሥራት ፡ የተመራማሪው ፡ ፋንታ ፡ መሆን ፡ አለበት ፤ በእኔ ፡ አስተያየት ፡ እነዚህን ፡ እያጠራቀሙ ፡ ለሕጻናት ፡ አእምሮ ፡ ማሳልመሻ ፡ እንዲሆኑ ፡ በትምሕርት ፡ ገበታ ፡ ላይ ፡ ማቅረብ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ለሞራል ፡ ወይም ፡ ለግብረ ፡ ገብነት ፡ ትምህርት ፡ ተቃራኒ ፡ የሚሆኑትን ፡ ግን ፡ እየመረመሩ ፡ ማስቀረት ፡ የጸሐፊው ፡ ድርሻ ፡ እንዲሆን ፡ ያሻል ። ከተረቶች ፡ መካከል ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ሁለቱን ፡ ቀጥዬ ፡ ጽፌአለሁና ፡ የሚሰጡት ፡ ትምሕርት ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ እንረዳው ።

ሀ ፤ ያውሬ ፡ ሁሉ ፡ ገበያ ።

የምድር ፡ አውሬ ፡ ሁሉ ፡ መሰብሰቢያና ፡ መናገጃ ፡ አንድ ፡ ገበያ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ አውሬ ፡ ሁሉ ፡ እገበያ ፡ ሲውል ፡ አያ ፡ ሻቦ ፡ ግን ፡ ሳይሄድ ፡ ቀረ ። የማታ ፡ ማታ ፡ ገበያተኛ ፡ ሲመለስ ፡

ከጎሬው : ወጣና : ከመንገድ : ዳር : ተቀመጠ ። ገበያ : ምላሽ : ሲሆን : እንኮዬ : ዝንጀሮ : ኮተቷን : በዠርባዋ : አዝላ : መጣች ። አያ : ሻሮም : እንኮዬ : ዝንጀሮ : እንደምን : ዋልሽ : ገበያውስ : እንዴት : ዋለ : ምን : ረክሷል : ምንስ : ተወዷል ? ብሎ : ጠየቃት ። ወንድሜ : እኔ : መሽቶብኛል : እቤት : ገብቼ : ገና : ራቴን : እጋግራለሁ ፤ እንኮዬ : ጦጢት : እኋላ : አለችልህ ፤ እሷን : ጠይቃት : ብላው : ሄደች ።

እንኮዬ : ጦጢትም : ወዲያው : ስለ : መጣች : ገበያው : እንደምን : ዋለ? አላት ። እባክህ : አያ : ሻሮ : እኔ : መሽቶብኛል : ገና : እቤቴ : ገብቼ : ወደ : ውሃ : እወርዳለሁ ፤ እንኮዬ : ሚዳቋ : ከኋላ : አለችልህ : እሷን : ጠይቃት : ብላው : አለፈች ።

ሦስተኛ : ሚዳቋ : ቅራቅንቦዋን : አዝላ : በዚሁ : አያ : ሻሮ : በአለበት : መንገድ : መጣች ፤ አያ : ሻሮም : ሚዳቋ : እባክሽ : ገበያው : እንደምን : ዋለ? አላት ፤ እንኮዬ : አህዪት : እኋላ : አለችልህ : እሷን : ጠይቅ ፤ እኔ : እነእንኮዬ : ዝንጀሮ : ስላመለጡኝ : እችላለሁ : ብላው : ሄደች ።

ከዚህ : በኋላ : አህዪት : ከኋላ : ስትንቀረድ : መጣች ። አህዪት : ዛሬ : ገበያ : እንዴት : ዋለ : ምንስ : ርካሽ : ነው? ምንስ : ውድ : ሆነ? አላት ። እባክህ : አያ : ሻሮ : ደክሞኛል : እስቲ : አረፍ : ብዬ : ላውራልህ ፤ ይህ : በዚህ : ያኸል : ይህ : በዚህ : ያኸል : ሲገዛ : ዋለ : እያለች : ስታወራለት ፤ አህዪት : አረ : ከሆነስ : ሆነና : እኔ : የምዘለውን : ለመዝለል : ትችያለሽ? አላት ፤ አረ : ንሺ : እቴ : አሳምሬ :! አለችው ፤ እሱም : የሞት : ሞቱን እንጣጥ : ብሎ : ተሻግሮ : እሷን : ደግሞ : በዬ : እስቲ : ዝለዬ : አላት ። እንጣጥ : ስትል : ወረደችና : እፈፋ : ውስጥ : ውትፍ : ብላ : ቀረች ። በዚህ : ጊዜ : አያ : ሻሮ : ሆዬ : ወርዶ : ሆዴን : ዘርግፎ : ሲበላ : እንኮዬ : ውሺት : እኋላ : ነበረችና : ደም : ደም : ሲሸታት : ጊዜ : አፋፍ : ብቅ : ብላ : ብትመለከት : አህዪትን : ጥሎ : ሲበላ : አየችው ። አበላሉም : ስለ : አስጎመዣት : ለሐጪ : ወርዶ : ከራሱ : ላይ : ጠብ : አለበት ። ቀና : ብሎ : ቢያይ : ውሺት : ከበላዩ : ቆማለች ። በዬ : እኮ : ነይ : ውረጃና : እየመተርሽ : አብሊኝ : አላት ፤ እሷም : እሺ : ጌታዬ : ብላ : ወረደችና : እየመተረች : ስታበላው : ቆይታ : በመከካለ : ወደ : ኋላው : ዘወር : ባለላት : ሰዓት : የአህዪትን : ልብ : ስልቅጥ : አደረገችው ፤ መለስ : አለና : ቢያይ : ልሷን : አጣው ፤ ውሺት : ልሷ : ወዴት : ሄደ ? ብሎ :

ጠየቃት ። ልብ ፡ ባይኖራት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ልብማ ፡ ከአላት ፡ አንተ ፡
ዘንድ ፡ መጥታ ፡ መቼ ፡ ትቀመጥ ፡ ነበር ፡ አለችው ። እሱም ፡ በፊት ፡ አይ
ቶታልና ፡ ታመጪ ፡ እንደሆነ ፡ አምጭ ፡ አለዚያ ፡ አንቺንም ፡ እበላሻ
ለሁ ፡ አላት ። ምነው ፡ አያ ፡ ሻቦ ፡ እኔን ፡ በቅቤና ፡ በድልህ ፡ አጣፍጠህ ፡
ነው ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ አህዪት ፡ ደረቁን ፡ ትበላኛለህ ? አለችው ። ሆዳሜ ፡
እውነት ፡ መሰለውና ፡ ቅቤውና ፡ ድልሁ ፡ ከየት ፡ ይመጣል ? አላት ።
ከመቤቴና ፡ ከጌታዬ ፡ ቤት ፡ እኔ ፡ ሄጄ ፡ አመጣዋለኝ! ፤ ስትል ፡ መለስ
ችለት ።

—ሄደሽ ፤ የጠፋሽ ፡ እንደሆነ ፡ ማ ፡ ብዬ ፡ እጠራሻለሁ ? ፤

—እንኮዬ ፡ ልብ ፡ አጥቼ ፤

—በይ ፡ እንግዲያውስ ፡ ሄደሽ ፡ አምጭ ፡ አላትና ፡ እሺ ፡ ብላ ፡ ሄዳ ፡
ቅርት ፡ ብትል ፡ «እረ ፡ እንኮዬ ፡ ልብ ፡ አጥቼ» እያለ ፡ ተጣራ ። ከመቤቴና ፡
ከጌታዬ ፡ ቤት ፡ ለምን ፡ ወጥቼ ፡ በማለት ፡ የስድብ ፡ ጎርፍ ፡ ታወርድበት ፡
ጀመር ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ተናደደና ፡ አንቺም ፡ እጉድፍ ፡ እኔም ፡ እጉድፍ ፡
እንገናኝ ፡ የለምን! ፡ ብሎ ፡ ዝቶ ፡ ተመለስ ።

ጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ከአለፈ ፡ በኋላ ፡ የውሻ ፡ ነገር ፡ መለቃቀም ፡ ትወዳ
ለችና ፡ ስትልከስከስ ፡ ሳይገባ ፡ የቀረ ፡ ከብት ፡ ወይም ፡ ምናምን ፡ ነገር ፡
ቢያጋጥመኝ ፡ ብሎ ፡ ሲሄድ ፡ አያ ፡ ሻቦ ፡ እጉድፍ ፡ አገኛት ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡
ደነገጠችና ፡ ዐይኗ ፡ ፈጠጠ ። እሱም ፡ ውሺት ፡ እረ ፡ ዐይንሽ ፡ በምን ፡
እንደዚህ ፡ አማረልሽ ? አላት ። ጌታዬ ፡ በዐሥር ፡ የአጋም ፡ እሾክ ፡ ተነ
ቅሼ ፡ ነዋ! አለችው ። እስቲ ፡ እባክሽን ፡ እንደዚህ ፡ ከአማረ ፡ እኔንም ፡
ንቀሽኝ ፡ ብሎ ፡ ጠየቃት ። እሷም ፡ ከጌታዋ ፡ አጥር ፡ ላይ ፡ ዐሥሩን ፡ የአ
ጋም ፡ እሾኽ ፡ ሰብራ ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ አሥራ ፡ አመጣችና ፡ ሁለቱንም ፡
ዐይኖቹን ፡ ትቸከችካቸው ፡ ጀመር ። እንኮዬ ፡ ውሺት ፡ እረ ፡ እባክሽ ፡
አመመኝ ፡ አላት ። ተው ፡ ዝምበል ፡ ሲያጌጡ ፡ ይመላለጡ ፡ ነው ፡ ማማር ፡
እንዲያው ፡ ይገኝ ፡ ይመስልህል ? ብላ ፡ ሁለቱንም ፡ ዓይኖቹን ፡ አጠፋቻ
ቸው ። በመጨረሻውም ፡ እንግዲህ ፡ ዝም ፡ ብለህ ፡ ከዚህ ፡ ቆየኝ ፡ አለ
ችው ፤ እሱም ፡ እሺ ፡ ብሎ ፡ ከአሳየችው ፡ ቦታ ፡ ተቀምጦ ፡ ሳለ ፡ ጤፍ ፡
ወቂዎች ፡ ሆ ፡ ሆ ፡ ሲሉ ፡ ሰማ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እንኮዬ ፡ ውሺትን ፡ እረ ፡
ይኽ ፡ የምሰማው ፡ ሆታ ፡ ምንድነው ? እባክሽ ፡ አለና ፡ ጠየቃት ፤ ወን
ድሜ ፡ ዘመዶችህ ፡ ሠንጋ ፡ ጥለው ፡ በጎድን ፡ ከዳቢት ፡ ይማታሏ ፡ አለ
ችው ። እንግዲያው ፡ እባክሽ ፡ እኔንም ፡ አድርገኝ ፡ አላትና ፡ እየመራች ፡

ወስዳ፡ ከጤፍ፡ ወቂዎች፡ መካከል፡ አገባችው፤ ጤፍ፡ ወቂዎችም፡
ይህ፡ ችግሩ፡ ከወዴት፡ መጣ፡ እያሉ፡ መውቂያ፡ መጫቸውን፡ እየመ
ዘዙ፡ ችግሩን፡ ለመግደል፡ ሲሯሯጡ፡ እሷ፡ የገበሬዎችን፡ ዳቦ፡ ይዛ፡
ወደ፡ ቤቷ፡ ተመለሰች፡ ይባላል ።

የታሪኩ፡ ፍሬ፡ ነገር፤ — ያሰቡትንና፡ ያቀዱትን፡ ቸል፡ ሳይሉና፡ ሳይታ
ለሉ፡ ከፍጻሜ፡ ማድረስ፡ የአስተዋይ፡ ተግባር፡
ነው ።

— እኩያ፡ ያልሆነ፡ ጓደኛ፡ መያዝ፤ ነገርን፡ ሳያመ
ዛዝኑና፡ ሳያሰላስሉ፡ ፈጥኖ፡ ማመንና፡ መቀበል፡
የሚያስከትለውንም፡ አለማሰብ፡ ከየዋህነትና፡
ከቂልነት፡ አስቆጥሮ፡ ከጥቃት፡ ያደርሳል ።

— አታላይ፡ ለጊዜው፡ በመብለጥለጥ፡ ምኞቱን፡
ቢያረካም፡ የፈጸመው፡ ደባ፡ እንደሚደርስበት፡
የችግሩን፡ አወዳደቅ፡ መመልከት፡ ይበቃል ፤

— ከእንስሳትም፡ ውስጥ፡ በአስተዋይነታቸውና፡
በብልህነታቸው፡ የሚመሰገኑ፡ ፍጥረታት፡
ይገኛሉ፤ እነሆ፡ ውሻዬቱ፡ በዘዴ፡ ከአደጋ፡
ከአመለጠች፡ በኋላ፡ ኃይለኛ፡ የሆነ፡ ጠላቷን፡
አሞኝታ፡ ከሞት፡ አደጋ፡ አድርሳለች ።

ምክር፤ ከአታላይ፡ ወጥመድ፡ ለመዳን፡ መጠንቀቅ፡ እንጂ፡ እንደ፡
አህያ፡ ዝንጉና፡ የዋህ፡ መሆን፡ አይገባም፤ እንደ፡ ውሻዬቱ፡ በትዕ
ግሥትና፡ በዘዴ፡ ከፈተና፡ ለማምለጥ፡ መጣጣር፡ ተገቢ፡ እርምጃ፡
መሆኑንም፡ መገንዘብ፡ ያሻል ።

ለ፤ ስለ፡ አንዲት፡ የቆቅ፡ ልጅ፡ በወጥመድ፡ መያዝ ።

አንዲት፡ የቆቅ፡ ልጅ፡ የስንዴ፡ እሸት፡ ትርክክ፡ ብሎ፡ በስሎ፡
በሚገኝበት፡ እርሻ፡ አጠገብ፡ ወጥመድ፡ ተጠምዶ፡ አይታ፡ እናቷን፡
እናቱ፡ ሆይ፡ እሸት፡ አምሮኝ፡ ነበር፤ ከዚህ፡ ማሳ፡ ገብቼ፡ እንዳልበላ፡
ወጥመድ፡ እንዳይዘኝ፡ ሰጋሁ፡ ምን፡ ይሻለኛል? አለቻት ።

እናቷም፡ ተዬ፡ ልጄ፡ ይቅርብሽ፡ ትያገለሽ፡ አይሆንም፡ ብላ፡
መከረቻት ። ልጅቷ፡ ግን፡ ግድየለሽም፡ አይዘኝም፡ ትንሽ፡ ተክ፡ ተክ፡

አድርጌ ፡ ልውጣ ፡ አለችና ፡ ገብታ ፡ ስትበላ ፡ ያ፡ወጥመድ ፡ እናቷ፡እንደ
ፈራችው ፡ እግሯን ፡ ጥርቅም ፡ አድርጎ ፡ ያዛት ።

መቼም ፡ መከራ ፡ በመጣ ፡ ጊዜ ፡ በመጀመሪያ ፡ የሚታሰቡት ፡ ወላ
ጆች ፡ ስለሆኑ ፤ ያች ፡ የናቷን ፡ ምክር ፡ አልሰማ ፡ ያለች ፡ ልጅ ፡ እናቴ ፡
አረ ፡ ተያዝኩልኸ ፡ አለቻት ። እሷም ፡ ምነው ፡ ልጄ ፡ አስቀድሜ ፡ ነግ
ሬኸ ፡ አልነበረምን ፤ አሁን ፡ ታዲያ ፡ ምን ፡ ላደርግልኸ ፡ እችላለሁ ፡
ስትል ፡ መለሰችላት ።

—እማምዬ ፡ እባክሽን ፡ ፍቺልኝ ፤

—በምን ፡ እጄ ?

—ታዲያ ፡ እንዴት ፡ ልሁን ፤ ምን ፡ ይበጀኝ ? የኔ ፡ እናት ፤

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እናት ፡ ለልጅዋ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ምክር ፡ ዐዋቂ ፡ ናትና ፡
ዝም ፡ ብለኸ ፡ የሞትኸ ፡ መስለኸ ፡ ተኚ ፤ ባለወጥመዱ ፡ ሲመጣ ፡ ሞታ
ለች ፡ ብሎ ፡ ፈትቶ ፡ ይለቅሻል ፤ በዚያ ፡ ጊዜ ፡ ታመልጫለኸ ፡ አለቻት ።

ያ ፡ ባለወጥመዱ ፡ ሰው ፡ ሰብሉን ፡ ኅብኝቶ ፡ መጣና ፡ ቢመለከት ፡
ዝልፍልፍ ፡ ብላ ፡ ተኝታ ፡ ዐይኗን ፡ አጨልማ ፡ አገኛት ። እሱም ፡ የሞ
ተች ፡ መሰለውና ፡ አዬ ፡ ጉድ ፡ ወጥመዴ ፡ ቆቅ ፡ ይዞልኝ ፡ ነበረ ፤ ነገር ፡
ግን ፡ በክታለች ፡ እያለ ፡ አዘነ ።

ጓደኛው ፡ ከበላዩ ፡ ሰብል ፡ ይጠብቅ ፡ ነበርና ፡ ወንድም ፡ ብሎ ፡
ተጣርቶ ፡ ወጥመዴ ፡ ቆቅ ፡ ይዞልኝ ፡ ነበር ፤ ነገር ፡ ግን ፡ በክታ ፡ አገኘ
ኋት ፡ አለና ፡ ነገረው ። ባልንጀራውም ፡ እስቲ ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ አጉናት ፡ አለው ፡
እሱም ፡ እያት ፡ አለና ፡ ወደ ፡ ሰማይ ፡ ወርወር ፡ ቢያደርጋት ፡ ቱር ፡ ብላ ፡
ከጫካው ፡ ጥልቅ ፡ አለች ፡ ይባላል ።

ምክር ፤ ያባቶችንና ፡ የእናቶችን ፡ እንዲሁም ፡ የሽማግሎችን ፡ ምክር ፡
መቀበልና ፡ ማክበር ፡ ይገባል ። ከፈቃድ ፡ መውጣት ፡ ግን ፡ ከአ
ደጋ ፡ ላይ ፡ ስለሚጥል ፡ በምንሠራው ፡ ሁሉ ፡ ብርቱ ፡ ጥንቃቄ ፡
ማድረግ ፡ ጠቃሚያችን ፡ መሆኑን ፡ እንወቅ ።

፬ ፤ ቧልት ።

እንደ ፡ አሽሙር ፤ አግቦ ፤ ሽሙጥ ፤ ፌዝ ፤ ሾርኔ ፤ ተረብ ፤ ቀልድና ፡
ዋዛ ፡ የመሳሰሉት ፡ ሁሉ ፡ ቧልት ፡ ይባላሉ ። እነዚህም ፡ በንግግር ፡ በሰ
ላምታና ፡ በጨዋታ ፡ ሰዓት ፡ በአንድ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ሲሰነዘሩ ፡ እንደፍ

ላጸ ፡ ልብን ፡ የሚወጡ ፡ ቃላት ፡ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ ትርጉማቸው ፡ ለማንም ፡ ሰው ፡ በቀላሉ ፡ በቶሎ ፡ የሚገባ ፡ አይደለም ፤ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ሁለት ፡ ሦስት ፡ ዓይነት ፡ ፍቺዎች ፡ ስለሚገኙባቸው ፡ ተራው ፡ ሕዝብ ፡ የሚረዳው ፡ መጋረጃ ፡ ሆኖ ፡ ጎልቶ ፡ የሚገኘውን ፡ ሰም ፡ የምንለውን ፡ የመጀመሪያውን ፡ ክፍል ፡ ብቻ ፡ ነው ። ጨዋታው ፡ ወይም ፡ ውዝግቡ ፡ አቻ ፡ ለአቻ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ከሁለቱም ፡ ዐዋቆች ፡ አንደበት ፡ የረቀቀ ፡ ምሥጢር ፡ የተዳፈነበት ፡ ንግግር ፡ ይሰማል ።

እንደነአለቃ ፡ ገብረ ፡ ሐና ፤ አለቃ ፡ መልካሜ ፤ መምሕር ፡ ዕዝራ ፤ ዐራት ፡ ዓይና ፡ ጎሹ ፤ ነጋድራስ ፡ ተሰማ ፡ እሸቴ ፤ አቶ ፡ ማኅተመ ፡ ወርቅ ፡ እሸቴ ፤ ከአሉትና ፡ እነሱንም ፡ ከመሳሰሉት ፡ የአማርኛ ፡ ባለቤቶች ፡ ጋራ ፡ በነገር ፡ ለመቋቋም ፡ በጣም ፡ ከባድና ፡ አስቸጋሪ ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ ያውቋቸው ፡ የነበሩ ፡ ሰዎች ፡ ይናገራሉ ። በአንዳንዶቹም ፡ የደረሰንባቸው ፡ ስለሆነ ፡ የተባለውን ፡ ለመገንዘብ ፡ ችለናል ። እነዚህም ፡ ተናጋሪው ፡ ምንም ፡ እንኳ ቀናውን ፡ መንገድ ፡ የተከተለ ፡ ቢሆን ፡ ከሚሰሙትም ፡ ሆነ ፡ ከአንደበታቸው ፡ ከሚፈልቀው ፡ ነገር ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ እጥፍና ፡ አሻሚ ፡ ሆነው ፡ ድርብ ፡ ትርጉም ፡ የሚሰጠው ፡ ቃላትን ፡ ለማግኘትና ፡ ለማሰማት ፡ የተለየ ፡ ስጦታ ፡ ነበራቸው ።

ቋንቋችንም ፡ ለእነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ደህና ፡ አድርጎ ፡ ስለሚታዘዝ ፡ በአሉበት ፡ መንገድ ፡ ተመርቶ ፡ ከአለሙበት ፡ ይደርሳል ። እንደዘበት ፡ ጣል ፡ አድርገው ፡ የሚያልፉት ፡ ቃል ፡ ልብ ፡ አድርጎ ፡ ለሚሰማውና ፡ ውስጡን ፡ ለሚመረምረው ፡ ሰው ፡ ውስጡ-ወይራ ፡ የሆነ ፡ ዘለፋ ፡ ወይም ፡ ምስጋና ፡ ይዞ ፡ ይገኛል ።

ደረቅ ፡ ስድብ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ግን ፡ አይቻልም ፤ በነገር ፡ የተጎነጠው ፡ ሰው ፡ የተዘለፈ ፡ ቢሆንም ፡ ቅሉ ፡ ለመከራከር ፡ ከአስቸጋሪ ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ይወድቃል ። አንደኛውን ፡ ትርጉም ፡ ይዞ ፡ እንዲህ ፡ ተባልኩ ፡ ቢል ፤ አይደለም ፡ እኔ ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡ ያልሁት ፡ ብሎ ፡ በሁለተኛው ፡ ፍቺ ፡ ሊያሸንፈው ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ከቧላቶቹ ፡ ጥቂቶችን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ጽፌአለሁ ።

(ሀ) አለቃ ፡ ገብረ ፡ ሐና ፡ በተሾሙበት ፡ ደብር ፡ የሚያገለግል ፡ አንድ ፡ መልክ ፡ ጥፋ ፡ ፋንጋ ፡ ደብተራ ፡ ይኖር ፡ ኖሮ ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ አለቃን ፡ ያለ ፡ ጫማ ፡ ሲሄዱ ፡ አያቸውና ፡ መምሕር ፡ ምነው ፡ በባዶ ፡ እግርዎ ፡ ጫማ ፡ አይገዙም ፡ ? ቢላቸው ፡ እስቲ ፡ አንተ ፡ ፊት ፡ ግዛ ፡ እኛ ፡ ደግሞ ፡ ኋላ ፡ እንገዛለን ፡ አሉት ፡ ይባላል ።

(ለ) አንድ ፡ ታላቅ ፡ መስፍን ፤ እንደጥንቱ ፡ ልማድና ፡ ወግ ፡ ለመኳንን ቱና ፡ ለሊቃውንቱ ፡ ግብር ፡ አግብተው ፡ ሲበላ ፡ ሲጠጣ ፤ ከአለቃ ፡ መልካሜ ፡ አጠገብ ፡ የተቀመጡ ፡ አንድ ፡ ባይተዋር ፡ ካህን ፡ በሳንሳ ፡ ከቀረበው ፡ ሥጋ ፡ እየቆረጡ ፡ በመብላት ፡ ፋንታ ፡ ወደ ፡ አኩፋዳቸው ፡ ይከቱ ፡ ኖሯል ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ሊቁ ፡ ተገርመው ፡ ምን ፡ ያለ ፡ ይሉኝታ ፡ ቢስ ፡ ሰው ፡ ነው ፡ እያሉ ፡ ሲያጉተመትሙ ፤ መስፍኑ ፡ አለቃ ፡ እንግዳውን ፡ ይጋብዙ ፡ እንጂ ፡ አሉ ። ጌታዬ ፡ ሰው የው ፡ ሆዱን ፡ አሞታል ፡ አሉ ። እንዴት ፡ እያደረገ? ቢሏቸው ። ሽረ ፡ እየቆረጠ ፡ ያስቀምጠዋል ፤ ሲሉ ፡ መለሱላቸው ፡ ይባላል ።

(ሐ) አንድ ፡ የእጅ ፡ ዐመል ፡ ያለበት ፡ የቆሎ ፡ ተማሪ ፤ የመምሕሩን ፡ ዳዊት ፡ ሠረቀና ፡ ጠፍቶ ፡ ሲኖር ፤ ከብዙ ፡ ጊዜ ፡ በኋላ ፡ እግር ፡ ጥሎት ፡ ከሠረቀበት ፡ ገዳም ፡ ተመልሶ ፡ አስተማሪውም ፡ ድንገት ፡ ስለአገኙት ፡ ልጄ ፡ እንደምን ፡ አለህ ፡ ዛሬ ፡ ከየት ፡ ተገኘህ ፡ ዳዊት ፡ ለመደገም ፡ ከገዳማችን ፡ መጣህ ፡ ወይ? አሉት ፡ ይባላል ።

(መ) አንድ ፡ ችግረኛ ፡ ሰው ፡ አቅሙ ፡ በሚፈቅድለት ፡ መጠን ፡ ድግስ ፡ ደግሶ ፡ ዘመድ ፡ ወዳጁን ፡ ሲጠራ ፤ ጎረቤቱ ፡ የሆኑትንም ፡ አንድ ፡ መምሕር ፡ አብሮ ፡ ጋበዛቸው ።

እኚህ ፡ ሰው ፡ ደህና ፡ ምግብና ፡ ጠጅ ፡ የለመዱ ፡ ስለሆነ ፤ የቀረበላቸው ፡ ጠላውም ፡ ሆነ ፡ ወጡ ፡ እንደነገሩ ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ አልበላልህ ፡ አልጠጣልህ ፡ አላቸው ። ለይምሰል ፡ ብቻ ፡ እንጀራውን ፡ እየቆረሱ ፡ ጣል ፤ ሽክናቸውን ፡ ተከንፈራቸው ፡ እያደረሱ ፡ መልሰው ፡ ቁጭ ፡ ያደርጉት ፡ ጀመር ።

ሰውየውም ፡ ሁኔታቸውን ፡ ተመልክቶ ፡ ነገሩ ፡ ስለገረመው ፡ ቀረብ ፡ አለና ፡ መምሕር ፡ ይጋበዙ ፡ እንጂ? ምነው ፡ ቢላቸው ፤ አለቃ ፡ አንገታቸውን ፡ ገደድ ፡ ፈታቸውን ፡ ፈገግ ፡ አደረጉና ፡ በገዛ ፡ ቤታችን ፡ መች ፡ ጋባኸ፣ ያስፈልገናል ፡ ቢሻን (በጋልኛ፡ውግ) ፡ እንጠጣለን ፡ ቢሻን ፡ እንበላለን ፤ አሉት ፡ ይባላል ።

፭ ፤ ዕንቆቅልሽ ።

ዕንቆቅልህ ፡ በግዕዝ ፡ «ዕንቆቅሆ» ፡ ማለት ፡ ነው ። ወደ ፡ አማርኛ ፡ ሲተረጎም ፡ ዕንቆቅሆ ፡ ዕንቁላል ፡ ማለት ፡ ይሆናል ፤ ስለዚህ ፡ ዕንቆቅልህ ፡ ማለት ፡ በስረ ፡ መሠረቱ ፡ እንደ ፡ ዕንቁላል ፡ ድፍን ፡ የሆነ ፡ ፍቺው ፡ ያልታወቀ ፡ መመርመርን ፡ የሚጠይቅ ፡ ፈተና ፡ ማለት ፡ ነው።

ዕንቆቅልህ ፡ የአእምሮ ፡ ንቃትን ፡ ይጠይቃል ፤ ተጠያቂው ፡ ወይም ፡ ተፈታኙ ፡ ሰው ፡ በተወሰነ ፡ ሰዓት ፡ የምሳሌውን ፡ ፍች ፡ ማግኘት ፡ አለበት ፤ አለዚያ ፡ አገር ፡ መስጠትና ፡ መሰደብ ፡ ይኖርበታል ። ነገር ፡ ግን ፡ በተወሰነ ፡ ደቂቃ ፡ ውስጥ ፡ ትክክለኛ ፡ የሆነውን ፡ ፍች ፡ ያገኘ ፡ እንደሆነ አገር ፡ ከመስጠትና ፡ ከመሰደብ ፡ ይድናል ፤ የአእምሮ ፡ ዝቅተኛነትም ፡ አይሰማውም ።

ዕንቆቅልሽ ፡ ሥዕላዊ ፡ ምርመራን ፡ ይፈልጋል ፤ ጠያቂው ፡ የረቀቀና ፡ የበሰለ ፡ ምሥጢር ፡ ያዘለ ፡ ምሳሌን ፡ ሲያቀርብ ፡ ተጠያቂው ፡ ከምሳሌው ፡ ጋራ ፡ የሚነጻጸሩትን ፡ ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ እያሰበ ፡ ትክክለኛ ፡ ከሆነ ፡ መልስ ፡ እስኪደርስ ፡ ማውጣት ፡ ማውረድና ፡ መመርመር ፡ የሚያሻው ፡ ነው ።

ትርጉም ፡ የሚሆኑትን ፡ ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ በዓይነ ፡ አእምሮ ፡ እየተመለከተ ፡ ከምሳሌው ፡ ጎን ፡ ለጎን ፡ እየኮለኮለ ፡ ማስተያየትና ፡ ማነጻጸር ፡ ይኖርበታል ፤ ተፈታኙ ፡ እንደሚላማ ፡ አነጣጥሮ ፡ ከእውነተኛው ፡ ትርጉም ፡ ሲደርስ ፡ የዕንቆቅልሹ ፡ ትርጉም ፡ ይህ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ይመልሳል ።

በትግል ፡ አቅምን ፡ በመገመት ፡ ጉልበትን ፡ መፈተን ፡ እንደሚቻል ፡ ሁሉ ፡ በዕንቆቅልሽም ፡ የአእምሮን ፡ ንቃትና ፡ የአሳብን ፡ ኃይል ፡ ማወቅ ፡ ይቻላል ፤ ሰው ፡ ሁሉ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ አስተያየት ፡ የለውም ፤ አንዱ ፡ ከሌላው ፡ በችሎታ ፡ ይበልጣል ፤ አንዱ ፡ ደግሞ ፡ የተለየ ፡ ስጦታ ፡ ኖሮት ፡ በአንደኛው ፡ ነገር ፡ ንቁ ፡ ሲሆን ፡ በሌላው ፡ ይደክማል ፤ ስለዚህ ፡ አንዳንድ ፡ ልጆች ፡ ብቻ ፡ ዕንቆቅልሽን ፡ ቶሎ ፡ ለማግኘትና ፡ ትክክለኛም ፡ ፍች ፡ ለመስጠት ፡ ይችላሉ ።

እንቆቅልሽ ፡ ጊዜን ፡ የሚጠይቅ ፡ የምርመራ ፡ ፈተና ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ጥያቄው ፡ በተወሰነ ፡ ደቂቃ ፡ ውስጥ ፡ መመለስ ፡ አለበት ፤ የዕንቆቅልሹ ፡ አቅራቢ ፡ «መሸብህ ፡ ዕንቆቅልሼ ፡ ጠነዛብህ ፡ ዋለብህ ፡ አደረብህ ፡ አገር ፡ ስጠኝ» ፡ እያለ ፡ ተጠያቂውን ፡ ይወተውተዋል ፤ ያዋክበዋል ።

ተጠያቂው ፡ ዕንቆቅልሹን ፡ መፍታትና ፡ ከትርጉሙ ፡ መድረስ ፡ ያቃተው ፡ እንደሆነ ፡ አገር ፡ ይሰጠዋል ፤ በዚህም ፡ ድል ፡ መሆኑንና ፡ መሸነፉን ፡ ስለሚገልጥ ፡ የአእምሮ ፡ ዝቅተኛነት ፡ ይሰማዋል ፤ የዕንቆቅልሹ ፡ ባለቤት ፡ በበኩሉ ፡ ይደሰታል ። የአገሩን ፡ ስም ፡ እየጠየቀ ፡ እነሱ ፡ ጨምርልኝ ፡ እያለ ፡ ያስገድደዋል ፤ የሚመኘውንና ፡ የሚፈልገውን ፡ ከአገኘ ፡ በኋላ ፡ እዚህ ፡ ተቀምጬ ፡ ምን ፡ አጥቼ ፤ ሁሉ ፡ በእጄ ፡ ሁሉ ፡ በደጄ ፡ እንዳልሰድብህ ፡ ወንድሜ ፡ እንዳልተውህ ፡ ጠላቴ ፤ እያለ ፡ ይወቅሰዋል ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በጠያቂውና ፡ በተጠያቂው ፡ ፊት ፡ ላይ ፡ የበላይነትና ፡ የበታችነትን ፡ ስሜት ፡ ማንበብ ፡ አዳጋች ፡ አይሆንም ። የዕንቁቅልሹ ፡ ባለቤት ፡ በጌታ ፡ ሁናቴ ፤ በሠንጋ ፡ በቅሎ ፡ ሆኜ ፡ አንተን ፡ አሽከሬን ፡ በገጣባ ፡ አህያ ፡ አስቀምጤ ፡ እያለ ፡ የተሸናፈውን ፡ ዝቅተኛነት ፡ ያስረዳዋል ።

ከዚህም ፡ አነጋገር ፡ ታላቅ ፡ ምሥጢር ፡ እናገኛለን ፤ ይኸውም ፡ በአእምሮ ፡ ያልጎለመሰ ፡ የማሰብ ፡ ኃይሉ ፡ ከተፈጥሮ ፡ ጓደኛው ፡ ያነሰ ፡ ሁሉ ፡ ለወንድሙ ፡ አሽከር ፡ ሆኖ ፡ መኖሩን ፡ የሚያስገነዝብ ፡ ነው ። ምንም ፡ እንኳ ፡ በቀድሞ ፡ ጊዜ ፡ ለጉልበት ፡ ሥራ ፡ ብቻ ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ ቢሰጠው ፤ አባቶቻችን ፡ የማስተዋል ፡ ንቃት ፤ የመንፈስ ፡ ብርታትና ፡ የናላ ፡ ኃይል ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑን ፡ አልዘነጉትም ። በዕንቁቅልሹ ፡ የሚገኘውንም ፡ ጥቅም ፡ ለመረዳት ፡ ከአሁን ፡ በፊት ፡ ብላታ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዮሐንስ ፡ አንዲት ፡ መጽሐፍ ፡ ስላዘጋጁ ፡ እሷን ፡ መመልከት ፡ ይጠቅማል ።

ይህን ፡ አጭር ፡ መግቢያ ፡ ከሰጠን ፡ በኋላ ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ከዕንቁቅልሹ ፡ መካከል ፡ አንዳንዶቹን ፡ ከዚህ ፡ አስከትሎ ፡ ጽፌአለሁ ።

1. ጥ) ዕንቁቅልህ ? ምን ፡ አውቅልህ ?

ላዩ ፡ ሰርዶ ፡ ውስጡ ፡ ብርንዶ ፤

መ) ቀይ ፡ ሽንኩርት ፡ ነው ፡

በልጣጭ ፡ የተሸፈነ ፡ ሽንኩርት ፡ ሲገልጡት ፡ እንደሚያስደስት፤ በአቋሙ ፡ ወይም ፡ በአለባበሱ ፡ አልባሌ ፡ የሆነ ፡ ሰውም ፡ በቅርብ ፡ ሲታይ ፡ እና ፡ ሲመረመር ፡ የቁም ፡ ነገር ፡ ጎተራ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፤

2. ጥ) ዕንቁቅልህ ? ምን ፡ አውቅልህ ?

ሲወለድ ፡ ይጠቁር ፡ ሲያረጅ ፡ ይቀላ ።

መ) በርበሬ ።

በርበሬ ፡ አበባውን ፡ ጥሎ ፡ እምቡጥ ፡ በያዘ ፡ ጊዜ ፡ ዛግው ፡ ጥቁር ፡ ነው ። በኋላ ፡ ሲበስል ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ቀይነት ፡ ይለወጥና ፡ አገልግሎቱን ፡ ያበረክታል ። ሰውም ፡ ገና ፡ ሲወለድ ፡ በዕውቀት ፡ ያልጎለመሰ ፡ ስለሆነ ፡ ክፉውንና ፡ በጎውን ፡ ለይቶ ፡ ለማወቅ ፡ አይችልም ፤ በዕድሜና ፡ በትምህርት ፡ ከአደገ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ በሕሊናው ፡ የዕውቀት ፡ ብርሃን ፡ ስለሚሳልበት ፡ የሥራ ፡ ፍሬውን ፡ ለሀገሩና ፡ ለወገኑ ፡ ያበረክታል ።

3. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

በትልቅ : ምጣድ : ትንሽ : ዕንገጦቻ :

መ) ጨረቃ : ናት ።

ጨረቃ : ሙሉ : በሆነች : ጊዜ : ሌሊት : በጠራ : ሰማይ : ላይ :
ሲመለከቷት : በሠፊ : ምጣድ : የተጋገረ : ዕንጎቻን : ስለምትመ
ስል ፤ ሰማዩ : በምጣድ : ጨረቃዋ : በእንጎቻ : ተመስለዋል ።

4. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

ወተቱ : ጥቁር : ማለቢያው : ነጭ ።

መ) ቡና : ነው ።

ቡና : በጀበና : ወይም : በኩስኩስት : ከፈላ : በጳላ : በስኒ : እየ
ተከፋፈለ : ለሰዎች : ይታደላል ፤ ስለዚህ : ቡናው : በወተት : ስኒው :
ደግሞ : በማለቢያ : ተመስሎ ።

5. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

የክፉ : ላም : ማሠሪያዋ : እሳት ።

መ) ንብ : ናት ።

ንብ : በተፈጥሮዋ : ብልህ : እንደሆነች : ይነገርላታል ፤ በብዙ :
ድካም : ያጠራቀመችው : ማር : ሲወሰድባትም : በሽንኮሯ : ትና
ደፋለች ። ስለዚህ : ማሩ : በሚቈረጥበት : ጊዜ : በኩበት : ጢስ :
ስለምትታፈን : የክፉ : ላም : ማሠሪያዋ : እሳት : ተባለ ።

6. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

እልም : ካለ : ዱር : ገብቼ : የምቆርጠው : አጥቼ ።

መ) ጉም : ነው ።

ጉም : በክረምት : ወራት : ጥቅጥቅ : አድርጎ : ሲይዝ : ዛፍ : ዛፉ :
በሐረግ : የተጠላለፈ : ጫካን : ይመስላል ፤ ከውስጡ : ሲገቡ : ግን :
አንድም : የሚጨበጥ : ነገር : የለም ፤ ሰውም : ሊያገኘው : በማይ
ችለው : የምኞት : ጫካ : ውስጥ : ገብቶ : ሲባዝን : ይኖርና : አን
ዱን : ሳይዘው : እንዲው : በከንቱ : ባክኖ : ይቀራል ።

7. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

ልብስም : ጉርስም : ትሆን ።

መ) በግ : ናት ።

በግ ፡ በሕይወቷ ፡ እስካለች ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ጠጉሯ ፡ እየተሸለተ ፡ ልብስ ፡ ስለሚሆን ፡ ለሰው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጥቅም ፡ ትሰጣለች ፤ ከታሪ ደችም ፡ በኋላ ፡ ሥጋዋ ፡ በምግብነት ፡ በብዙ ፡ መንገድ ፡ ያገለግላል ። አንዳንድ ፡ ደጋግ ፡ ሰዎችም ፡ በሕይወተ-ሥጋ ፡ ሳሉ ፡ ከወገኖቻቸው ፡ ጋራ ፡ ሲበሉና ፡ ሲጠጡ ፡ ለደኃም ፡ ሲመጸውቱ ፡ ኖረው ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ ቀሪው ፡ ንብረታቸውን ፡ ለነዳያንና ፡ ለወገኖቻቸው ፡ ይናዘዛሉ ።

8. ጥ) ዕንቁቅልህ ? ምን ፡ አውቅልህ ?

እናቲቱ ፡ ወደ ፡ ዱር ፡ ልጅቱ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ።

መ) ሠጎን ፡ (ዕንቁላልዋ) ፡ ነው ።

ሠጎን ፡ በበረሐ ፡ የምትኖር ፡ በራሪ ፡ ናት ፤ ይሁን ፡ እንጂ ፡ ዕንቁላልዋ ፡ እየተፈለገ ፡ ለቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ጉልላት ፡ ይውላል ፤ እናቲቱ ፡ ወደ ፡ ዱር ፡ ልጅቱ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ተብሎ ፡ የሚነገረውም ፡ ስለዚህ ፡ ነው ። እንደዚህም ፡ ከዳር ፡ አገርም ፡ ሆነ ፡ ከአልባሌ ፡ ቤተሰብ ፡ የመጣ ፡ ሰው ፡ በቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሆኖ ፡ ክብር ፡ ባለው ፡ ቦታ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ ያለው ፡ ሥራ ፡ ለመሥራት ፡ መቻሉን ፡ ያስገነዝበናል ።

9. ጥ) ዕንቁቅልህ ? ምን ፡ አውቅልህ ?

የድንጋይ ፡ ንጉሥ ፡ የቅጠል ፡ ትኩስ ።

መ) የድንጋይ ፡ ንጉሥ ፡ የተባለው ፡ ጨው ፡ ነው ።

የቅጠል ፡ ትኩስ ፡ የተባለው ፡ በርበሬ ፡ ነው ።

ጨው ፡ በተፈጥሮው ፡ ድንጋይን ፡ ይመስላል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ ምግቦች ፡ ማጣፈጫ ፡ ስለሆነ ፡ በሚያው ፡ የድንጋይ ፡ ንጉሥ ፡ ተባለ ። እንዲሁም ፡ በርበሬ ፡ በግብሩ ፡ የቅጠል ፡ ትኩስ ፡ ተሰኘ ። አሳቻ ፡ የሆነ ፡ ሰውም ፡ ታላቅ ፡ ሚያ ፡ ሲሠራ ፡ ከመጠኑ ፡ ስሙና ፡ ደረጃው ፡ በልጦ ፡ ይታያል ። ይህም ፡ በመልካቸውና ፡ በቁመናቸው ፡ ከሚያምሩ ፡ ሰዎች ፡ ይልቅ ፡ ከአልባሌዎቹ ፡ ዘንድ ፡ ታላቅ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ መገኘቱንም ፡ ያስረዳል ።

10. ጥ) ዕንቁቅልህ ? ምን ፡ አውቅልህ ?

ሐምሳ ፡ ጨፋሪ ፡ አንድ ፡ በርባሪ ።

መ) የወጥ ፡ እንጨት ፡ ነው ። (ማማሰያ) ።

ወጥ : በእሳት : ኃይል : ይሰክርና : እንደተከደነ : ሲፈላ : ጥሬና : ብስል : እንዳይሆን : በማማሰያው : ሲበረበር : ድምጹ : ይቀነሳል ፤ እንዲሁም : ፎካሪዎችን : በመካከላቸው : አንድ : ቆራጥ : ጀግና : በድንገት : በደረሰ : ጊዜ : ጭጭ : ያደርጋቸዋል ። ምሳሌ : ተልባ : ቢንጫጫ : በአንድ : ሙቀጫ ።

11. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

ምን : ቢወዷት : ወንዝ : አያሻግሯት ።

መ) ቦታ : ናት ።

በዚች : በአለንባት : ዓለም : ላይ : እንደቦታ : ያለ : ተወዳጅ : ነገር : የለም ፤ ነገር : ግን : ምንም : ቢወዷት : ለማነቃነቅና : ከወንዝ : ማዶ : ለማሸጋገር : አይቻልም ። በዚህ : ዓይነት : ማናቸውም : ለዓይን : የሚያስደስቱ : ከመሬት : ጋራ : የተያያዙ : ነገሮች : ሁሉ : ምንም : ቢወደዱ : ሊንቀሳቀሱ : አለመቻላቸውን : ያሳስበናል ።

12. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

እቴጌና፡ጥና፡ታጥቃ፡በዘጠና፡እሷም፡አብዳ፡ሰው፡ታሳብድ።

መ) ከበሮ : ናት ።

በሽንሽን : ቀሚስ : ዓይነት : ማህል : ወገቧ : በጠፍር : የተለበጠ : ውና : አፋ : በቆዳ : የተለገመው : ከበሮ : በስልት : ሲመቷት : የምታሰማው : ድምፅ : ተወዳጅነት : ስለ : አለው : እርሷ : አብዳ : አብዳ : ሰውንም : ታሳብዳለች : ተብሎ : ይነገራል ። እንዲሁም : ተናግሮ : የሚያናግር : ክፉ : ሠርቶ : የሚያሠራ : አብዶ : የሚያሳብድ : ስላለ : መጠንቀቅ : እንደሚገባ : ያስገነዝበናል ።

13. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

እንደ : እንጀራ : ንብርብር : እንደነብር : ዝንጉርጉር ።

መ) ዳዊት ።

ዳዊት : ዘሩ : የተጻፈበት : ብራና : ወይንም : ወረቀት : አቀማመጡ : የተደራረበ : በመሆኑ : እንደ : እንጀራ : ንብርብር : ተባለ ፤ በነጩ : ብራና : ወይንም : ወረቀት : ላይ : የተጻፈው : ቀለም : ደግሞ : ጥቁርና : ቀይ : በመሆኑ : እንደነብር : ዝንጉርጉር : ተሰኘ ።

14. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን : አውቅልህ ?

እናቷን፡አትመስል፤አባቷን፡አትመስል፤አለች፡እንዲትብስል።

መ) በቅሎ ።

መቸም ፡ ልጅ ፡ ተወልዶ ፡ እናቱን ፡ ወይም ፡ አባቱን ፡ መምስል ፡
አለበት ። በቅሎ ፡ ግን ፡ ከፈረስና ፡ ከአኸያ ፡ ተወልዳ ፡ ከሁለቱም ፡
የተለየች ፡ በመሆኗ ፡ የተነገረ ፡ ነው ።

15. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን ፡ አውቅልህ ?

ጉድ ፡ መጣ ፡ ጉዳጉድ ፡ መጣ ፤ ገንፎ ፡ ከዛፍ ፡ ላይ ፡ ወጣ ።

መ) መግ ።

መግ ፡ ከዛፍ ፡ ተክል ፡ የሚገኝ ፡ የፍሬ ፡ ምግብ ፡ ቢሆንም ፡ አላላመ፡
የእህል ፡ ቅቤን ፡ ስለሚመስል ፡ በገንፎ ፡ ተመስሏል ።

16. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን ፡ አውቅልህ ?

ትንሽ ፡ ምላጭ ፡ ሀገር ፡ ትላጭ ።

መ) እሳት ።

በትንሽ ፡ ምላጭ ፡ ረዥም ፡ ጉተና ፡ እንዲላጭ ፡ ሁሉ ፤ እሳትም ፡
በትንሹ ፡ ተያይዞ ፡ ብዙ ፡ ሀገር ፡ ለማቃጠል ፡ ይችላል ። ይህም ፡ ምሳሌ ፡
አላኳሽ ፡ ያመጣው ፡ ትንሹ ፡ ጸብ ፡ ተስፋፍቶ ፡ ለሀገርም ፡ ሆነ ፡
ለዓለም ፡ የሚተርፍ ፡ መሆኑን ፡ ሊያስገነዝብን ፡ ይችላል ።

17. ጥ) ዕንቆቅልህ ? ምን ፡ አውቅልህ ?

ሲሄድ ፡ እንደሬሳ ፡ ሲጮህ ፡ እንደ ፡ አንበሳ ።

መ) ጠብ ፡ መንጃ ፡ ነው ።

ጠብ ፡ መንጃ ፡ በሰው ፡ ትክሻ ፡ በመዋሉ ፡ በሬሳ ፡ ተመስለ ፤ ግን ፡
ቃቃው ፡ ሲሳብ ፡ የሚሰጠው ፡ ድምፅ ፡ አስፈሪነት ፡ ስለአለው ፡
እንደ ፡ አንበሳ ፡ ጩኸት ፡ ተሠይሟል ።

ሦስተኛ ፡ ክፍል

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ያገር ፡ ባህሎች ።

ሀ ፤ በአንደበት ፡ የሚገለጡ ።

፩ ፤ ቀረርቱ ፡ ወይም ፡ ሽለላ ።

ኢትዮጵያ ፡ በፈጣሪዋ ፡ ተመክታ ፤ በክንዷ ፡ ተፈርታ ፤ የምትኖር ፡
የጎበዞች ፡ ሀገር ፡ የጀግኖች ፡ አምባ ፡ ናት ።

ኢትዮጵያዊ ፡ ግፍንና ፡ ጥቃትን ፡ አይወድም ፤ ከዚህም ፡ የተነሣ ፡
ስንኳን ፡ እሱ ፡ ራሱ ፡ ወገኑ ፡ ሲበደል ፡ ባየ ፡ ጊዜ ፡ ትዕግሥቱ ፡ ያልቅና ፡

ጠላትን ፡ ለመቀበል ፡ እጁ ፡ ይፈጥናል ። ጀግንነት ፡ ሲወርድ ፡ ሲዋረድ ፡ ተያይዞ ፡ ከአባት ፡ ለልጅ ፡ የተላለፈ ፡ ቅርሱ ፡ ነው ፤ ወላጆችም ፡ ልጆቻቸው ፡ ፈለጋቸውን ፡ ተከትለው ፡ ጎበዝ ፡ ሆነው ፡ እንዲያድጉላቸው ፡ በብርቱ ፡ ይጥራሉ ፤ የቤተሰባቸውም ፡ ዝና ፡ ተጠብቆ ፡ እንዲኖር ፡ ሲታገሉ ፡ ማየት ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ አይሆንም ።

ስለዚህ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ አባቶች ፡ የጀብዱ ፡ ሥራ ፡ በናላቸው ፡ እንዲቀረጽ ፡ ልጆቻቸውን ፡ ቀረርቱ ፡ እያሰሙ ፡ ያሳድጓቸዋል ፤ ቀረርቱ ፡ ወይም ፡ ሽለላ ፡ ማለት ፡ የጦርነት ፡ ዘፈን ፡ ነው ፤ ወይም ፡ ወታደር ፡ በጌታው ፡ ፊት ፤ በሰልፍ ፡ መካከልና ፡ በጨዋታ ፡ ላይ ፡ የወንዶችን ፡ ወኔ ፡ ለማነቃቃት ፡ በዜማ ፡ የሚያሰማው ፡ ቃል ፡ ነው ።

አቅራቢዎች ፡ በሰልፍ ፡ ውስጥ ፤ ወይም ፡ በግብር ፡ ላይ ፡ የጀግኖችን ፡ ልቡና ፡ በሽለላ ፡ እንደበገና ፡ አውታር ፡ እየቃኙ ፤ በየጦሩ ፡ ሜዳ ፡ የወደቁትን ፤ ለሀገራቸው ፡ ታላላቅ ፡ ጀብዱዎች ፡ ሠርተው ፡ የሞቱትን ፤ የጦር ፡ ስልት ፡ በሆነ ፡ ዜማ ፡ በአማረ ፡ ድምፅ ፤ ምሥጢር ፡ ያላቸውን ፡ ግጥሞች ፡ በአሰሙ ፡ ጊዜ ፤ ባለሱሪዎቹን ፡ በልጓም ፡ እንደተያዙ ፡ ፈረሶች ፡ ያቅበጠብጧቸዋል ፤ ደማቸው ፡ እንዲፈላ ፡ አድርገው ፡ መቀመጥ ፡ እስኪሳናቸው ፡ ቦታ ፡ እስኪጠባቸው ፡ ያሟሙቋቸዋል ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አላስችል ፡ ይላቸውና ፡ ባለወኔዎቹ ፡ ብድግ ፡ ብለው ፡ መፎከር ፡ ልማዳቸው ፡ ነው ፤ ቀረርቱና ፡ ፉክራ ፡ አይለያይም ፤ ቀረርቱ ፡ ይቀድማል ፤ ፉክራ ፡ ወይም ፡ ድንፋታ ፡ ይከተላል ። ይህንንም ፡ አተኩረን ፡ የተመለከትን ፡ እንደሆነ ፡ ሽለላ ፡ ጠብ ፡ ማጫሪያ ፤ የነገር ፡ ማንሻ ፡ እንቁርቁሾሽን ፡ ይመስላል ። ሸላዮች ፡ ጀግኖችን ፡ በማመስገን ፡ በመንቀፍና ፡ በመገሠጽ ፤ ወጣቶችን ፡ አነቃቅተው ፡ ለመንፈስ ፡ ብርታትን ፡ ከአስገኙም ፡ በኋላ ፤ እንኳን ፡ የወንዶችን ፡ የሴቶችንም ፡ ቢሆን ፡ የቆራጥነት ፡ ወኔአቸውን ፡ ይቀስቅሱታል ። ከቀረርቶቹ ፡ ውስጥ ፡ አንዳንዶቹን ፡ የሚሰጡትን ፡ ስሜት ፡ ለማወቅ ፡ ይቻል ፡ ዘንድ ፡ ከዚህ ፡ አስከትዬ ፡ ጽፌአቸዋለሁ ።

ንዳው ፡ ላሙን ፡ ንዳው ፡ ላሙን ፡ አቧራው ፡ ይነሳ ፡

ይመጣ ፡ የለም ፡ ወይ ፡ ኮርማው ፡ እያገሳ ።   ወኔ ፡ ስለመቀስቀስ (አጫሪ) ፡

ካባቴ ፡ ባድማ ፡ ፍግ ፡ አታፍሱበት ፡

»

ነዲዱ ፡ ቢጠፋ ፡ ረመጡ ፡ አለበት ።

እነዚያ ፡ ወረዱ ፡ እንውረድባቸው ፡

»

አንበሳም ፡ አይደሉ ፡ እንደኛው ፡ ሰው ፡ ናቸው ፤

በዛ ፡ ምጡ ፡ በዛ ፡ ምጡ ፡ ወይ ፡ እኛ ፡ አልወረድን ፡

»

ወይ ፡ እነሱ ፡ አልመጡ ።

ጦር፡አይመጣም፡ሲሉት፡ይመጣል፡ድንገት፡ ተዘጋጅቶ፡ መጠባበቅ ፡
ደህና፡ደህና፡ጎበዝ፡መርጠው፡ካልቆዩት ። አስፈላጊ፡ስለመሆኑ ፡

በለው ፡ በለው ፡ ሲል ፡ ነው ፡ የጋሜ ፡ ኩራቱ ፡ በጦር፡ጊዜ፡ ስለማድፋፈር ፤
ሴትም ፡ ትዋጋለች ፡ ከረጋ ፡ መሬቱ ።

ሂድ፡ ሲሉት፡ ካልሄደ፡ ና ፡ ሲሉት፡ ካልመጣ ፤ »
ስደደው ፡ ጎበዙን ፡ እጁን ፡ ይዞት ፡ ይምጣ ።

ሱሪህን ፡ ከፍ ፡ አድርግ ፡ ጎራደህን ፡ ቀና ፡ »
ከዚያም ፡ ቤት ፡ ከዚህም ፡ ባለደም ፡ ነህና ።

እባክሽ ፡ እናቴ ፡ ውለጅልኝ ፡ መንታ ፡ ጥቃትን ፡ ስለመጥላት ፡
ቀኝ፡እጄን፡ ስመክት፡ግራ፡ እጄ፡ ተመታ ።

አጭር፡ ነው፡ቀጭን፡ነው፡ዋጋም፡ አያወጣ ፤ አልባሌ፡መስሎ፡ከፍ፡ያለ፡ዋጋ፡
የጠመዱት ፡ እንደሁ፡ ከፈርም፡ አይወጣ ፤ ያለው፡ መሆኑን ፡ ስለመግለጥ፡

ተው ፡ በለው ፡ ተው ፡ በለው ፡ ይሞታል ፡ »
ሎጋው ፡ ሲወረወር ፡ አገዳ ፡ መስሎታል ።

እንደዕውር ፡ መጋዣ ፡ ወዴት ፡ ጎድን ፡ ጎድን ፡ ጓደኛውን ፡ ስለማነቃ
መት፡ያለው፡ሰው፡ሊሞት፡ዳን፡ያለው፡ሰው፡ሊድን ። ቃትና ፡ ስለመምከር ፤

ፈረሱንም ፡ ጋልበው ፡ ላቡ ፡ እስኪንቆረቆር ፤
ነፍጡንም ፡ ተከሰው፡ ቃታው ፡ እስኪሰበር ፤
ጦሩንም ፡ ወርውረው ፡ ሶማያው ፡ ይሠንጠር ፤
አዳራሽ ፡ ሲገቡ ፡ አንገት ፡ ከማቀርቀር ። »

ሞኙ ፡ ሎሌ ፡ ጅሉ ፡ ሎሌ ፡ ደጅ ፡ አጣኑኝ ፡ ይላል ፡
ጋሻው ፡ ከበረታ ፡ ጌታው ፡ መች ፡ ዝም ፡ ይላል ። »

አባት ፡ ጀግና ፡ ሆኖ ፡ ልጅ ፡ የፈራ ፡ እንደሆን ፤
እናቱን ፡ ጠይቁ ፡ ዘር ፡ ለውጣ ፡ እንደሆን ። »

ቢገዝፍ ፡ ቢደነድን ፡ ቢቆለል ፡ እንደ ፡ ጭድ ፡
ደንዳናውን ፡ አንድዶ ፡ ይቆርጠዋል ፡ ማጭድ ። »

የለመደው ፡ መሸሽ ፡ የለመደው ፤
በመጫኛም ፡ ቢያስሩት ፡ ሄደ ፡ እየጎመደው ። ፈረን ፡ ስለመገሠዕ ፤

ቱሪ ፡ ናፋ ፡ ቱሪ ፡ ናፋ ፡
በጦር ፡ ሜዳ ፡ አትገኝ ፡ ከቀለቡ ፡ አትጠፋ ፤ »

አባዛኸኝ ፡ ተወኝ ፡ አባዛኸኝ ፤
አንተም ፡ አልተጠቀምክ ፡ እኔንም ፡ ጎዳኸኝ ። »

አየኸው : ወይ : ጫሚው : ሲቃጠል :

ደህና : አለቃን : ስለ

አየኸው : ወይ : ላንቃው : ሲቃጠል :

ማመስገን ፤

አባ : ሻውል : ደምስ : (ራስ : ደምሰው : ነሲቡ) :

ለነገም : አይል ።

ጮማውን : በካራ : አንተው : ብቻ : በልተህ ፤

መጥፎ : አለቃን : ስለ : መ

ጠጁን : በብርሌ : ብቻህን : ጠጥተህ :

ውቀስና : ስለመዝለፍ :

የት : ትገባ : ይሆን : ሆድኸን : አንዘርጠህ ።

እነአገልግል : ፍቱ : እነሸማ : ጋርዱ : እነአሽከር : ወጊዱ : »

ጦርነት : ሲመጣ : ከመርፌ : ቀዳዳ : ይጠባል : መንገዱ ።

ጭቅቅት : ነው : ቀሚስ : አለቤቱ :

አሽከሮቹ : ቆመው : ሸሸ : ባለቤቱ ።

»

፪ ፉከራ : ወይም : ድንፋታ ።

ጀግኖች : ለገዢዎቻቸው : ወይም : ለአለቆቻቸው : ከፍ : ያለ : ድምጽ : በማሰማት : ወኔአቸውን : የሚገልጹበት : የጦር : ግጥም : ነው ።

ሸላዮች : በጦር : ሜዳ : ላይ : የተደረገውን : ታላቅ : ጀብዱ : በማውሳት : በአማረ : ድምጽ : በአቅራቢ : ጊዜ : ጀግኖቹ : ደማቸው : ይፈላና : በፈጣን : ንባብ : ግጥም : እየደረደሩ : ጋሻቸውን : አንግበው : ጎራዴያቸውን : ጨረቃ : አስመስለው : በሚታዘዙበት : ቦታ : ሁሉ : ደማቸውን : ለማፍሰስ : ዝግጁ : መሆናቸውን : በሲቃና : በወኔ : በአንድ : እግራቸው : ተንበርክከው ፤ ወይም : በተቅበጠበጡ : ፈረሶች : ሆነው : እያስጨፈሩ ፤ ጦር : እየሰበቁ : ቃታ : እየፈለቀቁ : ወዲያና : ወዲህ : እየተንጎራደዱ : የገደሉበትንና : ጀብዱ : የሠሩበትን : ቦታ : ወንዙንና : መልካውን : ለይተው : በምስክር : እያረጋገጡ : ይፎክራሉ ። የግጥሙ : ስልት : ከሽለላ : ያጥራል ። በውስጡም : ደጊመ : ቃል : ይገኝበታል ፤ ለምሳሌ : ዘራፍ ፤ ዘራፍ ፤ የጠቅል : አሽከር : የጠቅል : ሎሌ : ማለት : የተለመደ : ነው ። ጀግና : የሆነ : ሰው : ሲፎክር : ጀግነቱን : የሚያውቁለት : ኖር : ብለው : ይነሱለታል ፤ እሱም : በእግዚአብሔር : ተቀመጡ : ይልና : ፉከራውን : ይቀጥላል ። በመካከሉም : ሙያውን : የሚያውቁለትን : እህ : እገሌ : እህ : እገሌ : ብሎ : ሲጠይቃቸው : ለካ : ለካ : አይተናል : ሠርቷል : እያሉ : ያረጋግጡለታል ። እሱም : ደስ : ብሎት : ከዓይናችሁ : ያውጣኝ : ጌቶቹ : ወንድሞቹ : ተቀመጡ : ይላል ፤ ሽለላው :

ሲቀጥል ፡ ደግሞ ፡ ሌላው ፡ ጀግና ፡ ይተካል ። አንዱ ፡ ሲፎክር ፡ ሌላው ፡ ተደርቦ ፡ የደነፋ ፡ እንደሆነ ፡ ምነው ፡ በላዬ ፡ በምን ፡ በልጠኸኝ ፡ ነው ? ተባብለው ፡ ሚያቸውን ፡ ይቋጠራሉ ፤ ለበለጠው ፡ ቅድሚያ ፡ ይሰጠዋል ። ስለዚህም ፡ በሚያ ፡ ለመብለጥ ፤ በአደባባይ ፡ ለመከበር ፤ ሹመት ፡ ሽልማት ፡ ለማግኘት ፡ ሀገርንና ፡ መንግሥትን ፡ ለማስከበር ፡ ሲሉ ፡ ወታደሮች ፡ በጦር ፡ ሜዳ ፡ ላይ ፡ ያለፍርሐትና ፡ ሥጋት ፡ ቀርበው ፡ ጠላታቸውን ፡ በጎራዴ ፡ ያጠቁ ፡ እንደነበረ ፡ ይነገራል ።

ከዚህም ፡ የተነሣ ፡ ቀረርቱ ፡ ወይም ፡ ሽለላ ፡ ፉከራ ፡ ወይም ፡ ድንፋታ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ኅብረሰብ ፡ ውስጥ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ቦታ ፡ ይዘው ፡ ይገኛሉ ። እነዚህም ፡ ግጥሞች ፡ ደፋርነትን ፤ ቆራጥነትን ፤ ልብ፡ሙሉነትንና ፡ ጀግንነትን ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ልብ ፡ ውስጥ ፡ የሚቀርጹ ፡ ናቸው ። ቀረርቱ ፡ የሚሰማ ፡ ድንፋታ ፡ የሚያይ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ሁሉ ፡ ልብ ፡ ሙሉ ፡ ይሆናል ፤ ባላጋራውንም ፡ ከፊቱ ፡ ያየ ፡ ይመስል ፡ ጠጉሩ ፡ ይቆማል ፡ ደሙ ፡ ይፈላል ። በተለይ ፡ የሚፎክረው ፡ ሰው ፡ ሲቅበጠበጥ ፡ ቁጭ ፡ ብድግ ፡ ሲል ፡ ለተመልካች ፡ የራሱው ፡ አንበሳን ፡ ይመስላል ። እልሁ ፡ ያነቀው ፡ ጀግና ፡ ጠላቱን ፡ ያገኘ ፡ ያህል ፡ ዓይኑን ፡ አፍጥጦ ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ሲንጎራደድ ፡ ከአራስ ፡ ነብር ፡ የበለጠ ፡ ያስፈራል ። ፉከራ ፡ ለጀግኖች ፡ ኃይልን ፡ ይሰጣል ፡ ለፈሪዎች ፡ ሕሊናን ፡ እንዲገዙ ፡ ያደርጋል ። በተለይም ፡ በገለሌ ፡ ውስጥ የሚገኙት ፡ ቃላት ፡ በጣም ፡ ወኔ ፡ የሚቀሰቅሱ ፡ በመሆናቸው ፡ ለፈሪው ፡ እንኳን ፡ ድፍረትን ፡ ይሰጣሉ ፤ ወጣቶችም ፡ ይህንን ፡ በአዩና ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ አባቶቻቸውን ፡ ለማኸል ፡ እንዲያውም ፡ ለመብለጥ ፡ ይጥራሉ ፡ ለማለት ፡ ያስደፍራል ። አሁን ፡ ከፉከራዎቹ ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹን ፡ ለማስተዋወቅ ፡ ያህል ፡ ቀጥሎ ፡ አቅርቤአለሁ ።

ፉ ከ ራ ።

አካኪ ፡ ዘራፍ ፡ አካኪ ፡ ዘራፍ ፤
 ጭው ፡ ሲል ፡ ገዳይ ፡ ደጀን ፡ ሲላላ ፡
 የጠቅል ፡ አሽከር ፡ የጠቅል ፡ ባላ ።
 ጎራዴ ፡ መዞ ፡ ሲሄድ ፡ ከቤቱ ፡
 ወየው ፡ ሰው ፡ ፈጀ ፡ አለች ፡ እናቱ ።
 እንኳን ፡ እናቱ ፡ የወለደችው ፤
 ኮራች ፡ አማቱ ፡ የተጋባችው ።

በሰፊ : አውድማ : የተበጠረው :
ገለባው : ሄዶ : ምርቱ : የቀረው ።
ዘራፍ : ሰው : በሰው :
በደረሰበት : ባፎቄ : እሚያርሰው ።

ሰንደቅ : ዓላማው : ኮከብ : ሲመስል :
ነጋሪት : አብጅር : አብጅር : ሲል :

መትረየስ : ሲጮኽ : መድፉ : ሲያጓራ :
ደጀን : ሲበተን : ርሳስ : ሲዘራ :
አጣድፎ : ገዳይ : በያዘው : ጣምራ ፤
ባባቱ : ወጥቷል : ልጁም : አይፈራ ፤
አንድ : ለናቱ : የሜዳ : ጎራ ።

ገዳይ : ንጉሥ : ሲቆጣ :
አይዞህ : ባይ : ቱኒ : አፉ : ሲነጣ :
ባለህ : እርጋ : ባይ : ቡክን : መድረሻ : ሲያጣ ።

ዘራፍ : የተፈራ : ጦር : አጋጣሚ :
አፋ : ቸምቻሚ : ባለጅ : አድካሚ ፤

አጨጨሂ : በየጎራ :
ገትሮ : ቋሚ : እንደ : ወጋግራ ፤

አባሮ : ገዳይ : ጋራ : ለጋራ :
ሳያንቆበርር : ሳያንጠራራ ፤
ከያዘም : አይለቅ : እንደ : ዳሞትራ ።

ሽምልምል : ያለ : እንደ : ቀጭን : ልብስ :
ባንድ : ጊዜ : ሲቃ : አንጀት : የሚያርስ ።

ይምጡ : ባይ : ይሰብሰቡ : ባይ ፤
እኒያ : ሲመጡ : አይበቁንም : ባይ ።

ዘራፍ : ዘራፍ : አካኪ : ዘራፍ :

ንጉሡ : ጠቅል : አሽከሩ : አንበሳ :
ብቅ : አለ : መጣ : ያው : እያገሳ ።
ዝሆን : ገዳይ : ለጉትቻ :
አውራሪሥ : ገዳይ : ለመምቻ :
ጎሽ : ገዳይ : ለመመከቻ :
ጎፈር : ገዳይ : ለደጌቻ :
ጎበዝ : ገዳይ : ለቁትቻ ።

፫ የጠበቆች ፡ ውርድ ።

(ተጠየቅ ፡ ልጠይቅህ ፤ ተዘከረኝ ፡ ዳኛ ፡ ማርያም ፤ በላ ፡ ልበልሃ) ፤

ተጠየቅ ፡ ልጠይቅህ ፤ በላ ፡ ልበልሃ ፤ የሚባሉትን ፡ ከመግለጻችን ፡ በፊት ፤ ስለጥንቱ ፡ የክስ ፡ አቀራረብና ፡ የዳኝነት ፡ አፈጻጸም ፡ ከሙሉ ፡ በከፊሉ ፡ ለማስረጃ ፡ ያህል ፡ የሚከተለውን ፡ ማብራሪያ ፡ እናቀርባለን ።

አንድ ፡ ሰው ፡ ሌላውን ፡ ገንዘብ ፡ አለብህ ፡ ወይም ፡ መሬቱን ፡ ይዘህ ብኛል ፡ በማለትና ፡ በሌላም ፡ ይኸንን ፡ በመሳሰለ ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ በአሰብ ፡ ጊዜ ፤ ለዳኛ ፡ ያመለክትና ፡ ተከሳሹ ፡ በቀላጤ ፡ እንዲጠራ ፡ ወይም ፡ በንጉሡ ፡ ስም ፡ ተፈጥሞ ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ እንድትቀርብ ፡ ተብለሃል ፡ ብሎ ፡ የዳኛውን ፡ ቃል ፡ ይነግረዋል ። እንደዚሁም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ባለዕዳውን ፡ በድንገት ፡ ያገኘው ፡ እንደሆነ ፡ ማንኛውንም ፡ መንገደኛ ፡ ከዳኛ ፡ አድርሰኝ ፡ ብሎ ፡ በንጉሡ ፡ ስም ፡ ያማጥነዋል ፤ መንገደኛውም ፡ ቁም ፡ ወዴት ፡ ትሄዳለህ ፡ በንጉሥ ፡ ሲሉት ፡ እንኳን ፡ ሰው ፡ ውሃ ፡ ይቆማል ፡ ይልና ፡ በቀጥታ ፡ ወደቀበሌው ፡ ዳኛ ፡ እንዲሔዱ ፡ ያፈጠጥማቸዋል ፤ ወይም ፡ ራሱ ፡ ያደርሳቸዋል ፤ ይህም ፡ ሰው ፡ የውሃ ፡ ወራጅ ፡ ዳኛ ፡ ይባላል ፤ ዳኛውም ፡ ዋስና ፡ እማኝ ፡ ይዘው ፡ እንዲቀርቡ ፡ ይቀጥራቸዋል ።

ከላይ ፡ በተገለጸው ፡ ጥሪ ፡ መሠረት ፡ ከዳኛ ፡ ሲቀርቡ ፡ ከሳሽና ፡ ተከሳሽ ፡ የሥርዓት ፡ ዋስ ፡ ይጠራሉ ፤ ክርክሩ ፡ ሊሰማ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓቱ ፡ የተሟላ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ ከሳሽ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያሳይዎ ፡ በማለት ፡ ለቀረበበት ፡ ክስ ፡ መልስ ፡ ይሰጣል ፤ ባልተሰማው ፡ ጊዜ ፤ ከሳሽ ፡ እንዳለብህ ፡ እንደሰጠህ ፡ ወይም ፡ እንደወሰድክብኝ ፡ በቅሎ ፡ እሰጥ ፡ ሲለው ፤ ሌላው የለብኝም ፡ አልሰጠኸኝም ፡ ለበቅሎህ ፡ አገባ ፡ ይለዋል ፤ ተከሳሽ ፡ ክዶ ፡ ከሳሽ ፡ በቅሎ ፡ እሰጥ ፡ በማለት ፡ ውርርድ ፡ ከተከለ ፡ በኋላ ፤ እረታለሁ ፡ የማለት ፡ ጥርጣሬ ፡ ያለው ፡ እንደሆነ ፡ ውርርድህን ፡ ዝቅ ፡ አድርግልኝ ፡ ሲለው ፤ ፈረስ ፡ እሰጥ ፡ በማለት ፡ ይለውጣል ። አሁንም ፡ ዝቅ ፡ አድርግ ፡ ሲለው ፡ ውርርዱን ፡ በማር ፡ ይለውጥለትና ፡ አገባ ፡ ብሎ ፡ ሲመሰክር በት ፡ ይረታል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ተከሳሹ ፡ አጉራህ ፡ ጠናኝ ፡ በማለት ፡ ክሱን ፡ ከአመነ ፡ «በአጉራህ ፡ ጠናኝ ፡ የተረታ ፡ ማህል ፡ አገዳውን ፡ የተመታ» ፡ እንደሚባለው ፡ ሁሉ ፤ የመጨረሻ ፡ እርት ፡ ይሆናል ።

በዘመኑ ፡ በአጉራህ ፡ ጠናኝ ፡ የተፈጸመ ፡ ክርክር ፡ ዛሬ ፡ በሽምግልና ፡ ዳኝነት ፡ እንዳለቀ ፡ ስምምነት ፡ ይግባኝ ፡ የሌለው ፡ የነገር ፡ መደምደሚያ ፡

ነበር ፤ ለተካደው ፡ ክርክር ፡ በቅሎ ፡ ወይም ፡ ማር ፡ እስጥ ፡ አገባ ፡ ተባብረው ፡ ከሦስት ፡ ያላነሱ ፡ ምስክሮች ፡ ይቆጠሩና ፡ ወዲያው ፡ ቃላቸውን ፡ እንዲሰጡ ፡ ይደረጋል ። እቦታው ፡ ላይ ፡ ከሌሉ ፡ ግን ፡ የዳኛው ፡ መልእክተኛ ፡ ወይም ፡ ተከራካሪዎቹ ፡ የመረጡት ፡ ሰው ፡ ጭብጡን ፡ ተቀብሎ ፡ ምስክሮቹ ፡ ወዳሉበት ፡ ሔዶ ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ባሉበት ፡ ያመሳክራል ፤ በዚህም ፡ ጊዜ ፡ በሁለቱ ፡ ተከራካሪዎች ፡ የተመረጡ ፡ ዐራት ፡ እማኞች ፡ መኖር ፡ አለባቸው ፤ መልእክተኛው ፡ ትእዛዙን ፡ ከፈጸመ ፡ በኋላ ፡ የምስክሮቹን ፡ ድምጽ ፡ በቃሉ ፡ ይዞ ፡ እያንዳንዳቸው ፡ የተናገሩትን ፡ በየስማቸው ፡ ዘርዝሮ ፡ ለዳኛው ፡ ያስረዳል ። ምስክሮቹ ፡ ከተናገሩት ፡ ቃል ፡ ውስጥ ፡ ያስቀረ ፡ ወይም ፡ የጨመረ ፡ እንደሆነ ፡ ቅር ፡ የተሰኘው ፡ ወገን ፡ ተዘከረኝ ፡ ዳኛ ፡ ማርያም ፡ እግዚአብሔር ፡ መዘከሪያ ፡ ልቦና ፡ መተላለፊያ ፡ ጐዳና ፡ ይስጥህ ፡ አቶ ፡ ..... ፡ እንደዚህ ፡ ብሎ ፡ የመሰከረ ፡ መሆኑን ፡ አስታውሰ ፡ ይለዋል ፤ የተዘነጋው ፡ ነገር ፡ ቢኖር ፡ ያቃናል ፤ በቃሉ ፡ የጸና ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፡ ተቃዋሚው ፡ የምስክሮቹን ፡ ቃል ፡ በማጣረሱ ፡ ሰድቤዋለሁና ፡ ምስክሩን ፡ የሰሙት ፡ እማኞች ፡ ይንቀሱልኝ ፡ ይላል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እማኞቹ ፡ እንዴት ፡ እንደተመሰከረ ፡ ይጠየቃሉ ፤ እርሱ ፡ እዳለው ፡ ነው ፡ ብለው ፡ የመሰከሩ ፡ እንደሆነ ፡ ነቃፊው ፡ አመሳካሪውን ፡ ዳኛ ፡ ይክሳል ፤ አንድሎ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፡ የምስክሮቹ ፡ ድምጽ ፡ እማኞቹ ፡ እንደተናገሩት ፡ ሆኖ ፡ ይጸናል ፤ ዳኛውም ፡ ይወቀሳል ። ተከራካሪዎቹ ፡ የምስክሮቹን ፡ ቃል ፡ ለኔ ፡ ነገሩ ፡ ለኔ ፡ ነገሩ ፡ በማለት ፡ የተሻሙ ፡ እንደሆነ ፤ ለማን ፡ እንደመሰከሩ ፡ በእማኞች ፡ ይታደላል ፤ እማኞቹ ፡ የምስክሮቹ ፡ ድምጽ ፡ ለተከሳሹ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ቢአድሉም ፡ ዳኛው ፡ የምስክሮቹ ፡ ድምጽ ፡ ለካሳሽ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ለተከሳሽ ፡ አይደለም ፡ ካለ ፡ በእሱው ፡ ይጸናል ፤ በፍርድም ፡ ጊዜ ፡ እማኞቹም ፡ ሆነ ፡ ዳኛው ፡ የሚያደርጉት ፡ ቃል ፡ መሐላ ፤

ይፍረድብኝ ፡ ይፈረድብኝ ፤

ባደላም ፡ ያድላብኝ ፡

በጌታዬ ፡ ጠላት ፡ ሠይፍ ፡ ሞት ፡ ይፈረድበት ፤

የራቀውን ፡ በመድፍ ፡ የቀረበውን ፡ በሰይፍ ፤

አርዶ ፡ ፈርዶ ፡ ይጣለው ፡ በሚል ፡ አነጋገር ፡ ነው ።

በቀድሞው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ክርክር ፡ ጊዜ ፡ እንደዛሬ ፡ ተከሳሹ ፡ በመከላከያ ፡ ምስክር ፡ የሚጠቀም ፡ አልነበረም ፤ ተከሳሽ ፡ ክስ ፡ ለቀረበበት ፡ ነገር ፡ ማስረዳት ፡ የሚገባኝ ፡ እኔ ፡ ነኝ ፡ እንጂ ፡ ከሳሽ ፡ አይደለም ፡ ብሎ ፡

በይገባል ፡ ይከራከራል ፤ ይህንንም ፡ የመሰለ ፡ ክርክር ፡ ሲቀጥል ፡ ተከራካሪው ፡ ራሱ ፡ ወይም ፡ ጠበቃው ፡ መጠየቅ ፡ እንዲፈቀድለት ፡ ያመለክታል ፤ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አንዱ ፡ ወገን ፡ ጥያቄ ፡ ካመጣህ ፡ በጠበቃዬ ፡ ይላል ፤ በጥያቄ ፡ ጊዜ ፡ አንዱ ፡ ወገን ፡ ጠበቃ ፡ ባይኖረውም ፡ ጠበቃዬን ፡ ይገፍ ወይም ፡ ጨምራ ፡ ለማለት ፡ መብት ፡ ስላለው ፡ ለስምንት ፡ ቀን ፡ ይቀጠራል ፤ በተወሰነው ፡ ቀን ፡ ክርክሩ ፡ በጥያቄና ፡ መልስ ፡ እንዲቀጥል ፡ ከሳሽ ፡ ተጠየቅ ፡ ይልና ፡ አንድ ፡ ስጦታዬ ፡ አንድ ፡ ሁለት ፡ ስሰጥህ ፡ ሁለት ፡ መልስልኝ ፡ ከዚህ ፡ እንዳትዛነፍ ፡ ማር ፡ ያግድህ ፡ ይለዋል ፤ ባላጋራውም ፡ በመጠንቀቅ ፡ ለጥያቄው ፡ ብቻ ፡ መልስ ፡ ይሰጣል ፤ ተረፍረፍ ፡ አድርጎ ፡ የመለሰ ፡ እንደሆነ ፡ አጣርሷል ፡ ለማሩ ፡ ዋስ ፡ ይባል ፡ ይለዋል ፤ ማጣረሱንም ፡ ቢያምን ፡ የማር ፡ ዳኝነቱን ፡ ይከፍላል ፤ ከተወሰነው ፡ ጥያቄ ፡ አልወጣሁም ፡ ቢል ፡ እማኞች ፡ አጣርሷል ፡ አላጣረሰም ፡ ብለው ፡ ይመሰክራሉ ፤ ከሳሽ ፡ ጥያቄውን ፡ ሲጨርስ ፡ ተከላሹ ፡ ደግሞ ፡ የተራውን ፡ ጥያቄ ፡ ይቀጥላል ።

በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ በነበረው ፡ የዳኝነት ፡ አመራር ፡ ዛሬ ፡ በምስክር ፡ ጥያቄ ፡ ላይ ፡ ጥቅምና ፡ ጉዳት ፡ እንዳለ ፡ ሁሉ ፡ በተጠየቅም ፡ ለክሩክር ፡ መፍቻ ፡ የሚሆን ፡ መረጃ ፡ ይገኝለት ፡ ነበር ፤ እንዲያውም ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በተጠየቅ ፡ ብቻ ፡ የመጨረሻ ፡ ውሳኔ ፡ የሚያሰጥ ፡ እምነት ፡ ይገኝበት ፡ ነበር ።

መጠየቁ ፡ ካለቀ ፡ በኋላ ፡ ሁለቱም ፡ የይገባል ፡ ውድር ፡ ያደርጋሉ ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ አንደኛው ፡ ወገን ፡ የኔ ፡ ቀዘቀዘኝ ፡ ያንተ ፡ ሞቀኝ ፡ ለማርህ ፡ አገባ ፡ ብሎ ፡ በአንደኛው ፡ ውርርድ ፡ አቅጣጫ ፡ ብቻ ፡ ክርክሩ ፡ ይቀጥላል ፤ ሁለቱም ፡ በይገባል ፡ የተወዳደሩ ፡ እንደሆነ ፤ ከሳሽ ፡ ዳኛውን ፡ በማሞገስ ፡ የባላጋራውን ፡ ነውሩን ፡ በዘሩ ፡ ጭምር ፡ ያለበትን ፡ በመዘርዘር ፡ በሾርኔ ፡ እየሰደበ ፡ የተቀማጭን ፡ ሃሳብ ፡ ወደርሱ ፡ ለመሳብ ፡ ነገሩን ፡ በሚመስል ፡ ሁኔታ ፡ እያብራራ ፡ በግጥም ፡ እያደረገ ፡ ምሳሌ ፡ እየሰጠ ፡ ውርድ ፡ ይነዛል ፤ ወይም ፡ የማስረጃ ፡ ቃሉን ፡ ይሰጣል ። መልስ ፡ ሰጭውም ፡ በተራው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ መንገድ ፡ ለተከራካሪው ፡ ተገቢውን ፡ ይመልስለታል ።

የውርድ ፡ አነዛዙም ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

በላ ፡ ልበልሃ ፡ የአጤ ፡ ሥርዓቱን ፤ የአብርሃም ፡ ራቱን ፡ የመሠረቱን ፤ አልናገርም ፡ ሐሰቱን ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ እውነት ፡ እውነቱን ፤

ከ ..... ወዲያ : ዳኛ ፤

ከ ..... ወዲያ : ዘንገኛ ፤

አይፈጠርም : ዳግመኛ ።

..... የፈረደው ፤

የአዳል : ዱቢት : ያረደው :

የፈረደው : አይገለበጥ ፤

ያረደው : አይንፈራገጥ ።

እሰጥ : ብዬ : ማር : ጥዬ ፤

ከእግር : ዘንጥዬ ፤

ባለማ : ፍረዱኝ : ባጠፋ : ስደዱኝ : ሲል : ይሚገታል ፤

አፈ : ማሩ : ነገረ : ደማሙ ።

አንደኛው : ወገን : ደግሞ : በዚሁ : ዓይነት : በላ : ልበልህ : በማለት : ይቀጥልና ፤

ጠራን : ለጌኛ : ሙግትን : ላፍለኛ :

አንተ : በቅጥላል : ልቀቅ : ለኛ ፤ ይለዋል ።

ውርድ : መንዛት : ማለትም : በጥያቄው : ጊዜ : ያስተማመነውንና : ከቃሉ ያገኘውን : መልስ : ለክርክሩ : እንዲደግፈው : የሚያብራራበትና : የራሱን : ቀጥተኛነትና : እውነተኛነት : የሚገልጥበት : ነው ። ይህም : ዛሬ : ለውሳኔ : በደረሰ : ነገር : ላይ : የፍርድ : ማብራሪያ : እንደሚሰጠው : ያለ : ዓይነት : ነው ።

፬ የደስታና : የሐዘን : ግጥም ።

ከሕዝባሕችን : መካከል : አብዛኛው : የሙዚቃን : ስሜትና : ጣዕም : ለይቶ : ያወቀ : ነው ፤ ግጥም : ወይም : ዘፈን : ብለን : የምንጠራው : ምርጥ : የሆኑ : ቃላትን : በልዩ : ልዩ : ስልት : በማዜም : የደስታችንም : ሆነ : የሐዘናችንን : ስሜት : የምንገልጥበትን : ሁኔታ : ነው ። ግጥም : በጠቅላላ : አነጋገር : መንፈስን : ቀስቅሶና : አነቃቅቶ : ስሜትን : የሚያዳብር : ኃይለ : ቃል : ነው ። ስለዚህም : የሀገራችን : ሰው : ዘፈንን : በባህሉ : ውስጥ : ከፍ : ያለ : ቦታ : አስይዞታል ፤ የሚበልጠውን : ጊዜ : ጀግንነቱን : በቀረርቱና : በድንፋታ : ደስታውን : በዘፈን ፤ ሐዘኑን : በሙሾ : ይገልጣል ። ከዚህም : በተቀር : ገበሬዎች : በማኅበር : በሚሠሩበት : ጊዜ : ድካማቸውን : በግጥም : ያቃልላሉ ፤ እረኞች : ከብቶቻቸው

— 48 —

ጡረው ፡ ጡረው ፡ አማላጅህን ፡
ጡረው ፡ ጡረው ፡ አማላጅህን ፡
ጡረው ፡ አማላጅህን ።

ሙሽራው፡ ወደቤት፡ ሲገባ፤

አንተ ፡ አገኘህ ፡ አገኘህ ፡ ድል ፤
የጨዋ ፡ ልጅ ፡ የድልድል ፡
አንተ ፡ አገኘህ ፡ ድል ።

ወሰው ፡ ወሰው ፡ ወሰው ፡ ጋብቻ ፤
ወሰው ፡ ጋብቻ ፡
ይበቃሐል ፡ የናቷ ፡ ብቻ ።

እምም ፡ አለች ፡ ምድር ፡
እምም ፡ አለች ፡ ምድር ፡
አቶ፡.....፡ ልጁን ፡ ሲድር ።

ሙሽራው ፡ ገብቶ ፡ ከሽማ
ግሌዎቹ፡ፊት፡ በቆመ፡ጊዜ፤

ሽቦዬ ፡ ሎጋው፡ሽቦዬ ፡ ሀይ፡ሀይ፡ሎጋው፡ሽቦዬ፡
ሽቦ ፡ አመጣው ፡ ስቦ ፡

ሙሽራዬቱን ፡ ተረክቦ ፡
ሲወጣ ፤

አድባር ፡ ትቀበልሺ ፡ አድባር ፡ ትቀበልሽ ፡
ሌላ ፡ ምን ፡ እንበልሺ ።

የሙሽራዬቱ ፡ ቤተ ፡ ሰቦች፡
ሲሸኙ ፤

ሸኝቼ ፡ መጣሁ ፡ ሸኝቼ ፡ ሸኝቼ፡መጣሁ፡ሸኝቼ፡
ትንሽቱን ፡ መልሼ ፡
ትልቂቱን ፡ ሸኝቼ ።

ወንድምዬ ፡ እኸ
ወንድም ፡ አበባ ፡
ይዘህ ፡ በጊዜ ፡ ግባ ። በሙሉ ፡ በመመለስ ፡

ሙሽራው ፡ ወደ ፡ ቤቱ ፡
አካባቢ ፡ ሲደርስ ፡ የሱ ፡
ቤተሰቦች ፡ የሚሉት ፤

ወንድምዬ ፡ እኸ
ወንድም ፡ ደስ ፡ ደስ ፡
ይዘህ ፡ በቶሎ ፡ ድረስ ። በሙሉ ፡ በመመለስ ፡

ዘራፍ ፡ አባቷ ፡ ጨዋ ፡ ሸንጎ ፡ አስታራቂ ፡
እናቷ ፡ ባልቱት ፡ እንዝርት ፡ አራቂ ፡
ወንድሟ ፡ ጨዋ ፡ በሩን ፡ አጥባቂ ፡
እሷ ፡ ጨዋ ፡ ልጅ ፡ ሕጓን ፡ ጠባቂ ።

የምሥራች ፡ ባዮቹ ፡ ለዕድ
መኞቹ ፡ የሚገልጹት ፤

ጫጉላሽ ፡ አብቧል ፡ ዛሬ ፡ እኸኸ፡እቱ፡ሸንኮሬ፡
ጫጉላሽ ፡ አብቧል ፡ ዛሬ ፡
እድልሽ ፡ ዛሬ ፡ ነው ፡ ዛሬ ፡
አዱኛሽ ፡ ዛሬ ፡ ነው ፡ ዛሬ ፡
እቱ ፡ ሸንኮሬ ፡ ጫጉላሽ ፡ አብቧል ፡ ዛሬ ።

ብር : አምባር : ሰበረልዎ ፤ እኸ፡እኸ፡ወንዱልጅዎ ፤
 ብር : አምባር : ሰበረልዎ ፤ ሚዜዎቹ፡ወደ፡ሙሽራው፡
 ብር : አምባር : ሰብርብር : እኸ ፡ እኸ ፡ » እናት ፡ በቀረቡ ፡ ጊዜ ፤
 ብር : አምባር : ሰብርብር ፤

እኸኸ ፡ ጥንት ፡ የነበረ ፤
 ኬላው ፡ ተሰበረ ።

፬-ለ የየዓውደ ፡ ዓመቱ ፡ ዘፈን ።

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ለዕንቁጣጣሽ ፤ ለመስቀል ፤ ለገና ፡ እና ፡
 ለፋሲካ ፤ በየአደባባዩ ፡ በየመስኩ ፡ ለበዓላቱ ፡ ነክ ፡ የሆኑትን ፡ ዘፈኖች ፡
 በማዜም ፡ ደስታውን ፡ ይገልጻል ። የግጥሞችም ፡ ምሥጢር ፡ ጊዜውን ፡
 የሚከተል ፡ ነው ፤ ለምሳሌ ፡ መስከረም ፡ ለምለም ፡ የሚታይበትና ፡
 ምድር ፡ በአበባ ፡ የምትሸፈንበት ፡ ወቅት ፡ በመሆኑ ፡ ለዕንቁጣጣሽ ፡
 የሚደረገው ፡ ዘፈን ፡ ልምላሚን ፡ በሚያደንቁ ፡ ቃላት ፡ የተመሠረተ ፡
 ነው ። ዓውደ ፡ ዓመቶች ፤ በሀገራችን ፡ በታላቅ ፡ ክብር ፡ ይከበራሉ ፤
 በእነዚህም ፡ ቀናት ፡ ሴቶችና ፡ ወንዶች ፡ የጸዳ ፡ የክት ፡ ልብሶቻቸውን ፡
 ለብሰው ፡ በየአደባባዩ ፡ ሲጫወቱ ፡ ማየት፡እጅግ ፡ ያስደስታል ። ሽማግ
 ሎችና ፡ ባልቴቶች ፡ ሕፃናትም ፡ ጭምር ፡ በዓውደ ፡ ዓመት ፡ ከቤት ፡
 አይውሉም ፤ ምክንያቱም ፡ ከሰው ፡ የሚገናኙበትና ፡ የሚጫወቱት ፡
 በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። ሕዝቡ ፡ ድግስ ፡ እየደገሰ ፡ የሚገባበዝበ
 ትም ፡ እንደዚህ ፡ ያሉትን ፡ በዓላት ፡ ምክንያት ፡ እያደረገ ፡ ነው ። ከላይ ፡
 በአጭሩ ፡ ለገለጽነው ፡ ግጥሞቹ ፡ ራሳቸው ፡ አስረጅዎች ፡ ስለሆኑ ፡
 ከዚህ ፡ በታች ፡ የጊዜውን ፡ ቅደም ፡ ተከተል ፡ በመጠበቅ ፡ የተጻፉትን ፡
 መመልከት ፡ ይጠቅማል ።

፩/ የዕንቁጣጣሽ ፡ ዘፈን ፡ (የሴቶች) ።

አበባዬ ፡ ሆይ ፡ ለምለም ፡ (ለምለም ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡
 ባልንጀሮቹ ፡ ቁሙ ፡ በተራ ፡ በተቀባዮቹ ፡ ይደጋገማል) ።
 እንጨት ፡ ሰብሬ ፡ ቤት ፡ እስትሠራ ፤

እንኳን ፡ ቤትና ፡ የለኝም ፡ አጥር ፡
 ከደጅ ፡ አድራለሁ ፡ ኮከብ ፡ ስቆጥር ፤

ኮከብ ፡ ቆጥሬ ፡ ስገባ ፡ ቤቴ ፡
 ንፍሮ ፡ ቀቅዬ ፡ ብላ ፡ ብለው ፤
 ጉልቻ ፡ አንስቶ ፡ ጎጫን ፡ አለው ፤

ከጐኔም ፡ ጐኔን ፡ ከላሊቱን ፤
እናቱን ፡ ጥሯት ፡ መድኃኒቱን ፤
እሷን ፡ ብታጡ ፡ መቀነቷን ።

ከብረው ፡ ይቆዩኝ ፡ ከብረው ፡ (ሁሉም) ፤
ለዓመት ፡ ወንድ ፡ ልጅ ፡ ወልደው ፤
በመጋረጃ ፡ ውለው ፡
ሐምሳ ፡ ጥገቶች ፡ አስረው ፡
ከብረው ፡ ይቆዩኝ ፡ ከብረው ።

ሆያ ፡ ሆዬ ፡ (የቡሄ ፡ ዕለት ፡ የሚዘፈን) ።

ሆያ ፡ ሆዬ ፡ ናና ፡ በሠፊው ፡ ጐዳና ፡ ..... (በተቀባዮቹ ፡ የሚደጋገም ፡
ድንጋይ ፡ ተቀብሮ ፡ አይበሰብስም ፤ ቃል) ፡
አንዴ ፡ መጥተናል ፡ አንመለስም ።

የኔማ ፡ እመቤት ፡ የፈተለችው ፡
የሸረሪት ፡ ድር ፡ አስመሰለችው ፡
ሸማኔ ፡ ጠፍቶ ፡ ማርያም ፡ ሠራችው ፤

ለዚያች ፡ ለማርያም ፡ እዘኑላት ፡
ዓመት ፡ ከመንፈቅ ፡ አለቀላት ።

አሆ ፡ አሆዬ ፡ አሆ ፡ አሆዬ ፡ .....

ያ ፡ የማን ፡ ነው ፡ ጋሻ ፡ ከመከታው ፡ ላይ ፡
የዚያ ፡ የየኔታ ፡ የጣምራው ፡ ነቃይ ።

ያ ፡ የማን ፡ ነው ፡ እንዝርት ፡ በአገልግሎ ፡ ላይ ፤
የዚያች ፡ እመቤቱ ፡ የቀጭን ፡ ፈታይ ።

ሆያ ፡ ሆዬ ፡ ጉዴ ፡ ብሯን ፡ ብሯን ፡ ይላል ፡ ሆዴ ፤

የኔ ፡ ጌታ ፡ ተው ፡ ስጠኝና ፡ ልሂድልህ ፡
እንደ ፡ አሮጌ ፡ ችግብ ፡ አልጩህብህ ።

፪/ የመስቀል ፡ ዘፈን ።

በቀደም ፡ መጥተን ፡ የለም ፡ አሉን ፤
ዛሬም ፡ መጥተናል ፡ ሆድ ፡ ሳይብስን ፤

አሽከሩ ፡ መጣ ፡ የለም ፡ ሊለን ፤
ቸሩ ፡ ፈጣሪ ፡ አራራልን ።

ወይ : የኔ : ጌታ : ለጋ : ጠንበለል ፤
ዝናሙ : መጣ : ወዴት : ልጠለል ፤

ወይ : የኔ : ጌታ : ወርካ : ነው : ወርካ ፤
ቢጠለሉበት : የማያስነካ ።

ከጓሳ : ወዲያ : ከመዝዝዝ ፤
አንተን : የሚያህል : የለም : ጎብዝ ፤

መጥቼ : ነበር : ዝና : ሰምቼ ፤
የሰው : በላይነህ : ሲሉ : ሰምቼ ፤

ብትሰጠኝ : ስጠኝ : ባትሰጠኝ : እንዳሻህ :
ከጎረቤትህ : ካነሰ : ጋሻህ ።

የኔማ : ጌታ : የሰጠኝ : ሙክት ፤
በለጭማ : ነው : ባለምልክት ፤
መስከረም : ጠባ : እሱን : ሳነክት ።

(ከስጦታ : በኋላ) :

ክበር : በስንዴ : ዝና : ወዳዴ ፤
ክበር : በጤፍ : ምቀኛህ : ይርገፍ ።

፬-ሐ የማኅበራዊ : ሥራ : የደቦ : ዘፈን ።

የሀገራችን : ሰው : ብዙውን : ጊዜ : ሥራን : በኅብረት : መሥራት :
ይወዳል ፤ ይኸውም : ደቦ : ወይም : ጅጊ : እየተባለ : ይጠራል ። አንድ :
ሰው : አንድ : ሥራ : ለመሥራት : ብዙ : ጉልበትና : ጊዜ : ስለሚጠይቅ
ቀው : ከሌሎቹ : ሰዎች : ጋር : በመተባበር : ለመሥራት : ይፈልጋል ፤
ስለዚህም : በአካባቢው : ከሚገኙት : ሰዎች : ጋር : ወንፈል : በመግባት :
የግብርና : ሥራውን : ያከናውናል ፤ በቤትም : ውስጥ : ሴቶች : ለጥጥ :
ሥራ : ጅጌ : ያደርጋሉ ። በዚህ : ጊዜም : ለሠራተኞቹ : ማስተናገጃ :
ድግስ : ይሰናዳል ። ሆኖም : ከሀገሩ : ዕድር : ወይም : ደንብ : የወጣ :
መስተንግዶ : አይዘጋጅም : ምክንያቱም : «ወይኖ : አረሰው : ወይኖ :
ጎረሰው» : እንደሚባለው : እንዳይሆን : ነው ።

በኅብረት : እርሻውን : አርሰው : ዘሩን : ሲዘሩ ፤ በመከር : ወቅት :
ሰብሉን : ሲሰበሰቡና : ሲወቁ : ለማበረታታት : ሲባል : ከመሐከላቸው :
አንደኛው : ልዩ : ልዩ : ግጥም : ስልት : ባለው : ዜማ : እያወረደ : ሥራ
ውን : ያከናውናሉ ። በሚጋበዙበትም : ጊዜ : በመዝናናት : ደስታቸውን :
በሆታ : ይገልጣሉ ። ዘፈኖቹም : እንደጊዜው : ሁኔታ : የግብርናን :
ሥራ : በየመልኩ : የሚያመለክቱ : ናቸው ። የሚሰጡትን : ትርጉም :

አስተውለን ፡ ስንመረምር ፤ የሰው ፡ ልጅ ፡ ግብርናን ፡ የተለየ ፡ ሞያ ፡
 አድርጎ ፡ መያዝ ፡ ያለበት ፡ መሆኑን ፡ በሬዎች ፡ ለገበሬዎች ፡ ታላቅ ፡
 ረዳትና ፡ የሥራ ፡ ጓደኞች ፡ መሆናቸውን ፤ ሰብል ፡ በሥራው ፡ አድካሚ ፡
 ቢሆንም ፡ ለሰው ፡ ሕይወት ፡ ጠቃሚነቱን ፤ እህል ፡ ያለው ፡ ፈርዛዛ ፤
 ብር ፡ ያለው ፡ ቀበዝባዛ ፡ መሆኑን ፤ ሰነፎች ፡ ለመብል ፡ ሲገኙ ፡ ለሥራ ፡
 መታጣታቸውን ፡ . . . ይህንንና ፡ ይህን ፡ የመሳሰለውን ፡ ሁሉ ፡ እየዘረ
 ዘረ ፡ የሚያሞግስና ፡ የሚዘልፍ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ የምናገኘው ፡ ቁም ፡
 ነገር ፡ የሰው ፡ እጅ ፡ ሳያዩ ፡ ሳይራቡ ፡ ሳይጠሙና ፡ ሳይታረዙ ፡ ለመኖር ፡
 መሬትን ፡ አርሶ ፡ ራስን ፡ መቻል ፡ ይበልጣል ፡ የሚል ፡ ነው ። እንግዲህ ፡
 ከግጥሞቹ ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹን ፡ እንዘርዝራቸው ።

በአዝመራ ፡ ወቅት ፡ የሚዘፈን ።

(የበሬውን ፡ ውለታ ፡ ስለመግለጥ) ፡

እሽሩሩ ፡ በርዬ ፡ እሽሩሩ ፤

አንተ ፡ በሠራሽው ፡ ይኖራል ፡ ሀገሩ ፤

በሬና ፡ ገበሬ ፡ ቢጣሉም ፡ አይበጅ ፤

እንዲያው ፡ ሰተት ፡ ብሎ ፡ ይጠመዷል ፡ እንጂ ።

በሬ ፡ የሌለው ፡ ሰው ፡ ማዕረግም ፡ አይደርሰው ፤

ከሸንጎም ፡ ቢወጣ ፡ ሰው ፡ አይዋሰው ።

በሬ ፡ አንተን ፡ የጠላ ፡ ጎኔ ፡ አንተን ፡ የጠላ ፤

የገና ፡ የጥምቀት ፡ ይለምናል ፡ ጠላ ።

ምነው ፡ በቅዳሜ ፡ ምነው ፡ በእሁድ ፡ ቢያርሱ ፤

ከባለጸጋ ፡ ቤት ፡ ከሚመላለሱ ።

በርዬ ፡ በርታልኝ ፡ ትንፋሽህ ፡ ምንድነው ፤

ምርቱ ፡ ለኔ ፡ ቢሆን ፡ ገለባው ፡ ለአንተ ፡ ነው ።

በርዬ ፡ ምሩቁ ፡ ምሩቁ ፡

አንተ ፡ ካልዞርክበት ፡ አይሰበር ፡ ምርቁ ፤

በዱላ ፡ ቢመቱ ፡ በመንሽ ፡ ቢደልቁ ፤

የበሬን ፡ ውለታ ፡ መጫወት ፡ ነው ፡ ማታ ፤

በሰፊ ፡ ገበታ ፡ በዋንጫ ፡ ጋጋታ ።

፬-መ የአዳኞች ፡ ዘፈን ።

ወትሮ ፡ አዳኝ ፡ ለአውሬ ፡ ግዳይ ፡ ወደበረሐ ፡ ሲሄድ ፡ ወኔውን ፡
 በመቀስቀስ ፤ ብርታት ፡ ለመስጠትና ፡ በለስ ፡ ቀንቶት ፡ የተመኘውን ፡

ፈጽሞ ፡ በተመለሰ ፡ ጊዜ ፡ ለማሞገስ ፡ የሚደረግ ፡ ጨዋታ ፡ ነው ፤ ግጥ
 ሙም ፡ እንደአውሬው ፡ ዓይነትና ፡ እንደቁጥራቸው ፡ ብዛት ፡ የተለያየ ፡
 ሆኖ ፡ ይገኛል ። ገዳዩ ፡ እቤት ፡ ሲገባ ፡ ቤተ ፡ ዘመዶቹ ፡ ጎረቤቶቹና ፡
 ባልንጀሮቹ ፡ ተሰብስበው ፡ በዓል ፡ በማድረግ ፡ በዘፈን ፡ ይቀበሉታል ፤
 በዚህም ፡ ሁኔታ ፡ ገዳይነቱ ፡ በይፋ ፡ ይረጋገጣል ፤ ስለአገኘው ፡ ክብር ፡
 ደግሞ ፡ የተለመደውን ፡ የአዳኞች ፡ ባህል ፡ ጠብቆ ፡ ቅቤ ፡ ይቀባል ።
 ምንም ፡ እንኳን ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ይህንን ፡ የመሰለው ፡ ሥራ ፡ ተፈላጊ
 ነት ፡ ባይኖረውም ፡ የተነቀፈውም ፡ ቢሆን ፡ ጥንት ፡ አባቶቻችን ፡ ትልቅ ፡
 ሞያ ፡ አድርገው ፡ በመያዛቸው ፡ በዚሁ ፡ ክብርም ፡ ማዕረግም ፡ ዝናም ፡
 ያገኙበት ፡ እንደነበረ ፡ አይዘነጋም ። በአደን ፡ ሰዓት ፡ ይዘፈኑ ፡ ከነበሩት ፡
 ግጥሞች ፡ ጥቂቶቹን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ አቅርቤአለሁ ።

ተኩሼ ፡ ሄደብኝ ፡ ብሎ ፡ ከማለቱ ፡
 ቀረብ ፡ ብለህ ፡ ተኩስ ፡ ወርች ፡ ነው ፡ ብልቱ ።

ምክንያት፡ መስጠት፡ተገቢ፡
 ስላለመሆኑ፤

ካፈ ፡ ሙዙ ፡ ዘቅዘቅ ፡ ከሰደፉ ፡ ቀና ፡
 አበጀህ ፡ አበጀህ ፡ ሞት ፡ አይቀርምና ።

የጠመንጃ ፡ አደጋገንን ፡
 ስለማድነቅ፤

ዝሆን ፡ ብትገድል ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አለኝ ፡
 አውራሪስ ፡ ብትገድል ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አለኝ ፡
 ጎሽ ፡ ኮረምቱ ፡ ገድለህ ፡ ኮልባ ፡ ላክልኝ ።

በዝሆን ፡ ግዳይ ፡ ላይ ፡ ጎሽ
 እንዲታከል ፡ ስለ ፡ መገፋፋትና ፡ ማበረታታት፤

አንቺ ፡ ምን ፡ ቸገረሽ ፡ የገዳይ ፡ ውሽማ ፡
 አንተርሶሽ ፡ ያድራል ፡ አዶ ፡ እንደ ፡ በርኩማ ።

እንኳን ፡ ሚስት ፡ ውሽማ ፡
 በወዳጅዋ ፡ ግዳይ ፡ መኩራት ፡ ስለሚገባት፤

አውራሪስ ፡ መታጠቅ ፡ እየገደሉ ፡ ነው ፡
 ገዝቶማ ፡ መታጠቅ ፡ ነጋዴ ፡ መሆን ፡ ነው ።

በገደሉት ፡ አውራሪስ ፡ የተዘጋጀ ፡ ጎራዴ ፡ መታጠቅ፡
 ዋጋ ፡ ያለው ፡ ስለመሆኑ፤

ቀጭን ፡ ኩታ ፡ መልበስ ፡ አምሮህ ፡ እንደሆን ፡
 ቀጭኔ ፡ ተጋድለህ ፡ አምጣልን ፡ ጎድኗን ።

ቀጭን ፡ ኩታ ፡ ለመልበስ ፡
 ያማረው ፡ ቀጭኔ ፡ መግደል ፡ እንደሚያስፈልገው፤

እስቲ ፡ እንዳሻው ፡ ባቦ ፡ እንዳለው ፡ ያርገኝ ፡
 በቀጭኔ ፡ ደጋን ፡ የሚያስነድፈኝ ።
 ምነዋ ፡ ብኮራ ፡ ምነው ፡ ቢጀንነኝ ፡
 ቀጭኔ ፡ ተጋዳይ ፡ ያገኘሁ ፡ እኔ ፡ ነኝ ።

ክብር ፡ ለሚሰጥ ፡ ባል ፡
 መገዛት ፡ ስለመገባቱ፤
 የገዳይ ፡ ሚስት ፡ ሆኜ ፡
 መኩራት ፡ ይብዛብኝ ?

ታስታውቃለች ፡ የገዳይ ፡ ገረድ ፡
 ካልቀዳች ፡ አይቀዱ ፡ ውሃ ፡ እንኳን ፡ ብትወርድ ።

ለገዳይ ፡ ገረድ ፡ ስለሚሰጥ
 ጣት ፡ ቅድሚያና ፡ ክብር፤

እንግዲህ ፡ ጀመረ ፡ ሊቀመጥ ፡ ሊነሣ ፡
 አንድ ፡ ኤልሞሌ ፡ ገድሏል ፡ ያውም ፡ ለሠላሳ ።

ነቀፋ፡

የገዳይ ፡ አጋዳይ ፡ ሆኖ ፡ ከመመለስ ፡
አልነበረኸም ፡ ወይ ፡ አፈ ፡ ሾሌ ፡ ፈረሰ ። ግግ፤

የገዳይ ፡ አጋዳይ ፡ ሆኖ ፡ መቶልሻል ፡
ግባ ፡ በይው ፡ እንጂ ፡ ከደጅን ፡ ያመሻል ። ዘለፋ ፡

፬-ሠ የእረኞች ፡ ዘፈን ።

እረኞች ፡ ከብት ፡ በሚጠብቁበት ፡ ጊዜ ፡ ቀኑ ፡ ረዝሞ ፡ እንዳይሰለ
ቻቸው ፡ በአንድ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ይሰበሰቡና ፡ ይዘፍናሉ ፤ ግጥማቸውም ፡
የዘመኑን ፡ ሁናቴ ፡ የክፍሉን ፡ ገዥዎች ፡ ክፋትና ፡ ደግነት ፡ ማለት ፡
ርኅሩኅነትና ፡ ጨካኝነት ፡ የሚገልጽ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ በቀር ፡ ማዶ ፡
ለማዶ ፡ ሆነው ፡ በዜማ ፡ ቃል ፡ ይለዋወጣሉ ፤ በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ ስለአን
ዳንድ ፡ ገዥዎች ፡ የሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ ለማወቅ ፡ ሲፈለግ ፡ እረኞች ፡
ምን ፡ አሉ ፡ ተብሎ ፡ ይጠየቅ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ከዚህም ፡ በቀር ፡ የወደ
ፊቱን ፡ የጊዜ ፡ ሁናቴ ፡ ከእረኞች ፡ በሚደረሰው ፡ ግጥም ፡ ለመገመት ፡
ይቻል ፡ እንደነበረ ፡ ብዙ ፡ ሽማግሌዎች ፡ ያወጋሉ ፤ ምክንያቱም ፡ ከእረ
ኞች ፡ አንደበት ፡ የሚወጣው ፡ ቃል ፡ እንደትንቢት ፡ እየሆነ ፡ ብዙ ፡
ጊዜ ፡ ደርሷል ፡ ተብሎ ፡ በመታመኑ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ «አረቦን» ፡
ይሉታል ። ትርጉሙም ፡ ወደፊት ፡ የሚመጣውን ፡ አመልካች ፤ ወይም ፡
አብሣሪ ፡ ማለት ፡ ነው ። እረኞች ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ ትንቢት ፡ አቀፍ ፡
ግጥማቸውን ፡ የሚያሰሙት ፡ የተለየ ፡ ስልት ፡ ባለው ፡ ዜማ ፡ ነው ፤ በግ
ጥማቸውና ፡ በትንቢታቸው ፡ የታወቁ ፡ ክፈለ ፡ ሀገሮች ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡
ይገኛሉ ።

ለምሳሌ ፤ ጠላት ፡ ሀገራችንን ፡ በወራሪነት ፡ ይዞ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ እረ
ኞች ፡ የዘፈኑትን ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ብንመረምር ፡ በእውነ
ትም ፡ ትንቢት ፡ ተናጋሪዎች ፡ መሆናቸውን ፡ ልንረዳው ፡
እንችላለን ።

ኒኬሉም ፡ ያልቅና ፡

አርኩም ፡ ይሄድና ፡

ጠቅል ፡ ይመጣና ፡

ያስተዛዝበናል ፡ ይኸ ፡ ቀን ፡ ያልፍና ።

፬-ረ የመንፈሳዊ ፡ ግጥም ፡ (የታቦት) ፡

ለአምላክ ፤ ለመላእክት ፤ ለሰማዕታት ፤ ለቅዱሳንና ፡ ለጸድቃን ፡
በየክብረ ፡ በዓሉ ፡ ከምዕመናኑ ፡ የሚደረግ ፡ ምሥጋና ፡ ነው ። ግጥሙም ፡
የእግዚአብሔርን ፡ ታጋሽነት ፤ ከሃሊነት ፤ ርኅሩኅነት ፤ ቸርነት ፤ ዘርዘር ፡

ያስረዳል ። ከዚህም ፡ ሌላ ፡ የመላእክትን ፡ ታዳጊነትና ፡ የቅዱሳንን ፡ ገድል ፡ ይገልጻል ። እንዲሁም ፡ ሰው ፡ ምንም ፡ ቢደላውና ፡ ምኞቱ ፡ ተፈጽሞ ፡ በዓለም ፡ ላይ ፡ ሀብት ፡ በብዙ ፡ ቢያከማች ፡ በክብር ፡ ላይ ፡ ክብር ፡ ቢያገኝ ፡ በመጨረሻው ፡ አፈር ፡ መሆን ፡ እንደማይቀርለት ፡ ያስገነዝባል ፤ አምላካችን ፡ በርኅራሄውና ፡ በቸርነቱ ፡ ፍጡሩን ፡ እንዲጠብቅና ፡ እንዲታደግ ፡ የመማጸኛ ፡ ቃልም ፡ ይገኝበታል ፤ የታቦት ፡ ዘፈን ፡ ዓይነቱ ፡ የበዛ ፡ ቢሆንም ፡ ቅሉ ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚገኙት ፡ ናቸው ።

የታቦት ፡ ዘፈን ።

፩ ፤ ስለ ፡ አማኑኤል ።

አረ ፡ እሰይ ፡ አማኤል ፤ አረ ፡ እሰይ ፡ አማኤል ፤

ተቀባዮች ።
ይህነኑ ፡ በመመለስ ፡

በምን ፡ አወቀበት ፡ በበሽታው ፡ ጠባይ ፤

ጠበሉን ፡ ከሥሩ ፡ ቤቱን ፡ ከፋፉ ፡ ላይ ፡

አረ ፡ እሰይ ፡ አማኑኤል ፡ ነገሠ ፤

አረ ፡ እሰይ ፡ አማኑኤል ፡ ነገሠ ፤

በወሰካ ፡ መጥቶ ፡ በእግሩ ፡ ገሠገሠ ፤

ለካ ፡ አንት ፡ ኑረሃል ፡ መድኃኒቱ ፡

ለካ ፡ አንት ፡ ኑረሃል ፡ አብነቱ ፤

በወሰራ ፡ ዶሮ ፡ ሲበረበር ፡ ቤቱ ፤

ውል ፡ ውል ፡ አለኝ ፡ ጠበሉ ፤ ውል ፡ ውል ፡ አለኝ ፡ አሸንዳው ።

፪ ፤ ስለ ፡ እመቤታችን ።

ነይ ፡ ነይ ፡ እምዬ ፡ ማርያም ፡

ተቀባዮች ።

ነይ ፡ ነይ ፡ እምዬ ፡ ማርያም ፡

ይህነኑ ፡ በመመለስ ፡

በምትወጅው ፡ ልጅሽ ፡ በመድኃኔ ፡ ዓለም ፤

አንድ ፡ እፍኝ ፡ ሽንብራ ፡ አልያዝኩም ፡ ከቤቴ ፡

ስሟ ፡ ስንቅ ፡ ነው ፡ የእመቤቴ ፤

ስሟ ፡ ስንቅ ፡ ነው ፡ የእመቤቴ ።

ማርያም ፡ ማርያም ፡ ሲሏት ፡ ስሟ ፡ እንኳን ፡ መጣሙ ፤

ቤዛ ፡ የሆነችው ፡ ለፍጥረት ፡ ዓለሙ ፤

እለምንሻለሁ ፡ እስከ ፡ ዘለዓለም ፤
 የአማኑኤል ፡ እናት ፡ እምዬ ፡ ማርያም ።
 እለምንሻለሁ ፡ እስከ ፡ ጊዜ ፡ ሞቼ ፤
 የፈጣሪዬ ፡ እናት ፡ ማርያም ፡ እመቤቴ ።

፫፤ ስለ ፡ ሚካኤልና ፡ ገብርኤል ፡

ታስምረኝ ፡ እንደሆን ፡ ቆሜልህ ፡ ልዋል ፤
 የአምላክ ፡ ባለሟል ፡ ቅዱስ ፡ ሚካኤል ።

ተቀባዮች ፡
 ይህነኑ ፡ በመመለስ ፡

እየው ፡ ወሮ ፡ ሲገባ ፡ የሚካኤል ፡ አጅባ ፤

እየው ፡ ሎሌው ፡ ሲያምር ፡ ሎሌው ፡ ሲያምር ፤
 እኔስ ፡ በሀገሬ ፡ ስንኳን ፡ ሰው ፡ ወፍ ፡ አለምዳለሁ ፡
 ለገብርኤል ፡ ለመልአኩ ፡ አድሬአለሁ ፤

የሚካኤል ፡ ደብር ፤
 ወፍ ፡ አለምዳለሁ ፤

ያረፈርፍ ፡ ያረፈርፍ ፡ ወርቅ ፡ ያረፈርፍ ፤
 የቅዱስ ፡ ገብርኤል ፡ የለምዱ ፡ ዘርፍ ።

፬፤ ስለ ፡ አቡነ ፡ ገብረ ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስ ፡

ኧረ ፡ እሰየው ፡ አባቴ ፡ ኧረ ፡ እሰየው ፡ መድኃኒቴ ፤

ተቀባዮች ፡
 ይህነኑ ፡ በመመለስ ፡

ገብረ ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ አቡዬ ፡ ጸድቁ ፤
 ገደል ፡ እንዳክርማ ፡ የሚሰነጥቁ ፤

ገብረ ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ እንደኛው ፡ ሰው ፡ ናቸው ፤
 ከድንጋይ ፡ ላይ ፡ ጠበል ፡ የፈለቀላቸው ፤
 አንበሳና ፡ ኑብር ፡ የሰገደላቸው ።

፭፤ ስለ ፡ አቡነ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡

ታስምረኝ ፡ እንደሆን ፡ ልምጣ ፡ በግንቦት ፤

ተቀባዮች ፡
 ይህነኑ ፡ በመመለስ ፡

እቲሣ ፡ ያለሁት ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፤

ተክልዬ ፡ ተክልዬ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፤

ሳንቃው ፡ መከፈቻው ፡ የሚካኤል ፡ ለት (ዕለት) ፡

፮፤ ስለ ፡ ቅዱስ ፡ ላሊበላ ፡

ተይ ፡ ተይ ፡ ሥጋዬ ፡ ተመከሪ ፤

ተቀባዮች ፡

ተይ ፡ ሥጋዬ ፡ ተመከሪ ፡

ይህነኑ ፡ በመመለስ ፡

አንዳንድ ፡ ቀን ፡ እንኳን ፡ ለነፍስሽ ፡ እደሪ ።

አረ : ተወኝ : ተወኝ : ነገ : ባይ ፤
አረ : ተወኝ : ተወኝ : ነገ : ባይ ፤
ዕድሜህን : ለክተህ : አኑረሃል : ዎይ ።

ነፍሴን : አልሰዳትም : በዋዛ ፤
ነፍሴን : አልሰዳትም : በዋዛ ፤
ላሊበላ : ሄጄ : ጠበቃ : ሳልገዛ ።

አረ : እንደምን : አድርጎ : አነጸው ፤
አረ : እንደምን : አድርጎ : ሠራው ፤
የመጥረቢያው : እንኳን : እጄታ : የለው ።

ዓይኔ : ዓለም : አየ : እግሬ : ደርሶ ፤
ዓይኔ : ዓለም : አየ : እግሬ : ደርሶ ፤
የድንጋይ : ወጋግራ : የድንጋይ : ምስሶ ።

፬-ሰ የልመና : ግጥም ።

ድሆች : የሰዎችን : ልቡና : ለማራራትና : እጃቸውንም : እንዲዘረ
ጉላቸው : ለማድረግ : በሚለምኑበት : ጊዜ : አሳዛኝ : በሆነ ፤ በለሰለሰና :
በረቀቀ : ድምፅ : ልዩ : ልዩ : ግጥሞችን : ያስማሉ ።

ከግጥሞቻቸውም : ውስጥ : ምሥጢራቸው : ጥልቅ : የሆኑ : ብዙ :
ቃላት : ይገኙባቸዋል ፤ አካለ : ስንኩሎች : ዓይነ : ስውጦች : ሕመም
ተኞችና : ጠዋሪ : የሌላቸው : ሽማግሎች ፤ ልብን : በሚያሳዝንና : በሚ
ነካ : ሁናቴ : የዓለምን : ከንቱነት : ያስገነዝባሉ ።

ሰው : ዛሬ : መልአክ : መስሎ : ቢታይም : ነገ : አፈር : ከመሆን :
አለመቅረቱን : ያስረዳሉ ፤ ከዚህም : በኋላ : የዚህ : ዓለም : ተድላና :
ደስታ : ተካፋይ : ባለመሆናቸው : እያዘኑ : በእነሱ : ላይ : የደረሰው :
መጥፎ : ዕድል : እንዳይገጥመን : እንጠነቀቅ : ዘንድ : በአሳዛኝ : ዜማና :
በተቃኑ : ግጥሞች : ይመክሩናል ። ለምሳሌም : ያህል : ከዚህ : በታች :
የተጻፉትን : እንመልከት ።

እንዴት : አደራችሁ : እንደምን : አላችሁ : (ዓይነ : ስውር) :

እንዲሁ : በመላ ፤
እናንተ : በብርሃን : እኔ : በጨለማ ።

ብርሃን : አይደለም : ወይ : ለፍጥረት : ዓለሙ ፤
ምነው : ለኔ : ብቻ : ቀኑ : መጨለሙ ።

ዓይኔን : ግምባር : ያርገው : ብላችሁ : አትማሉ ፤
እጅግ : ያስጨንቃል : መሪ : ማባበሉ ።

ዓይኔን ፡ ግምባር ፡ ያርገው ፡ ብሎ ፡ ይምላል ፡ ሰው ፤
መሪ ፡ ማባበሉን ፡ እንደኔ ፡ ባይቀምስው ።

ከሁሉም ፡ ከሁሉም ፡ ዕውር ፡ ያሳዝናል ፡
እሜዳ ፡ ላይ ፡ ቆሞ ፡ ገደል ፡ ገባሁ ፡ ይላል ።

ሠርቼ ፡ በበላሁ ፡ ነበረ ፡ ምኞቴ ፤
ብርሃኔ ፡ ተይዞ ፡ ቢሳነኝ ፡ ጉልበቴ ፡
አልቅሼ ፡ በላሁኝ ፡ እንደልጅነቴ ።

እዩት ፡ እጄ ፡ ሞቶ ፡ እዩት ፡ እግሬ ፡ ሞቶ ፡
ያስለፈልፈኛል ፡ ሆዴ ፡ ብቻ ፡ ቀርቶ ፤

(እጅ ፡ እግሩንና ፡ አካሉን ፡
የተጉዳ) ፤

መሞቱን ፡ ይሞታል ፡ ሁሉም ፡ ያዳም ፡ ልጅ ፤
በቁሙ ፡ መፍረሱ ፡ ያሳዝናል ፡ እንጅ ።

እባክህ ፡ አምላኬ ፡ አለሁ ፡ አለሁ ፡ በለኝ ፤
ሆኛለሁ ፡ ገለባ ፡ ነፋስ ፡ የበተነኝ ።

ረኃብ ፡ ጸንቶብኝ ፡ ስጮህ ፡ ወንድማችሁ ፤
ያንድዬ ፡ ወዳጆች ፡ አይጨክን ፡ ልባችሁ ።

ስለማርያም ፡ ብሎ ፡ ሲለምን ፡ ደካማ ፡
የተማረ ፡ እኮ ፡ ነው ፡ ቃሉን ፡ የሚሰማ ፤

እናትና ፡ ልጁን ፡ ሁለቱን ፡ ያመነ ፡
እንኳንስ ፡ ሌላው ፡ ሰው ፡ በላዔ ፡ ሰብእ ፡ ዳነ ።

መሬት ፡ አትቆጭ ፡ ቀስ ፡ ብዬ ፡ እረግጣለሁ ፤
አንቺ ፡ ላይ ፡ እኔ ፡ ሥር ፡ መሆኔን ፡ አውቃለሁ ።

መሬት ፡ እረገጥኩሽ ፡ መልሼ ፡ መልሼ ፡
እንታረቃለን ፡ አከላቴን ፡ ክሼ ።

ረገጡኝ ፡ ብለህ ፡ መሬት ፡ አትቆጣ ፡
ሁሉ ፡ ረጋፊ ፡ ነው ፡ ልብሱን ፡ ቢያነጣጣ ።

ጣል ፡ ጣል ፡ አርጉበት ፡ ከምጽዋቱ ፡ ለኔ ፡
አላሳዝንም ፡ ወይ ፡ እንዲህ ፡ በመሆኔ ።

፬-ሸ የልቅሶ ፡ ግጥም ።

በኢትዮጵያ ፡ አባት ፤ እናት ፤ ባል ፤ ሚስት ፤ ልጅ ፤ ዘመድ ፤ ወዳጅ ፤
በሞቱ ፡ ጊዜ ፡ በወላጆቻቸውና ፡ በወገኖቻቸው ፡ ዘንድ ፡ ብርቱ ፡ ኃዘን ፡
ይደረጋል ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የተሰበሰበውንም ፡ ሕዝብ ፡ ጭምር ፡ ለማስለቀስ ፡ አልቃሽ ፡ የተባሉ ፡ ሰዎች ፡ ይጠራሉ ። እነዚህም ፡ በቤት ፡ ወይም ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ከኃዘነተኞቹ ፡ መካከል ፡ ይቆሙና ፡ በምሳሌ ፡ የሞተው ፡ ወንድ ፡ ሲሆን ፤ ምስሉን ፡ ወይም ፡ ጌጡን ፡ ተራ ፡ በተራ ፡ እየያዙ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የኃዘን ፡ ዜማ ፡ ደግነቱን ፡ ሞያውን ፡ ከእሱ ፡ በፊት ፡ ያለፉትን ፡ ዘመዶቹን ፡ እንዲሁም ፡ የሟቹ ፡ ወገኖችም ፡ ባይሆኑ ፡ ቀድሞ ፡ የሞቱትን ፡ ነገሥታት ፡ መሳፍንት ፡ መኳንንት ፡ ጀግኖች ፡ ወይዛዝርት ፡ አንድ ፡ በአንድ ፡ ያነሣሉ ፤ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ብዙው ፡ ባለቁስል ፡ ሆኖ ፡ ስለሚገኝ ፤ ኃዘኑ ፡ የበለጠ ፡ ይጋጋልና ፡ ዕንባ ፡ ከሁሉም ፡ ዓይን ፡ ላይ ፡ በጎርፍ ፡ ሲወርድ ፡ ይታያል ።

ከእንጉርጉሮቹም ፡ ውስጥ ፡ አንዳንዶቹን ፡ ብንመለከታቸው ፡ በእውነትም ፡ ልብ ፡ የሚነኩ ፡ ሆነው ፡ እናገኛቸዋለን ።

፩ ፤ ስለ ፡ ነገሥታት ፡ ሞት ።

ዐጼ ፡ ምኒልክ ፡ ሲሞቱ ፤
ምነው ፡ አትሄዱ ፡ ከፍታቱ ፡

እናንተ ፡ ሰዎች ፡ ክፋታችሁ ፤
—አለማስቀበራችሁ ።

ሠ ፤ ሰው ፡ ሞቶ ፡ ለምን ፡ ከልቅሶ ፡ አልደረሳችሁም ፤ እቀብር ፡ አልመጣችሁም ? ።

ወ ፤ ተድላና ፡ ደስታ ፤ ያልተለያቸው ፡ የዓለም ፡ ማያ ፡ የነበሩ ፡ ዐጼ ፡ ምኒልክ ፡ ሞቱባችሁ ፤ ተቀበሩባችሁ ።

ጌታዬ ፡ ምኒልክ ፡ ጃኖ ፡ አለምንኹም ፡

በቅሎ ፡ አለምንኹም ፤

—አምና ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ ዘንድሮስ ፡ የለኹም ።

ሠ ፤ ገንዘብ ፡ የነበረዎት ፡ አዱኛ ፡ የተረፈዎት ፡ አምና ፡ ነበር ፤ ዘንድሮስ ፡ ተቸግረዋል ፤ ለራስዎም ፡ አይበቃዎትም ፤ አልቋል።

ወ ፤ በሕይወት ፡ ሥጋ ፡ የነበሩት ፡ አምና ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ ዘንድሮስ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ የሉም ፤ መሞትዎን ፡ ሕሊናችን ፡ አውቆታል ፤ ልቦናችን ፡ ተረድቶታል ።

እስቲ ፡ ጠይቁልኝ ፡ ርቃ ፡ ሳትሄድ ፤

—እቴጌ ፡ ምንትዋብ ፡ ሚስት ፡ ናት ፡ ገረድ ።

ሠ ፤ ሚስት ፡ ወይስ ፡ ገረድ ፤ መሆኗን ፡ ርቃ ፡ ሳትሄድ ፡ አረጋግጣ
ችሁ ፡ ጠይቁልኝ ።

ወ ፤ እትም ፤ እናትም ፤ ገረድም ፡ ነበረች ፤ በአዛኝነቷ ፡ እንደ ፡
እናት ፤ በአገልግሎቷ ፡ እንደገረድ ፡ ናት ።

፪ ፤ ስለ ፡ መሳፍንት ፡ ሞት ።

ይህ ፡ ሁሉ ፡ ሰዋስው ፡ ይህ ፡ ሁሉ ፡ ምሥጢር ፡
—ቅኔ ፡ አንተ ፡ ጠፋህ ፡ ወይ ፡ መስፍነ ፡ ሐረር ።

ሠ ፤ በሰዋስው ፡ በምሥጢር ፡ የሚያሙህ ፡ ለምንድነው ፤ የማይገ
ባህ ፡ መስፈቸው ፡ ይሆን ? የሰዋስው ፡ ጌታ ፡ የግዕዝ ፡ መም
ሕር ፡ መሆንክን ፡ አልተረዱትም ? ቅኔ ፡ ከአንተ ፡ የተረፈ ፡
መሆኑን ፡ ማን ፡ በነገራቸው !

ወ ፤ ለኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ቅን ፡ አሳቢ ፡ የነበርከው ፡ ልዑል ፡
መኰንን ፡ በሞት ፡ ተለየኸን ፡ ወይ ፤ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ጠፋህ ፡
ወይ ።

፫ ፤ ስለ ፡ መኳንንት ፡ ሞት ፡

የንጉሥ ፡ አሸከር ፡ ጠፍቶ ፡ ሲፈለግ ፡ ሌሊት ፤
—ቀን ፡ ከተድላ ፡ ጋራ ፡ ሲሄድ ፡ አየሁት ።

ሠ ፤ ንጉሡን ፡ ከድቶ ፡ ኮብልሎ ፡ የጠፋው ፡ አሸከር ፡ ሳይፈራ ፡
ቀን ፡ ከተድላ ፡ ጋር ፡ ሲሄድ ፡ አየሁት ።

ወ ፤ ተድላ ፡ ደስታ ፡ ማግኘት ፤ ዓለም ፡ ማየት ፤ እንደልብ ፡ መደ
ሰት ፤ ከደጃዝማች ፡ ተድላ ፡ ጓሉ ፡ ጋራ ፡ አብሮ ፡ ቀረ ፤ እሳ
ቸው ፡ ሲሞቱ ፡ ሁሉም ፡ ነገር ፡ እንዳልነበረ ፡ ሆነ ።

፬ ፤ ስለ ፡ ወይዛዜት ፡ ሞት ።

አይታለብበት ፡ አይጮኽበት ፡ ላም ፤
—ምነው ፡ እመጫቷን ፡ ከንፍሮ ፡ ገዳም ።

ሠ ፤ ላም ፡ ከሌለበት ፡ ወተት ፡ ከማይገኝበት ፡ ላይ ፡ ለምን ፡ እመ
ጫቷን ፡ አስቀመጧት ? ።

ወ ፤ በወሊድ ፡ የሞተችውን ፡ እመጫት ፡ እገዳም ፡ ቀበሯት ።

ወርቀ ፡ ዘቦ ፡ ግምጃ ፡ የሚገባትን ፤
—በጨርቋ ፡ ቀበሯት ፡ ምንትዋብ ፡ ወሌን ።

ሠ ፤ በወርቀ ፡ ዘቦ ፡ ግምጃ ፡ መከፈን ፡ የሚገባትን ፡ ምንትዋብ ፡
ወሌን ፡ በመናኛ ፡ ጨርቅ ፡ ጠቅልለው ፡ ቀበሯት ።

ወ ፤ ምንትዋብ ፡ ወሌ ፡ ገና ፡ በወጣትነቷ ፡ ወጣት ፡ ሳለች ፡ ሞተች ፤
አሳዛኝ ፡ ቅስፈት ፡ ደረሰባት ።

፩ ፤ ስለ ፡ ሚስት ፤ ባል ፤ ወንድም ፤ ልጅ ፡ ሞት ።

አራሲቱ ፡ ወተት ፡ ጠጪ ፡ ይሻልሻል ፤
—አልቦ ፡ ይዞ ፡ ባልሽ ፡ ያስፈርድብሻል ።

ሠ ፤ ወተት ፡ አልቦ ፡ አምጥቶልሻል ፤ ጠጪ ፡ ይደግፍሻል ፤ እንደ
ሴት ፡ አዘጋጅቶ ፡ ባልሽ ፡ ያመጣልሽን ፡ እንቢ ፡ ማለት ፡ ጡር ፡
ይሆንብሻል ።

ወ ፤ ባልሽ ፡ የእግር ፡ አልቦሽን ፡ ይዞ ፡ ዘመድ ፡ አዝማድሽን ፡ ያስ
ለቅሳል ።

ገብስ ፡ አርሚ ፡ ሲለኝ ፡ ልቤ ፡ እየታከተ ፤
ጤፍ ፡ አርሚ ፡ ሲለኝ ፡ ልቤ ፡ እየታከተ ፤
ነዶ ፡ አግዣር ፡ ሲለኝ ፡ ልቤ ፡ እየታከተ ፤
—እንግዲህ ፡ ልረፈው ፡ መከር ፡ ተከተተ ።

ሠ ፤ አረም ፡ ከማረም ፡ ነዶ ፡ ከመሸከም ፡ አረፍሁ ፤ መከር ፡ ተሰበ
ሰበ ፤ አዝመራችን ፡ አልቆ ፡ በውጭ ፡ ያለው ፡ እኸል ፡ ሁሉ ፡
እጐተራ ፡ ገባ ።

ወ ፤ ሥራ ፡ ሲያዘኝ ፡ ይሰለቸኝ ፡ የነበረው ፡ ትጉሁ ፡ ባሌ ፡ ሞተ ፤
መቃብር ፡ ገባ ፤ ብቻዬን ፡ ቀረሁ ።

አሞራው ፡ ንገረኝ ፡ ላልቅስለት ፡ እቱ ፤
—ባለሟሉ ፡ አንተ ፡ ነህ ፡ የበላህ ፡ ከፊቱ ።

ሠ ፤ ከፊቱ ፡ ቀርበህ ፡ ትበላ ፡ የነበርከው ፡ ባለሟሉ ፡ አንተ ፡ ነህ ፤
አንተ ፡ የማታውቀው ፡ ነገር ፡ የለም ፤ ወንድሜ ፡ የሆነውን ፡
ንገረኝና ፡ ላልቅስለት ።

ወ ፤ የወንድሜን ፡ ፊት ፡ የዘነተርህ ፤ በጥፍርህ ፡ እየቧጠጥህ ፡ የበ
ላኸው ፡ አሞራው ፡ አንተ ፡ ነህ ።

ይማርልኝ ፡ ብዬ ፡ በጌምድር ፡ ሰድጄ ፤
—ቀለም ፡ ገባው ፡ አሉ ፡ እሳት ፡ ሆነ ፡ ልጄ ።

ሠ ፤ ልጄ ፡ ቀለም ፡ ይቀበላል ፡ ትምህርት ፡ ይገባዋል ፤ እሳት ፡
ሆኗል ፡ አሉ ።

ወ ፤ ለትምህርት ፡ በጌምድር ፡ የሄደው ፡ ልጄ ፡ በእሳት ፡ ተቃጠለ ፤
በሕይወቱ ፡ ነደደ ።

ለ ፤ ኃይልንና ፡ ልምድን ፤ ማሰላሰልንና ፡ ቅልጥፍናን ፤ የተ
ፈጥሮ ፡ ስጦታን ፤ ወይም ፡ ዝንባሌን ፤ የሚጠይቁ ፡
ባ ሀ ሎ ች ።

በዚህ ፡ ክፍል ፡ ከሚጠቀሱት ፡ ጨዋታዎች ፡ ውስጥ ፤ አንዳንዶቹ ፡
ከማሰላሰል ፡ ጋራ ፡ በጣት ፡ ቅልጥፍናና ፡ ፈጣንነት ፡ የሚከናወኑ ፡ ናቸው ።
አንዳንዶቹ ፡ ደግሞ ፡ የተፈጥሮ ፡ ስጦታን ፡ ወይም ፡ ዝንባሌን ፡ ይጠይ
ቃሉ ፤ እነዚህንም ፡ ለመጫወት ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ማሰብና ፡ መመራመር ፡
እንደሚያሻ ፡ የሚያስገኙትን ፡ ጥቅም ፡ ጭምር ፡ በዝርዝር ፡ ማወቁ ፡ ጠቃሚ ፡
ይሆናል ፤ ስለዚህም ፡ እያንዳንዱ ፡ አርዕስተ ፡ ነገር ፡ መጽሐፍ ፡ ለመጻፍ ፡
በቂ ፡ መነሻ ፡ ለመሆን ፡ ስለሚችል ፤ አጥኚዎችና ፡ ተመራማሪዎች ፡
በዚህ ፡ ረገድ ፡ ሊደክሙበት ፡ ይገባል ።

እንዲሁም ፡ በሀገራችን ፡ የራሳችን ፡ የሆኑ ፡ ኃይልን ፡ የሚጠይቁ ፡
አያሌ ፡ ጨዋታዎች ፡ ይገኛሉ ። እነሱም ፡ ሰውነት ፡ እንደሽቦ ፡ እንዲለ
መጥና ፡ እንዲጠመዘዝ ፡ እንደላስቲክ ፡ እንዲለጠጥና ፡ እንዲተጣጠፍ ፡
አድርገው ፡ መልካም ፡ ቅጥን ፡ (ፎርም) ፡ የሚሰጡ ፤ ቁመናን ፡ የሚያሳ
ምሩ ፡ ናቸው ፤ አዘውትረው ፡ በተጠቀሙባቸው ፡ ጊዜ ፡ ለአካል ፡ ጥንካ
ሬን ፡ ለሕይወት ፡ ጤንነትን ፡ ለማስገኘት ፡ ፍቱን ፡ መድኃኒት ፡ ናቸው ።

እነዚህንም ፡ ጄምናስቲክ ፡ ወይም ፡ እስፖርት ፡ በሚባል ፡ ጠቅላላ ፡
ስም ፡ ልንጠራቸው ፡ እንችላለን ፤ ኃይል ፡ የሚፈልጉት ፡ ጨዋታዎች ፡
የሚጠይቁት ፡ እንቅስቃሴ ፡ የእጅና ፡ የእግርን ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የመላ ፡
ሰውነትን ፡ ጭምር ፡ ነው ።

ጄምናስቲክ ፡ ማድረግ ፡ የለመደ ፡ ሰው ፡ ቢሄድና ፡ ቢሮጥ ፡ አይደ
ክመውም ፡ አያልበውም ፡ ጣመን ፡ አይሰማውም ፤ ዳገት ፡ ቁልቁለትም ፡
አይፈራም ። በአጭሩ ፡ የመላው ፡ ሰውነቱ ፡ ሥራሥሮች ፡ የተፍታቱ ፡
ስለሆኑ ፡ በምንም ፡ ዓይነት ፡ ቢሆን ፡ የኃል ፡ ሥራ ፡ አያሰቅቀውም ፤ እስ
ፖርት ፡ አዘውታሪም ፡ ጦርነት ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ ሠይፍ ፡ ጎራዴና ፡ ጦር ፡
በመመከት ፤ ገደል ፡ በመውረድ ፤ ዳገት ፡ ዛፍና ፡ መሰላል ፡ በመውጣት ፤
ውሃ ፡ በመዋኘት ፡ ጦር ፡ በመወርወር ፡ በመጋለብ ፡ በመሮጥ ፡ በመዝለል ፡
ከብዙ ፡ አደጋዎች ፡ ሊድን ፡ ይችላል ።

በእውነቱ ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ የተጻፉትን ፡ ጨዋታዎች ፡ አንድ ፡
ባንድ ፡ ተንትኖ ፡ የሚሰጡትን ፡ አገልግሎት ፡ ጭምር ፡ መረዳት ፡ በጠ
ቀመ ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ከላይ ፡ እንደገለጽኩት ፡ ሁሉ ፡ የተነሳሁበት ፡

ዓላማው ፡ ለጣዕም ፡ ያህል ፡ ከሁሉም ፡ ትንሽ ፡ ትንሽ ፡ ቅምሻ ፡ ለመስጠት ፡ ስለሆነ ፡ ሰፊውን ፡ ሃሳብ ፡ ለአጥኚዎች ፡ ትቸዋለሁ ።

ቅምሻ ፡ ለማለት ፡ ያስደፈረኝም ፡ «መስካችን ፡ ሰፊ ፡ ነው ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ቢሄዱ ፡ አያደናቅፍም» ፡ ላልኩት ፡ ማስረጃ ፡ እንዲሆኑኝ ፡ ከልምዶቻችን ፡ ውስጥ ፡ አንዳንዶቹን ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ጫፍ ፡ ጫፋቸውን ፡ ብቻ ፡ ለመጥቀስ ፡ በመገደዴ ፡ ነው ።

እነዚህ ፡ ከላይ ፡ የተገለጹት ፡ ባህሎቻችን ፡ እንዳሉ ፡ በሙሉ ፡ ተጠብቀው ፡ እሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ ባይመከርም ፡ ቅሉ ፡ ከውስጣቸው ፡ አንዳንዶቹ ፡ እየተመረጡ ፡ ጊዜው ፡ በሚጠይቀው ፡ ዓይነት ፡ «በሜቶድ» ቢዘጋጁ ፡ ከኛም ፡ አልፈው ፡ ለእስፖርት ፡ አፍቃሪዎች ፡ እንደሚጠቅሙ ፡ እተማመናለሁ ።

አሁን ፡ እነዚህን ፡ ጨዋታዎች ፡ ምን ፡ እየተባሉ ፡ እንደሚጠሩ ፡ ለማስረዳት ፡ ስል ፡ በመልክ ፡ በመልካቸው ፡ እንደሚከተለው ፡ ዘርዝረው ፡ አቅርቤአቸዋለሁ ።

ሀ ፤ ኃይልንና ፡ ልምምድን ፡ የሚጠይቁ ።

1. ፈረስ ፡ ግልቢያ ፤
2. ውሃ ፡ ዋና ፤
3. ዒላማ ፡ ተኩስ ፤
4. አውሬ ፡ አደን ፤
5. ጉግስ ፡ ጨዋታ ፤
6. ዘንግ ፡ ውርወራ ፤
7. ጊጤ ፡ ጨዋታ ፤
8. ገና ፡ ጨዋታ ፤

—ጥንጓን ፡ ወይም ፡ ዕሩሯን ፡ በዱላ ፡ መምታት ፤

—ኳስን ፡ ይዞ ፡ መሮጥ ፤

9. ምክት ፤
10. ቅምጦሽ ፤
11. ሽምጥ ፤
12. ቁጭቋጮ ፤
13. ትግል ፤
14. እርግጫ ፡ (የእግር ፡ ቦክስ) ፤
15. ዝላይ ፤

16. ሩጫ ፤
17. ምክት ፡ በመሣሪያ ፤
18. ጅራፍ ፡ መጋረፍ ፤
19. ማጋፈት ፤ (ለሴት) ፡
20. ጮቤ ፤
21. እስክስታ ፡ (ውዝዋዜ) ፤

ለ ፤ ማሰላሰልንና ፡ ቅልጥፍናን ፡ የሚጠይቁ ።

1. ሠንጠረዥ ፤
2. ገበጣ ፤
3. ተላቲን ፡
አካንዱራ ፤

ሐ ፤ የተፈጥሮ ፡ ስጦታን ፡ ወይም ፡ ዝንባሌን ፡ የሚጠይቁ ።

1. በገና ፤
2. መሰንቆ ፤
3. ክራር ፤
4. ዋሽንት ፤
5. እንቢልታ ፤

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከተጠቀሱት ፡ ባህሎች ፡ ውስጥ ፡ ብዙዎቹ ፡ በዝክረ ፡
ነገር ፡ መጽሐፍ ፡ ተዘርዝረው ፡ ተጽፈው ፡ ስለሚገኙ ፡ በመጀመሪያው ፡
እትም ፡ ከገጽ ፡ 874 ፡ እስከ ፡ ገጽ ፡ 895 ፡ መመልከት ፡ ይጠቅማል ።

እስካሁን ፡ ከብላቴን ፡ ጌታ ፡ ማኅተመ ፡ ሥላሴ ፡ ወ ፡ መ ፡
የተዘጋጁ ፡ መጻሕፍት ፡ ዝርዝር ።

አንደኛ ፡ ክፍል ፡ ታሪክና ፡ ባህል ።

፩ ፤ ዝክረ ፡ ነገር ፤	(ሁለት ፡ ጊዜ ፡ ታትጧል) ።
፪ ፤ ያባቶች ፡ ቅርስ ፤	(ሦስት ፡ ጊዜ ፡ ታትጧል) ።
፫ ፤ እንቅልፍ ፡ ለምኔ ፤	(ሦስት ፡ ጊዜ ፡ ታትጧል) ።
፬ ፤ አማርኛ ፡ ቅኔ ፡ ነጠላ ፤	(አምስት ፡ ጊዜ ፡ ታትጧል) ።
፭ ፤ ስለኢትዮጵያ ፡ የመሬት ፡ ሥራት ፡ አስተዳደርና ፡ ግብር ፤	
፮ ፤ አማርኛ ፡ ቅኔ ፡ ከነመፍቻው ፤	(ሦስት ፡ ጊዜ ፡ ታትጧል) ።
፯ ፤ ያገር ፡ ባህል ፡ (ቡልጋ)፤	
፰ ፤ ባለን ፡ እንወቅበት ፤	
፱ ፤ የቀድሞው ፡ ዘመን ፡ ጨዋ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ጠባይና ፡ ባህል ፤	
፲ ፤ ቺ ፡ በለው ፤	

ሁለተኛ ፡ ክፍል ፡ ትምህርተ ፡ ጥበባት ።

፲፩ ፤ ጥበበ ፡ ገራህት ፤
፲፪ ፤ ብዕለ ፡ ገራህት ፤

ሦስተኛ ፡ ክፍል ፡ አንክር፡ለእግዚአብሔር፤ተዘክር፡ለነፍስ፡(መንፈሳዊ)።

፲፫ ፤ ዕጹብ ፡ ድንቅ ፤
፲፬ ፤ ስም ፡ ከመቃብር ፡ በላይ ፤
፲፭ ፤ ሰዋስወ ፡ ሰማይ ፤

